Lodzer Tageblat № 170

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 30 גראשען

לאָדזער טאָגעבלאַט

היינט 12 זייטען.

רעדאַקצי'ע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
לעפאָנען פון: רעדאַקציע 57-100, פון אַדמיניסטראַציע 47-100

25-טער יאָהרגאַנג | 22 lipca 1932 | פרייטאָג, י"ח תמוז הרצ"ב

פּאַרק העלענאָוו
טראַמוויען-צופאָהר 8 און 4.

דינסטאָג, דעם 26-טען יולי 8.30 אזייגער אוועגד
פאַרן אָבפאָהר נאָך אויסלאַנד וועט אויפטרעטען מיט אַ אָפּשיד־קאָנצערט דער וועלט־בעריהמטער
אויבערקאָנטאָר פון דער וואַרשאַווער סינאַגאָגע

ה' משה כהן עוויצקי

דאָס פּראָגראַם בעשטעהט פון רעליגיעזע תפילות, יודישע פאָלקס־לידער און אפּזרן־אַריעס פון זיין נייעסטען רעפּערטואַר און קומט פאָר מיט'ן אָנ־טייל פון **פילהאַרמאָנישן אָרקעסטער**
ביים קלאַוויר פר. ליכטערמאַן־דאַווידאָוויטש

אַלע פּלעצער צו זל. 1.10 ◀ בילעטען פאַרפאַרקויף: זעלמאַנאָוויטש, פּיעטריקאָווער 12, ווייגבערג, נאָוואָמיעסקא 30 (קאָנדיטאָריי), קאָטעק פּיעטריקאָווער 294 (קאָנדיטאָריי) ווישינסקי, גלובנא 62 (קאָנדיטאָריי) פּקירא, 6 טער שיערפּיגן 1 (מלעטשאַרניע) און ביי דער קאַסע פון הצלענאיו. ◀ אַלע פּלעצער צו זל. 1.10

פּאַרק העלענאָוו
טראַמוויען-צופאָהר 8 און 4.

זונטאָג כ' תמוז 12 אַזייגער מיטאָג קומט פאָר אַ הזכרה אויף דעם בית-החיים פון מיין ליבען מאַן, אונזער טייערען פאָטער, שוויגער־פאָטער און אָנקעל

נ"ע **ישראל** ב"ר דניאל הכהן ז"ל **שעפּנער**

וועגען וואָס עס ווערט געבעטען די משפחה, פריינד און קרובים.

די טיפטרויערנדע פאַמיליע

זונטאָג, כ' תמוז 8 אַזייגער אין אָוועגד קומט פאָר אין דער שוהל נאַרוטאָוויטשאַ 43 צו די שלושים פון אונזער פערשטאָרבענעם פרעזעס

נ"ע **ישראל** ב"ר דניאל הכהן **שעפּנער**

עס ווערט געבעטן קרובים פאַמיליע און די מתפללים צו קומען פּינקטליך.

די פערוואַלטונג און די גבאים
פון „בית-ישראל" נאַרוטאָוויטשאַ 43

זונטאָג, דעם 24-טען יולי כ' תמוז 10 אַזייגער פריה קומט פאָר אַ הזכרה אין אייגענעם לאָקאַל פון פעראיין „לינת אורחים" פּיעטריקאָווער № 59 נאָך דעם פערשטאָרבענעם גרינדער און לאַנג־יאָהריגען פערוואַלטונגס־מיטגליד

ר' **ישר יאָל** ז"ל ב"ר דניאל מאיר הכהן **שעפּנער** ז"ל

אויף וואָס מיר בעטען די פאַמיליע און אַלע אונזערע מיטגלידער פון פעראיין, ווי אויך סימפּאַטיקער פּינקטליך צו ערשיינען.

די פערוואַל טונג

דעם טיפסטען מיטלייד די ברידער קריגער און פאַמיליע צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסענער מוטער

נ"ע **מלכה**

זייט געטרייסט מיט די טראַדיציאָנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

די פערוואַלטונג
פון קעלבער-שעכטער-פעראיין
לאָדז פאָדזשעטשנא 10.

דעם טיפסטען מיטגעזיהל דריק איך אויס מיין חבר
ה. ל. זשיטניצקי צוליב דעם טויט פון זיין פאָטער

נ"ע **קאַפּעל**

אין די אַרבייט פון אויפבויענדען ארץ-ישראל געפין דיין טרייסט!

בן-ציון גרינבוים.

העלענאָוו | **בעקאַנטמאַכונג** | **העלענאָוו**

זונטאָג, דעם 24/7 1932 2 אַזייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר די

גאַרטען-פערוויילונג

לטובת דעם „בית-יתומים' זגערזשער 40

מיט אַ זעהר אינטאַלטערייכען פּראָגראַם, פערבינדען מיט נאָך נישט געזעהענע אַטראַקציעס.

די פערקויפטע בילעטען פון 17/7 זענען ווייטער גילטיג.

ר' זינדער פון נאַוואַמיעסקאַ 5

אין פיל בריף צו אייך האָב איך אייער אדם-געשטאַלט גאָר פאַר אייך ענטפּלעקט, דאָך האָבען מענשען בעמערקט אונטער אייער קדושה-פאַרהאַנג אַזעלכעס וואָס חידוש'ען זיך — אויף די בריף קיין תשובה. אייער דינען צום עגל הזהב פיהרט אייך אַוועק פון דרך הישר צו קענען פערשטעהן, אַז כ'וועל נישט האָבען קיין אַנדערע ברירה נאָר איהר וועט פאַרטצוועצען עקשנים, נישט וועלען קומען לדין „יש דין ב'ישראל" מיט אייער געוועזענעם שוואָגער, וועלכען איהר בעט־ראַכט סאַר אַ גאַליץ-ברודער — האַלטען מיט איהם אַ דין תורה אויף די 1000 דאָלאַר. אם לא וועל איך זיין געצוואונגען די בריף איבערצוגעבען די עפענ־ליכקייט, אַזעלכעס וועט אויך קיין פבוד פערשאַפען. קלינג זיך בעסער נישט דו פערבלייבען אַ נאַר און אַ בעל-עולה.

י. מ. סיין.

פערטרעטער ווערן געזוכט | פערטרעטער ווערן געזוכט

ר'ער יאָנאַס-פערלאַג אין לייפּציג
זוכט טיכטיגע פערקויפער
צום בעזוך פון פריוואַט-קונדען.
מעלדונגען שריפטליך: Łódź, skr. poczt. 240

בית הכנסת אהל יעקב

תפלה והזכרה

מח' בש"ק פ' פנחס תערך ה כרה לנשמת נשיאו ומהיגנו ר' **בנימין זאב** ב"ר יעקב ד"ר הרצל ז"ל ליום מלאת שמונה ועשרים שנה לפטירתו.

ביום זה חל ג"כ יום **ה'עשור** מיום שנתאשר המנדט הארצ-ישראלי לטובת ממשלת אנגליה ע"י חבר הלאומים. לרגלי שני המאורעות הללו ישא נאום מי שהיה ציר לסיים הפולני העו"ד

ד"ר ש. פלדמן.

התפלות תערוכנה ע"י הש"ץ הידוע מר דוד טאפעל שכהן חמש שנים בתור ש"ץ ראשי בביהכנ"ס (טמפל) בקרקוי. הציונים והלאומים מתבקשים לבוא.

התחלת התפלה בשעה 9 בוקר. הועד.

אַ וויכטיגע פירמע אין לעמבערג

וואָס פיהרט זייט 40 יאָהר פערטרעטונגען און קאָמיס, לאָנערן פון אויסלענדישע שעקסטיל-פאַבריקן, זייענ־דיג אין שטענדיגן קאָנטאַקט מיט פוחרים פון גאַ־ליציען און שלעזיען **זוכט פערטרעטונען פון אַנגלענדישער פאַבריק.** רעפערענצען אויף פערלאַנג. מעלדונגען אונטער „Zastępstwo" אין Biuro Ogłoszeń Scherera, Lwów אַנאָנס-ביוראָ Kopernika 12.

גאַלד, ביזשוטעריע

און לאַמבאַרד-קרעדיטן

צאָהלט די העכסטע פרייזען

איזיראָר פיאַלקאָ, פּיעטריקאָווער 7

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון יודישע עלטערן!

לעהר-אַנשטאַלט

„תחכמוני"

אין לאָדז.

וועלענדיג ענטגעגענקומען דעם פערלאַנג פ'ן די ברייטסטע יודישע עלטערן-מאַסע, צו געבען זייערע קינדער אַן'עכט יודישע ערציהונג דורך פעראַנטוואָרטלי־כע לעהר און עָרציהערישע קרעפטען ווערט פון אַנפאַנג שול-יאָהר געעפענט דורך אַ גרויסע אַבסאָלווענטען פון „תחכמוני" אין וואַרשאָ און ירושלים מיט דער בעכיילונג פון די בעדיישענדסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען אין לאָדז אַ

7-קל. לעהר-אַנשטאַלט „תחכמוני"

ווי אויך אַ גן-ילדים

„תחכמוני" ווערט געלייטעט דורך ער־פאָרענע פּעדאַגאָג. קרעפטן.

„תחכמוני" בעדייט אַ האַרמאָנישע פער־איינינונג פון תורה, יודישעס וויסען און אַלגעמיינע בילדונג.

„תחכמוני" פּראָגראַם פון למודי היהדות נעמט אַרום: התחלת עברי, תורה, נ"ך, משניות, אגדה, גמרא, שלחן ערוך א"ח יודישע געשיכטע, העברעאיש.

„תחכמוני" פּראָגראַם פון למודי חול ענטשפּרעכט פולשטענדיג דעם פּראָגראַם פון די רעגירונגס-שולען מיט אַ בע־ריקויכטיגונג פון דער פיזישער ענטוויקלונג.

„תחכמוני" שטעהט אונטער דער גייס' טיגער השפעה פון די שע־פער פון די רעליגיעז-נאַציאָנאַלען חנוך אין ארץ־ישראל, די בערימטע אויטאָריטעטען הרב מ. אָס־טראָווסקי, הרב יעקב בערמאַן, הרב י. ניסענבוים, ד"ר מהרש"ק א. א.

„תחכמוני" פלאַנצט איין אין זיינע תלמידים ליבע צו די יידי־שע מסורה און מצוות רעליגיעז-נאַציאָנאַלען בע־וואוסטזיין און איבערגעגעבענהייט צום יוד. פאָלק.

„תחכמוני" ערציהט זיינע תלמידים שטרענג רעליגיעז אין פּיעטעט און צוגעבונדענהייט צו עלטערן אין פולסטען זין פון כבוד אב ואם.

„תחכמוני" וועט פליסיג מאַכען די העב־רעאישע שפּראַך צווישען איהרע תלמידים.

„תחכמוני" תלמידים, נאָכ'ן ענדיגען וועלען אָנגענומען אַהן עג־זאַמענס אויפ'ן 1-טען קורס פון די „תחכמוני" הויך-שולען.

„תחכמוני" גיט דעם תלמיד ידיעות, התורה, וועלטליך וויסען און רעליגיעזע ערציהונג די עלטערן — טרייע און ערציגענע קינדער, דער יודישער געזעלשאַפט — רעליגיעז-בעוואוסטזיניגע און שטאָלצע זוהן.

די לייטונג בעמיהט זיך צו ערמעגליכען די ברייטסטע יודישע מאַסען צו שיקען זייערע קינדער אין תחכמוני. די לייטונג האָט אין איהר בעזיץ איינינע סטיפענדיעס פרייע אין די העכערע קלאַסן און הנחה-סטיפענדיעס אין די נידריגע קלאַסן פאַר פעהיגע קינדער פון ניט פערמעגליכע עלטערן.

די צמטוויליגע קאַנצעלאַריע, צעגעלניאַנא 9 № פּראָנט 2-טער שטאָק וו. 4. טעל. 209-17 נעמט אָן איינשרייבונגען ביז דער פינפטער מחלקה און גן-ילדים טעגליך פון 10—2 און 5-9 אָוו.

די לייטונג.

פּרייס איז די קומענדע אַנאַנסען

צו דער חתונה פון אונזער ליבער טאָכטער

ר ל ל ז מיט הערן **קלמן זיידענוואַרם**

אין חיפה, ווינשען מיר אַ הערצליכען מו"ט און גליקליכע צוקונפט.

יודא לייב וחוה פּאַרטזאַם שאַדעק.

לנשואת העלמה
שושנה עם ה' **קלמן זירנורם**
בחיפה, מזלא נבא. יהי רצוא שיבנו ביתם ברוח ישראל סבא בעתדת צלחה ובנעימות נצח.
דורה צבי מנחם וחנה וקסלר.

לנשואי
שושנה וקלמן זירנורם
בחיפה, ים מלא ברכות.
דוד ושושנה וקסלר.

צו דער חתונה פון אונזער קוזינע
פרל. **רוזשע פּאַרטעק**
מיט ה' ק. זיידענוואַרם
פון חיפה, ווינשען אַ הערצליך מז"ט
פאַמיליע שמואל וועקסלר.

סל מלא פרחי שושנה אגיש לנשואי
שושנה וקלמן זירנורם
בחיפה.
יהודא ארי' וקסלר.

ואלה יעמדו על הברכה לנשואי
שושנה וקלמן זירנורם
משפחת זאַנדבערג
משפחת דעמבינסקי
רבקה, ציול, איציק, ליפּמאַן
גאַלדע, מאַשע והינדא פּאַרטעק

צו דער הערצייט פון קוזינע
רוזשע עט קלמן זיידענוואַרם
ווינשען אַ הערצליכע גראַטולאַציע און צופרידען לעבען.
ישראל ורעכל וועקסלער מצקלענברג

צו דער חתונה פון אונזערע קוזינע
רוזשע פּאַרטעק מיט הערן **קלמן זיידענוואַרם**
אַ הערצליכען מזל טוב.
יצחק מאיר וועקסלער און פאַמיליע
יעקב וועקסלער און פאַמיליע.

דאָס ניי-ערעפענטע
אָרטאָדאָקסישע 7-קלאַסיג. לעהר-אַנשטאַלט

„בית דוד"

פון בעוואוסטען לאַנגיעהריגען פּראַקטיצירטען מלמד און פּעדאַגאָג

דוד פּוקס

לאָדז, גראַנסקאַ (דלוגאַ) 87

טיילט מיט, אַז ס'ווערען שוין אָנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים אויפ'ן שול-יאָהר 1932/33 אין אַלע מחלקות. עס ווערט אָנגעשיקט די טיכטיגסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען סיי אין למודי-קדש סיי אין למודי-חול.

„בית-דוד" ווערט איינגעאָרדענט אין אַ ערשטקלאַסיגן מוסטער־האַפטען איינגעריכטעטען היגיענישען לאָקאַל, וועלכער געפונט זיך אין אַ בעזונדער בנין אין דער מיט פון אַ פּראַכטפולען גאָרטען.

„בית-דוד" ווערט איינגעפיהרט דורך דעם לאַנגיעהריגען בע־וואוסטען פּראַקטיצירטען ערציהער און קינדער־פריינד, וועלכער האָט זיך מיט זיין איינגענאַרטיגע פאַכמענישע פעהיגקייטען ערוואָרבען אין אונזער שטאָט פיל טויזענדער סימפּאַטיקער און אָנהענגער.

„בית-דוד" וועט מיט זיין סדר הלמוד און אופן פון ערציהונג געבען דעם קינד אַ פולשטענדיגען תכלית אין למודי קדש ווי אויך אַ פולשטענדיגען 7-קלאַסיגען קורס אין למודי חול אַזוי, אַז די תלמידים יועלען זיין בעזה"י לשמים ולבריות.

איינשרייבונגען קומען פאָר פון דינסטאָג ב' דר"ח תמוז (ד. 5-טען ליפּיעץ) טעגליך פון 10—1 פאָרמיטאָג און פון 4—9 אָוועגד אין די קאַנצעלאַריע פון „בית דוד" גראַנסקאַ (דלוגאַ) 87 №

די לייטונג.

בעמ.: צופאָהר-טראַמוויען 5, 6, 8, 9 און 17

סקאַסירט דער טויט־אורטייל אויף פרוי גאַרגאַן

העכסטער געריכט מבטל געמאַכט דעם אורטייל פון געשוואָורענע

און שיקט איבער נאַכאַמאָל צו בעטראַכטען דעם פראַצעס איז קריין־געריכט

וואַרשאַ (טעלעפאָניש) היינט איז אין העכסטן געריכט בעטראַכט געוואָרען דער פראַצעס געגען פרוי גאַרגאַן פון לעמבערג, וואָס איז ווי בעקאַנט דורכ'ן לעמבערגער געריכט פון געשוואָורענע פערמשפט געוואָרען צום טויט פאַר ערמאָרדען די 17 יעהריגע זאַרעמבאַ.

10 פריה קומט אַריין אין געריכטס זאַל פראַקוראָר יורקיעוויטש אין נאָכדעם קומען אויך אַן די פערטיידיגער אַד. עטינגער פון וואַרשאַ און דר. אַקסער פון לעמבערג.

ריכטער וויראָבעק רעפערירט דעם פראַצעס און זאָגט צוישען אַנדערן, אַז עס זענען נישט הערהאַן קיין פעסטע בעווייזען אין דער שולד פון פרוי מאַרגאַן.

נאָכן רעפעראַט פון ריכטער וויראָבעק ווענדט זיך דער פאָרזיצער צו די בדדים אַז זיי זאָלען נישט בערירען די מעריטאָרישע זאַך נאָר די פאָרמעלע זייט פון פראַצעס.

דער ערשטער נעמט דאָס וואָרט אַדוו. אַקסער פון לעמבערג וואָס זאָגט אַז דער אורטייל אין גאַרגאַן פראַצעס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען נאָך איידער עס האָט איהם פערעפענטליכט דער טריבונאַל ווייטער ווייזט דער פערטייידיגער אויף אַ גאַנצע רייה מאַנגעלהאַפטע זייטען הן פון דער אויסזאָרשונג, הן פון דער געריכטס־פצרהאַנדלונג. דער פערטיידיגער רופט אויס סאַטעטיש, אַז הנם דער העכסטער געריכט וויל זיך בלויז פערנעמען מיט דער פערמעלער זייט פון פראַצעס קאָן ער דאָך נישט אויסקוקען פון תוך פונ'ם פראַצעס, ווייל אַנדערש וואָלט מען געדאַרפט אויסשרייבן: „זאָל פערלוירען געהן דאָס געזעץ. זאָל לעבען די גערעכטיגקייט".

אדוו. עטינגער שטיצט די אויספיהרונגען פון ערשטען פערטיידיגער, רעדט ברייט אַרום די פערהעלטנישען, וואָס הערשען אין לעמבערג, וואָס איז אַ שטאָט וואָס יאָגט זיך נאָך סענסאַציע, וואָס שייזט זיך מיט די געריכטס־בעריכטען, ווי די רוימער האָבען זיך אַמאָל געשפייזט מיט בלוטיגע שפילערייען.

דער פראַקוראָר פאַדצערט אָפּצוואַרפען די קריטיש־אַנקלאָגע און צו בעשטיגען דעם אורטייל.

אַרום 8.30 איז דאָס געריכט אַוועק אויף אַ בעראַטונג און האַלב צוועלף איז אַרויסגעשטראָגען געוואָרען דער אורטייל. לויט וועלכען דאָס העכסטע געריכט איז מבטל דעם טויט־אורטייל פון לעמבערגער געריכט און גיט איבער דעם פראַצעס נאָכאַמאָל צו בעטראַכטען צום קראַקאַווער קריין־געריכט.

פאַסנאַוויצער רב בעפרייט פון אַרעסט

וואַרשאַ (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער פראַקוראָר האָט פעראָרדענט צו בעפרייען דעם סאָסנאָוויצער רב הרב ענגעלהאַרדט.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע"
פערבאַנד טרופּע פון א.א.פ. אין פּולין. אופירונג א. בעזמאַן.

דעם רעקאָרד אין לאַדז מיט איהרע גאַסטשפּילען האָט געשלאָגען די בערימטע אָפּערעטן־שוישפּילערין

מרים קאַראַלאַוואַ

אָוועגד־פרייזן: פון 50 גר. ביז 2 זל.

וועלכע טרעט אויף אין דער קאָמישער אָפּערעטע אין 3 אַקטען

מאָרגען שבת, דעם 23. יולי, 9 אַ זייגער אוועגד

דעם בעקערס טעכטערל

ביט'ן אַנטייל פון יעגענדליכן ליבהאָבער אדאלף טעפּנער

בעמ.: אין 2־טען אַקט אין קאָבאַרעט וועט דורך פ' קאַראַלאַוואַ אויסגעפיהרט אַ פאַפּורי פון אינטערנאַציאָנאַלע לידער אין אַלע שפּראַכען און ה' קאַמבאַראַוו פיהרט אויס פערשידענע כאַראַקטער־טענץ אין דער בעגלייטונג פון האַרמאָניע.

בייטאָג־פרייזן: פון 50 גר. ביז 1.60

שבת, 4 נאָכמיט. אויסערגעוועגליכע סענסאַציע

ס'וועט געשפּילט גאָלדפאַדענס אינשטערבליכע אָפּערע

„שולמית" — מיט — מ. קאַראַלאַוואַ

וועלכע איז די איינציגע געקרונטע „שולמית", אלס „ציגייטענג", טרעט אויף צו ערשטען מאָל דער פענאָמענאַלער אַרטיסט און טענצער ה' קאַמבאַראַוו, וואָס וועט אויספיהרן עקסצענטרישע נעגער־טענץ, „אבשלום" דער טאַלאַנטפולער נעזאַנג־ליבהאָבער אדאלף טעפּנער.

אונטערגעוואָרפען אַ יודיש קינד אין מויער אויף פּולנאַצנאַ 6

אין מויער אויף פּולנאַצנאַ 6 האָבען די אַטנוואָוינער געלטען פּענאַלט דערזעהען לויגען אַ מוידעלע פון אַ'ערך 4 וואָכען. בעים קינד איז געווען צוגעלוימט אַ צעטעלע, אַז ס'הויסט אסתר מלכה און צוליב גוים זענען די עלטערן גע־קומען, וועלכע האָבען אויפגעגעבען צו דער גוטהאַרציגקייט פון מענשען. דאָס קינד איז געבראַכט געוואָרען אין דער פּאָליצי. די קהלה דאַרף זעהען, עס זאָל גוט אויפגעגעבען ווערען אין קריסטלעכען פינדעל־הויז.

יין כשר!
פון דער בעוואוסטער פירמע
„פראַגרעס"
וואָס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאָלג
אין פראַנט־געוועלב, אַלטער־מאַרק 1
פאַר אַ פירטעל ליטער יין כשר
65 און 75 גר.
פירמע „פראַגרעס"
אַלטער־מאַרק 1, טעל. 82־184
בעמערקונג: פאַר לערע פירטעל־ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראַגרעס" צאָהלען מיר 5 גר. באַטשינקע און קוואַרט־פלעשער 10 גר.

גרויסע פאַבריקס־שרפה אין קאָנסטאַנטין

אַנגעברענט די מעכאַנישע וועבעריי פון טעאַדאָר שטער

(§) געלעגען אַרום 9 פריה האָט אויסגעבראָכען אַ גרויסע פאַבריקס־שרפה אין דער מעלאַנגישער וועבערעי פון דער פירמע שטער און קאָנסטאַנטין אויף דער זגערזשער 32.

דאָס פייער האָט אויסגעבראָכען בעת די אַרבייטער זענען געשטאַנען בײַ דער אַרבייט.

אויפ'ן אָרט פון דער שרפה זענען אָנגעקומען אַלע קאָנסטאַנטינער פייערלעשער און נאָך אַנ'ענערגישער רעטונגס־אַקציע פון אַ שעה צייט איז דאָס פייער געלונגען אנצולעשען.

פון פייער איז שטאַרק בעשעדיגט געוואָרען דער ערשטער שטאָק פון פאַבריקס־בנין. דער שאָדען בעטרעפט עטלעכע טויזענד זל.

—:§:—

דער סכסוך אין קרושע און ענדער פאַבריק

אינטערוועניץ פון אַרבייטס־מיניסטעריום

(§) נעלטען איז אַרויסגערופען געוואָרען קיין וואַרשע דורכ'ן אַרבייטס־מיניסטעריום אונגער פון די אונענטמעער פון קרושע און ענדער'ס פאַבריק און פאַביאַניצער פאַבריק. די רעגירונג אינטערעסירט זיך לעבהאַפט מיט'ן סכסוך און דער פאַביאַניצער פאַבריק.

נישט קוקענדיג אויף אַלע יריעות, איז קיין שום קאָנפערענץ מיט'ן סטאַראָסטע וואַלאַס און אַרבייטס־אונטערקומער און די לעצטע 2 טעג נישט פאָרגעקומען. עס איז אויך נישט אמת, אַז די פאַבריקס־לייטונג וויל פערשלעפען דעם סכסוך.

פון לאָדזער האַנדעלס־געריכט

ערלויבט צופערפאַכטן אויף דריי זעריע 3 חדשים

דער רילטער־קאָמיסאַר מאַריאַן אַלשווסקי און אַרויסגעטרעטען מיט אַ ביטע צום געריכט צו פערלענגערן די ערלויבנוש אויף צו פערפאַכטען די דריקערע „שוניאַק" אויף כדאַנסקע 40, וועמען דאָס געריכט האָט מיט אַ צייט צוריק פערעפענטליכט אַנ'אויפאַרלאָשטע דאָס געריכט האָט די ערלויבנוש געגעבען אויף דריי חדשים.

אין דער אויפאַרלאָשטע פון דער פירמע „יורשים פון הערמאַן פרעס" האָט דאָס געריכט בעשטימט אַלס צייטווייליגען סינדיק דעם בוז־אויצמוגען קוראַטאָר אַלעקסאַנדער פּולע.

צי האָט איהר זיך שוין פערזעהען מיט בילעטען

אויף דעם גראַנדיעזען קאָנצערט, וועלכער קומט פאָר דינסטאָג, ד. 26 יולי, 8.30 אָוועגד אין „העלענאָוו" מיט דער בעטייליגונג פון וועלט־בערימטען אויבערקאַנטאָר

ה' משה קוסעוויצקי

בילעטען צום פרייז זל. 1.10

יוד. סאָצ. אַרבייטער־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" (פער. מיט צ. ס.) אין לאָדז (פיעטריקאָווער 83)

זונטאָג דעם 24־טען ד. ח. 8 אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל די לעצטע אָרגאַניזיר־פערזאַמלונג צום פרייהייט־בלי־מעל־טאָג, וואָס קומט פאָר מאָנטאָג דעם 25־טען ד. ח.

מיר רופען אַלע חברים און סימפּאַטיקער זיך צו פערלעגיסטרירען צום בל ימעל־טאָג.

שבת, דעם 23־טען ד. ח. 8 אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל אַ זעהר אינטערעסאַנטער געזעגנונגס־אָוועגד צום אַרויסזאָהר פון די פרייהייט- און סקוי־טען־חברים אויף די זומער־קאָלאָניע.

מיר לאָדען איין אַלע חברים און סימפּאַטיקער.

בײַ גאַל- און לעבער־ליידען

גאַל־שטיינער, און געלבזוכט רעגולירט דאָס נאַטירליכע Franciszka Józefa ביטער־וואַסער די פערדייאונג אויף אַ פלקאָמענעם אופן.

פון „סמאָלאַ"

הענט שפּילט דער פרעלטונגער אַנסאַמבל פון „סקאָלאַ" מיט בערטאַ גערסטען און דער שפּיץ „אוד וועל אַ קינד", מאָרגען מוטאָג „מאַראַם אויסס", און אָוועגד „ראַסטיטון".

פרעמיערע פון „אַזעף" ביי דער „ווילנער טרופּע"

הענט קומט פאָר די צווייטע פרעמיערע פון דער „ווילנער טרופּע" אין שטאָט־טעאַטער. עס ווערט געשטעלט דער סענסאַציאָנעלער בוהגע־רעפּאָרטואַר פון אַל. מאָלסאָ און פ. שטשעגאָלעוו „אַזעף", וואָס כ'ווערט געשפּילט דער אונגער פון די געהיימנוספולע און מערקווירדיגע געשטאַלטען אין דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג.

די ראָלען און „אַזעף" זענען בעזעצט דורך די בעסטע אַקטיאָרען פון דער ווילנער טרופּע.

מרים קאַראַלאַוואַ שפּילט „שולמית" און „דעם בעקערס טעכטערל"

שבת וועט מרים קאַראַלאַוואַ אויפטרעטען אין 2 אַטראַקציע־פאָרשטעלונגען: בײַטאָג אין נאָלדפאַדענס „שולמית", אין וועלכער מ. קאַראַלאַוואַ האָט צו זיך נישט קיין גלײַכען, 9 אָוועגד אין דער קאָמישער אָפּערעטע „דעם בעקער'ס טעכטערל", אין וועלכער מאַראַם קאַראַלאַוואַ האָט זיך שוין בעלויבט געמאַכט בײַם עולם.

„העלענאָוו"

שבת טרעט אויף צום לעצטען מאָל אין העלענאָוו דער קענען פון הומאָר און מוזיקע פון פּעפּאָ מארק מאָרסקי.

עס וועט אויך אויפטרעטען דער מאַגיש־דועט פון די שוועסטערן דושעגנעגען דאָרף קומען שבת אין העלענאָו.

גרויסע גאַרטן־פערוויילונג אין העלענאָוו לטובת דעם „בית יתומים", זגערזשער 40

זונטאָג דעם 24. ד. ח. קומט פאָר אין העלענאָוו אַ גרויסע גאַרטן־פערוויילונג לטובת דעם יתומים־הויז אויף זגערזשע 40. די לאָרזער יודישע בעפעלקערונג וועט געווים אויך דאָס מאָל נישט אַרבעלאָזען די געלעגענהייט אַרויסצוזעהן אויהר וואַרעמע בעצונגונג צום יתומים־הויז און מאַסענוויז בעזוכען די פערוויילונג, בדי דערמיט צו געבען דער אונסטוטיצע די פינאַנציע.

טעאַטער און קונסט

לעמעגלעכקייטן צו אויהר ווייטערדיגער עקזיסטענץ אין דער איצטיגער שווערער צייט.

ראַדיאָ פראַגראַם

פרייטאָג, ד. 22 יולי

לאָדז, 11.58 שעה־צייכען 12.05 פרעסע איבערזיכט, 12.40 וועטער־בעריכט, 12.45 פליטען, 3.35 פליטען, 4.35 קאָמוניקאַט פון צענטראַל־ביוראָ פאַר שיפער און פישער, 4.40 פאַרטראָג, —.5 פאַפּולערער קאָנצערט (טר. פון לעמבערג) —.6 פאַרטראָג, 6.20 לייכטע מוזיק, 7.14 פערשידענעס, 7.35 ראַדיאָ־פּרעסע זשורנאַל, 7.45 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס־קאַמער, פראָגראַם אויפ'ן נעכסטען טאָג און טעאַטער־רעפּערטואַר, —.8 אָוועגד קאָנצערט פון וואַרשאָווער פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער, 9.50 בײַלאָגע צום ראַדיאָ־פּרעסע זשורנאַל, 9.55 קאָמוניקאַט פון דער הויפּט מיליטעריש וועטער־סטאַציע פאַר פליה־וועטען, —.10 טאַנץ־מוזיק, 10.40 ספּאָרט־ידיעות, 10.50 טאַנץ־מוזיק.

שבת 23 יולי

לאָדז (233.8) 11.58 שעה־צייכען, 12.05 שאַנ־פּראָגראַם, 12.10 פרעסע־איבערזיכט 12.40 וועטער־בעריכט, 12.45 פליטען, 3.40 הערך־שפּיל פאַר קינדער (טר. פון ווילנע), 4.05 פליטען, 4.35 קאָמוניקאַט פון צענטראַל־ביוראָ פאַר שיפער און פישער, 4.40 פאַרטראָג, —.5 קאָנצערט —.6 פאָרלעזונג, 6.20 לייכטע מוזיק, 7.15 פערשידענעס, 7.35 ראַדיאָ־פּרעסע זשורנאַל, 7.45 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס־קאַמער, פראָגראַם אויפ'ן נעכסטען טאָג און טעאַטער־רעפּערטואַר, —.8 אָוועגד קאָנצערט פון וואַרשאָווער פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער, 9.50 בײַלאָגע צום ראַדיאָ־פּרעסע זשורנאַל, 9.55 קאָמוניקאַט פון דער הויפּט מיליטעריש וועטער־סטאַציע פאַר פליה־וועטען, 10.05 שאַכ־קאָנצערט פון יוזעף טורטשינסקי 10.40 ספּאָרט ידיעות 10.50 טאַנץ־מוזיק.

געפּסלט די סאַסנאָוויצער קהלה וואַהלען

וואַרשאַ (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער קיעלצער וואָעוואָדע האָט געפּסלט די קהלה וואַהלען אין סאָסנאָוויץ.

יודישע ווערט־לאַנפערענץ וועט ניט פאַרקומען איז גענוג

ניו־יאָרק, 21 יולי (יטא) דער קאָמיטעט צו אָרגאַניזירען די יודישע וועלט־קאָנפערענץ האָט בעשלאָסען, אַז די קאָנפערענץ זאָל געוויסען ווערען נישט אין גענוג נאָר אין צוריך אָדער קאַרלסבאַד. צו דער קאָנפערענץ וועלען קומען 30 דעלעגאַטען פון אַמעריקאַ. אַרום אין אַרום וועלען אין דער קאָנפערענץ זיך בעטייליגען ביז 100 דעלעגאַטען.

פאַריז 12. (יטא) לעץ מאַצקין איז אין צוזאַמענהאַנג מיט די הכנות צו דער יודישער וועלט קאָנפערענץ אָפּגעפאָהרען קיין בערלין.

נחום סאָקאָלאָוו אויף לאָרד פלומער'ס לויה

לאָנדאָן, 21. יולי (יט"א) אין דער לויה פון לאָרד פלומער האָט אין נאָמען פון דער יודישער אָבגעזאָנדערטער קהלה גענומען סאָקאָלאָוו.

גראַנדי ווערט אַמבאַסאַדאָר אין לאָנדאָן

לאָנדאָן, 21. יולי (ספּעצ.) רייטער מעלדעט, אַז גראַנדי זאָל בקרוב בעשטימט ווערען אַלס אַמבאַסאַדאָר אין לאָנדאָן.

עלעקטראָווניע געקינדיגט די אַנגעשטעלטע און אַרבייטער

(ב) די דירעקציע פון דער עלעקטראָווניע האָט געקינדיגט אַלע אַנגעשטעלטע און אַרבייטער. דער קינדיגונגס־טערמין לויפט אָב דעם 1 סעפּטעמבער. אין אָקטאָבער וועלען ערשט די אָנגעשטעלטע און אַרבייטער בעקומען די נייע לוין- און אַרבייטס־בעדינגונגען.

א"י רטגירונג צווינגט יודישע קאָלאָניסטען צו פערקויפען באָדען פאַר דער נאַפט־קאָמפּאַניע

ירושלים, 21. יולי. (יטא) 10 יודישע קאָלאָניסטן און עמק יזרעאל האָבען בעקומען אַ שריפטליכען פאָרשלאָג פון דער רעגירונג, צו פערקויפען אַ טייל פון זייער באָדען צו דער „פעטראָלעאום קאָמפּאַני", אויף דורכצופיהרען דאָרט די נאָפט־רעהרען. דער פאָרשלאָג פון דער רעגירונג שפּיצט זיך אויפ'ן לאַנד־ענטאָיגנונגס־געזעץ.

ווי „יטא" דערוויסט זיך, איז די קאָמפּאַניע גרייט צו בעצאָהלען דעם נאַציאָנאַל־פאָנד און די קאָלאָניסטען פאַר דעם פערקויפ־טען באָדען. עס האַנדעלט זיך וועגען נישט גרויסען שטח באָדען. די אונטערהאַנדלונגען מיט'ן קרן־קימת און דער באַנק אין טעאַטער־רעפּערטואַר, נעהמט עס וועגען דעם צו שאַפען אַזאַ געזעץ, וואָס זאָל ערמעגלעכען די קניה.

אַ ייִדיש קינד אין אַ גרויסן סקאַנדאַל

דער סקאַנדאַל מיט'ן זוועקערויבטען יוד. אַפּטייקער אין כאַרבין

ווייס־גוואַרדייער, כאַרבינער פּאָליציי און שטאָטישע בענק מאַכען יר־אחת

כאַרבין. (יטא) די געשוכטע מיטן אַוועקגערויבטען יודישען אַפּטייקער מ. קויפמאַן צוזאַמען זיך און אַ גרויסען סקאַנדאַל, וואָס נעמט אַרום אַלץ מעהר פערזאָגען פון די „ווייס־גוואַרדייאַנישע" קרייזען, פון דער כאַרבינער זיכערהייטס מאַכט און פון דער שטאָטישער נאַציאָנאַל־בענק.

מ. קויפמאַן און פערשוואונדען געוואָרען נאָך מיט 5 חדשים צוריק, און זיין דאַן און פון אויהם פערלוירען געהן.

לכתחילה האָט קויפמאַנ'ס משפּחה זיך געוואָרעט צו דער פּאָליצי. ווען זי האָט אָבער שוין פערלוירען יעדע האָפנונג, אַז די פּאָליצי זאָל אָפּגעפינען דעם פערשוואונדענעם, האָט זי אנגעצאָהלט 30 טויזענד דאָלאַר דער פרוי פון געוו. צערישען פּוילקאָוונוק קליקאַנאָוו, וועלכע שטעהט און פערבינדונג מיט דער אָרגאַניזאַציע „פּראַסטוואָ רוסקאָ פּראַוודי" (ברודער־אַרדער רעכט פון רוסישען אמת), מחמת מען האָט זיך שפּעטער דערוואוסט, אַז קויפמאַן'ס האָבען ציגערויפט מיטגלידער פון דער רעזונגער אָרגאַניזאַציע, פרי אַרויסציעהען געקומען געלד פאַר דער „פּראַסטוואָ".

די קליקאַנאָוו האָט דאָס געלד אויפגענעבען דעם געוו צערישען נעגערעל נאָכזמען, וועלכער און דורעקטאָר פון דער שטאָטישער נאַציאָנאַל־בענק און וויי עס האָט זיך אויצגערויפט אַרויסגעוויזען, שטעהט ער אויך פראַש פון דער דערמאָנטער ווייס־גוואַרדייאַנישער אָרגאַניזאַציע. דערבײַ האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די בענק און אַ געסט פון די רוסישע פּאַשיסטען.

היות קויפמאַן האָט זיך אויך נאָכ'ן אַנגעאַרלען די 30 טויזענד דאָלאַר ניט אומגעקעהרט, האָט פּאָליצי אַרעסטירט עטלעכע פונהערער פון די רוסישע ווייס־גוואַרדייער פאַשיסטען און כאַרבין. זיי זענען אָבער בלויז בעפרייט געוואָרען, און בײַ דער געלעגענהייט איז בעוואוסט געוואָרען, אַז די כאַרבינער זיכערהייטס־מאַכט אַרבייט צוזאַמען מיט די ווייס־גוואַרדייער און אין בכלל אויפגעפאַלט מיט עלעמענטען פון דער רוסישער „שוואַרצער מאַה". די פּאָליצי און דערייער אונטערעסירט דעם נאַנצען צו פערקנעפּען אין דער עיקר, אַז מען זאָל וועגען אויהם נישט צופיל רעדען און אויסלאַנד, וואו די כאַרבינער שוואַרץ־מאַר'דיגע ווייס־גוואַרדייער זענען אַזוי אויך נענג קאָמפּראָמיטירט. אויס דעם גרונד האָט אויך די פּאָליצי מיט אַ קורצער צייט צוריק אַרעסטירט אַ געוויסען יוד מיט'ן נאָמען לעוו אופלאַנד און געפרוווט אַרויפוואַרפען אויף אויהם די שולד פאַר קויפמאַנ'ס פערשוווינדען. אופלאַנד האָט אָבער בעוויזען זיין אונשולד, און די פּאָליצי האָט אויהם געמוזט בעפרייען.

—§—

די נייעס וועגן טאַבעלע

פון די אָפּרעכנונגען לטובת דעם אַרבייטסלאָזען־פאָנד, ווי אויך אַלערליי דרוק־זאַכען און פאָרמולאַרען איז צו בעקומען אין דער פירמע

A. J. OSTROWSKI

פּיעטריקאָווער 55. טעלעפאָן 20־354

נאך דער פאשיסטישער איבערקעהרעניש איז פרייסען

קאמף אויף לעבען און טויט

זאגט־אז דער פיהרער פון דער סאציאליסטישער קאמפס־ארגאניזאציע

באריקאדען־קאמפן שוין נעכטען פארגעקומען אין בערלין

קאמף ביז'ן סוף זאגט אז דער רייכסבאנער

בערלין, 21 יולי (ספעצ.) היינט איז דא איינגעטרעטען א גרויסע בערוהיגונג. קיין גרויסערע אויסטרעטונגען זענען נישט פארגעקומען. עס זענען בלויז ארעסטירט געווארען 100 פערשפרייטער פון קאמוניסטישע פראקלאמאציעס. וואס רופען א גענעראל־שטרייק.

אויף פרייטאג איז צונויפגערופען געווארען די צענטרום־פראקציע פון פרייסישען סיים. אין דער בעראטונג וועלען זיך בעטייליגען אלע מיניסטארען פון צענטרום אין דער פרייסישער רעגירונג.

די ס. ד. פראקציע האט אנגענומען א שארפע רעזאלוציע געגען דער רייכס־רעגירונג. די רעזאלוציע דריקט אויס אנערקענונג די געוועזענע סאציאליסטישע מיניסטארען אין דעם געוועזענעם פאליציי פרעזידענט. ווייטער טרעט די רעזאלוציע ארויס געגען גענעראל שטרייק. וואס עס פרקלאמירען די קאמוניסטען.

ביים אנשייל פון קרייז דעלעגאטען איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון „אייזערנעם פראנט". די רעדנער זענען ארויסגעטרעטען געגען די פעראדענונג פון דער רייכס־רעגירונג, אנזאגענדיג דעם ווידערשטאנד פון פעראייניגטען ארבייטער פראנט געגען די פרובען פון א אטענטאט אויף דער רעפובליק. דער פיהרער פון רייכסבאנער מאיאר אנקער האט ערקלערט, אז פון היינט אן ענדיגט זיך די תקופה פון אונלעגאליטעט. גין וועלכער מיר וועלען פיהרען אונזער קאמף פארן סאציאליזם ביז'ן סוף. די דעלעגאטען פון דער פראווינץ האבען פארגעוואָרפען די סאציאליסטישע מיניסטארען אז זיי האבען נישט אויסגעשפּאַרט אלע מיטלען ביז בעניצען געוואלט פרי צו פאראליזירען פאן פאפענס פלענער.

באריקאדן אויף די גאסן פון בערלין

בערלין, 21. יולי (ספעציעל) אין משך פון דער נאכט האבען די קאמוניסטען זיך בעמיהט אוועקצושטעלען באריקאדען אין די מזרח־טיילען פון שטאט. זי באריקאדען האבען זיי געמאכט פון א פערהאלטענעם אויטאבוס און א טראמוויי. ווען אויפ'ן ארט איז אנגעקומען פאליציי, האבען די קאמוניסטען זיי ביגעגענט מיט א האגעל קויהלען. פאליציי האט געענטפערט מיט א זאלפ. 1 קאמוניסט איז דערהרג'עט געווארען, פיל זענען פערוואונדעט געווארען.

אין האמבורג איז געקומען צו א שארפען צוזאמענשטויס צווישען היטלעריסטען און מיטגלידער פון אנטי־פאשיסטישען פראנט. 1 היטלעריסט איז דער הרג'עט געווארען, פיל זענען פערוואונדעט געווארען.

אין קור־ארט דינגס היגטער שטשעטשין איז דער'הרג'עט געווארען א בעמטער, וואס איז דעלעגירט געווארען צו האבען די אויפזיכט איבער א קאמוניסטישער פערז־מלונג.

פרייסישע מיניסטארען ווילען נישט אפטרעטען

בערלין, (ספ.) די פרייסישע מיניסטארען האבען הייַנט מוט'ן אויסנאהם פון מונ. סעווערינג זיך צוגעשטעלט צו דער ארבייט, כדי צו מאנעפעטורען זייער ווידערשטאנד געגען פאן פאפענ'ס לעצטע פערארדנונגען.

ארום 9 אין דער פריה האבען די מיניסטיריען בעזוכט אפציעלען פון דער רייכסוועהר און געפארט פון זיי צו פערלאזען זייערע אמטען.

די מיניסטארען האבען זיך דאן פערזאמעלט אין בנין פון מיניסטעריום פאר סאציאלער אויפזיכט, כדי צו בעראטען זיך וועגען דער ווייטערדיגער טאקטיק.

10 פריה זענען אנגעקומען ברוף פון ד"ר בראון, וואס פרעגט אן די מיניסטארען און נאמען פון רייכס־קאנצלער, ווען זיי וועלען אפטרעטען און אויב נישט — וואס פאר א מיטלען עס דארפען אנגעווענדעט ווערען, כדי זיי צו צווינגען דערצו.

בערלין, (ספ.) אויפ'ן יסוד פון פאראגראף 3 פון געכטוגען דעקרעט פון פרעז. הינדענבורג, וועלען דער פאליציי־פרעזידענט נזשעשינסקי, דער וויצע־פרעזידענט ד"ר וויטס און קאמענדאנט פון פולס. הויפטאנטבערג אנגעקלאגט ווערען פאר געגעשטעלען זיך דעם בעפעהל פון דער מיליטערישער מאכט.

פאראגראף 3 זעהט פאר תפיסה און א געלד־שטראף ביז 15 טויזענד מארק.

בערלין. (ספ.) די זאקסישע רעגירונג האט בעשלאסען אנצושלוסען זיך צום פראטעסט פון דער בווירישער רעגירונג געגען אינפיהרען א קאמיסאריאט הערשאפט. דער זאקסישער פרעמיער רופט אויף 12 א זייגער א זיצונג פון קאבינעט.

Do nabycia już od Zł. 0.90.

די בלוטיגע גאסען־קאמפען אין אלטאנא

א בילד פון דער מוריענגאס מיט די פרישע שפירען פון די לעשטהעניש

די האמיסאר־היזרשאפט איז פריי זו

בערלין, 4 יולי (ספעציעל) פאן פאפען האט בעזעצט אלע מיניסטערען יומס פון פרייסען מיט קאמיסארען, אלס אינערן־מיניסטער איז בעשטימט געווארען בראכט, האנדעל — ד"ר ערנסט, פינאנצען — שלייזינער, לאנדווירטשאפט מוטעקעל. בלויז די רעסארטען פון יוסטיץ און קולטור זענען נאכנישט בעזעצט.

היטלעריסטען פאדערן אויפצולעזען די קאמוניסטישע פארטיי

בערלין, 21. יולי (ספעצ.) די היטלעריסטען זאלען היינט ארויסטרעטען מיט א פאדערונג צו פאן פאפענ'ען פונאנדערצולאזען די קאמוניסטישע פארטיי.

היינט איז אפגעשטעלט געווארען דער קאמוניסטישע ארגאן די „רויטע פאנה", דער לאקאל פון רעדאקציע און — דרוקערייי איז בעזעצט געווארען פון פאליציי.

ראטעס פון צענטרום

בערלין, 21 יולי (ספעצ.) די אויבער־רהיינישע צענטרום פארטיי האט צוגעשיקט א טעלעגראפישען פראטעסט צו פרעז. הינדענבורג'ן געגען דער פערארדנונג פון דער רייכס־רעגירונג.

די פארטיי פאדערט אפצושאפען אלע אויסנאהמס־פערארדנונגען, וואס פאן פאפען האט ארויסגעגעבען אויפ'ן שטח פון פרייסען.

בעזה"י

צום נייעם שול־יאהר תרצ"ב 1932-33, אי"ה ווערט געעפענט דאס נייע

ארטאדאקסישע ז־קלאסיגע לעהר־אנשטאלט

„אהל יעקב"

פון בעוואוסטען לאנגיעהריגען פראקטיצירטען מלמד אין פעדאגאג

ר' יעקב אי'נשידלער מזרונסקא־וואלא ◄

טיילט מיט, אז ס'ווערען שוין אנגענומען איינשרי'בונגען פון תלמידים אויפ'ן שול־יאהר 1932-33 אין אלע מחלקות. עס ווערט אנגאזשירט א טיכטיגסטע פעדאג. קרעפטען סיי אין למודי קודש סיי אין למודי חול.

לאדז, שרודמיעסקא 20

וואולטשאנסקא 10

אין אנ'ערשטקלאסיג איינגעארדענט מיט אלע בעקוועמליכקייטען לאקאל. עס איז שוין אנגאזשירט געווארען מלמדים מומחים, וואס זענען בערופען אויף דעם און האבען זיך קונה שם געווען אויפ'ן פעדאגאגישען געביט אונטער דער הנהלה פון דעם לאנגיעהריגען בעוואוסטען פעדאגאג ר' יצחק מאיר קרעלל אויסער די כתות און קלאסען פאר די שול־פליכטיגע תלמידים איז אין דער חדר־שולע איינגעארדענט

א גן־ילדים (פרעבל־שולע)

פאר קינדער וואס פאלען נאכנישט ארינטער דעם שול־צוואנג איינשרייבונגען קומען פאר פון זונטאג אי"ה פ' חקת ובלק ו' תמוז דעם 10־טען ליפיעץ טעגליך פון 10—2 פארם. אין פון 7—4 אוועד אין דער קאנצעלאריע פון „אהל יעקב". שרודמיעסקא 20 וואולטשאנסקא 10, אויפ'ן הויף, לינקע אפיצינע.

די ליטונג.

קויפט נאר ביי דער ערשטער האנדל

ייין כשר וטוב!

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„באר־וויז"

אינה: מענדיל באר־נשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210.50

גרויסער אויסוואהל פון ווייגען, ליקערן און בראנפענ'ס

בעמ.: צוליב קאנקורענץ האב איך רעדוצירט דעם פרייז:

פאר א פירטעל ליטער יין כשר וטוב 75 און 65 גר.

ביליגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

פון זאפארט ז יבערצוגעבען

אגרויס צימער

מיט ציווי פראנט־פענסטער. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע אינטער „F. B."

ראצענט

Dr. med. Adolf Falkowski

Dyrektor „Kochanówka"

נערוועז־ און פסיכישע קראנקהייטען

נעהמט אן פיעטריקאווער 64. וואוינונג 4 יעדען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון 4-6

טעלעפאן 102-62 אין לאדז.

Dr. med.

E. REICHER

ספעצ. פאר מענער־שוועכע קינדערלאזיגקייט

בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

פאלודניאווא 28, טעלעפאן 93-210.

עמהט אן טעגליך פון 8 — 11 פריה און פון 5—8 אייענד. זונטאג פון 9—1 מיטאג.

Dr. I. CHAIN

האר'ץ־קראנקהייטען, עלעקטראקארדיאגראפיע

ארזיניירט אין כרוניש ווייליע נאלענטשאווקא

(נעבען די נייע לאזשענקעס).

אויגען־קליניק

מיט שטענדיגע בעטעו פון

Dr. B. Donchin

פעטריקאווער 90 טעל. 72-221.

נעמט אן שטענדיגע אויגען־קראנקע (צוועק אפעראציע א.אז.וו.) ווי אויך אמבולאטאריש פון 9—1 און פון 4—7.30 אוועגד.

פון דער סדרה

ס'איז ערשינען דאס 9־טע העפט „פון דער סדרה" וועלכעס נעמט ארום די סדרות: נשא, בהעלותך, שלח, קורח, חקת, בלק, פינחס. דערמיט האט זיך זאמ'לונג פון אינטער... ארגינעל תורה־ווערטער פערגעניגט. העפטען נעמען ארום אלע סדרות פון חמשה חמשי תורה. מען קאן זיי אויך בעקומען אלע צוזאמען אין א שעהנעם איינבאנד.

פ. ז. גליקסמאן לאדז, זאוואדזקא 16א

טעלעפאן 47-164.

Dr. Ziomkowski

Chor. skórne, weneryczne i moczopłciowe

6-go Sierpnia 2

przyjmuje od 8—8.30 rano, od 2—4 i od 7.30—9 w. w niedziele i święta od 10—1 pp.

Dla niezamożnych ceny lecznic.

Dr. med. Józef Izykson

ספעצ. פאר אויערן, נאז, האלז־ קראנהייטען

שטים און שפראכשטערונגען

נעמט אן פון 12—2 מיטאג און 3½—5½ נאכמ.

פאלודניאווא 9, טעל. 75-910

אין אויף ווישניאווא־גורא, קייזערס ווילע

(נעבען ליכטענפעלד'ן)

Dr. med. Z. DATYNER

אור אלאג

ספעציאליסט פאר נערען, בלאז און אויערן־קראנקהייטען

Piramowicza 2, tel. 143-95

נעמט אן פון 6 ביז 8 אויב.

Dr. med

D. Rozencwajg

האט זיך איבערגעצויגען אויף

נארוטאוויטשא 16 (פיסודסקיעגא 76)

עעלעק. 74-128

נעמט אן פון 9—10 פארמ. און פון 6—7 נאכמ.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען

מענער־שוועכע און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 98-128

נעמט אן פון 8—10, 4—8 אוב. זונטאג פון 9—1 פריה

Dr. A. WITONSKI

האר'ץ, לונגען־קראנקהייטען

נאוואמ 4, טעלעפאן 80-117.

נעמט אן יעדען טאג פון 2-3 נאכמ. אין ווישניאווא גורא (ווילע קארמאנסקענא) ביים דענטיסט זשולטקאווסקי פון 3 נאכמיטאג.

אפראנטאוועד שטוב

אויף חודש געלד פאר א געשעפט אדער וואוינונג, מיט בפקוועמליכקייטען זאפארש איבערצוגעבען ביי ה. רייטשוק נאוואמיעסקא 19.

רעשטען

ביי Szczęśliwy

נאוואמיעסקא 5 פראנט 2. שזאק

וואַרנונג!

געעהרטע קונדען! אזוי ווי איהר קומט אויף נאוואמיעסקא 5 ווערט איהר פערפיהרט פון אנדערע סודרים, וואס זיי זאגען, אז זיי הייסען שטשענשליווי זייט דעריבער אויפמערקזאם און געדענקט די אדרעס פראנט 2 שטאכן וואו איהר בעקומט ביליגער שאמאשאווער און אנדערע סחורות. די בעסטע קוואליטעטען, די נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערן

אויף אנציגער און פאלטענס

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט איך!

מיט אכטונג: SZCZĘSLIWY

Nowomiejska 5 front II piętro

Sanatorjum „PALACE"

פאר דערוואקסענע און קינדער

אין כעלמי (הינטער לאדז)

נעמט אן ליידענדע אויף אלערליי קראנקהייטען און רעקאנוואלעסצענטן, אויפזיכט פון דאקטוירים ספעציאליסטען, ערצטליכע הילף, הייל־בעדער, טראנען צו זון־לופט־בעדער, ווערענדעס פאר לעזשאקעס הייל־גימנאסטיק און אסעס, טעניס־שפיל און אנדערע פערוויילונגען. לויפענד וואסער אין די צימערן, שיינע געגענד אין סאסנאווע וואלד — אידעעלע אפרוה־בערינגונגען. ——

Dyrektor Dr. Rakowski

בריף־איבערזעצונגען

פון פערשידענע שפראכען: ענגליש, פראנצויזיש, רוסיש, דייטש, און אנדערע אויף יודיש, פוליש און פערקעהרט

מ. קרוועפיצקי, פאמארסקא 4.

(ביים צאהן־ארצטער. קרזעפיצקא)

נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אוועגד

טעלעפאן 53-206.

Dr. med. M. Taubenhaus

ספעצ. פאר פרויען און אקושער־קראנקהייטען

זגערזשער. 11, טעל. 09-246

נעמט אן פון 1—3 נאכמ. און פון 5—8 אוועגד.

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט־אָן פון ביז 7 אין אָוונד
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען ניט צוריקגעשיקט

Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skz. poczt. 16

טעלעפאָנען: רעדאַקציע 160-57, אַדמיניסטראַציע 160,47

די פּאָליטיק פון דער וואָך

5 מינוט פאַר צוועלף אין דייטשלאַנד. – די געהיימע דיפּלאָמאַטיע און די פּאָליאַטיוו מיטלען פון דער ענטוואַפנונגס־קאָנפערענץ. – צאָל מוערעז און די קאָנפערענץ אין אָטאַווע. – ברויט און שלום

די אויגען פון דער גאַנצער וועלט זענען געווענדעט קען דייטשלאַנד. אַלע געשעהענישן פון דער וואָך, די ישועות ונחמות פון לאָזאַן, די מובות פונם פאַרזאַמלונג געשטענדעם און דיפּלאָמאַטיש אויסגעקלינגעלטען ענגליש־פראַנצויזישן אָפּמאַך, ווערען פערטיגקעלט פון די ידיעות, וואָס קומען אָן פון דייטשלאַנד וועגן אַלע עשעהענישן, וואָס זענען עלול אונערציקעהרען קאַפּיער אַלע רוהיגע השבונות.

דייטשלאַנד אונטער אַ מיליטאַרישער דיקטאַטור! דאָס איז דאָס שרעקעניש־וואָרט, וואָס איז אויצט בײַ אַלע מען אויף די לופּען. די יונקער־קליקעס, וואָס האָט נישט עקזיסטירט פּועל'ן בײַ זיך צו מאַכען דעם געפעהרליכען קרייץ שנומ פאַר לאָזאַן, האָט אויצט בעשלאָסען צו וואַרפען דעם דעמאָקראַטישען דייטשלאַנד און מיט אונטער דער דעמאָקראַטיע פון דער וועלט די הייליגע אין בײַם אַרט.

אין פרעמדן אַ דערזיגנגס־קאָמיטעט, אין בערלין קרום־צושטאַנד — מיט־שטראָף פאַר טראָגען געוועהר — דאָס זענען די מיטלען פאַר וועלכע פאַן פאַפּען האָט זיך געלאָפט ציוגרייטען ענרגילטיג דעם וועג פאַר היטלער'ן.

פאַן פאַפּען האָט זיך דערשראָקען פאַר „אייזערנעם פראָנט", וואָס איז אין די לעצטע טעג אויבערגעגאַנגען צו אַנ'אָפּענסיוו און זיעגרייג האָפערדיג פונ'ם נצחון און לאָזאַן האָט ער מיט־אַמאָל געוואָלט געבען אַ מיט־קלאַפּ דעם געפעהרליכען אונערלינען שונא. פרײַסען איז נישט בײַ־ווערן. און פרײַסען האָט די רייכס־רעגירונג דעם גאַנצען אַטאַראַט, וואָס איז גוטיג פאַר אַ דוקטאַטור. דער מאָביל־זאַציע פון אייזערנעם פראָנט אין דער פּראָקלאַמירטער געגערעל־שטרייק און אַנ'אַנדאַ, אַז דער בונדעס־קריג, וואָס מיר זענען וויל פלומר'שט דערשטיקען מיט אויצטיגע רעפּראַסיוו מיטלען, אין

ד"ר בראַכט,

וועלכער איז בעשטימט געוואָרען אַלס קאָמיסאַרישער אינערן־מיניסטער אין פרייסען

פּוילישער יוד איז בערלין אַ קרבן פון אַ כאַנדיטען־אַנפאַל

בערלין, (י. ט. א.) באַנדיטען, וואָס האָבען זיך פערשטעלט פאַר קרי־מינאַל־פּאָליציאַנטען, האָבען דורכגע־פירט „רעוויליע" אין דער וואוינונג פון יידישען שניידער אברהם גריבערג, אַ פּוילישען בירגער, צוגענומען בײַ איהם אַנ'ערך 4 טויזענד מארק און, נאָכ'ן אַרויספירען איהם אין זייער אויטאָ הינטער'ן שטאָט, האָבען זיי איהם אויסגעוואָרפען פון אויטאָ אין ענטלאָפען.

רעליגיעזע תפלות
יידישע פאַלקס־לידער
אפערו־אריעס

וועט אויספירען מיט דער בעטייליגונג פון כילהאַרמאָנישען אָרקעסטער

דינסטאָג ד. 26 יולי 8.30 אָוונד
אין „העלענאיי"

דער וועלט־בעריהמטער אויבערקאַנטאָר

ה' משה קוסעוויצקי

אַלע פּלעצער צו איינהייט־פּרייז זל. 1.10

מען הויבט אָן מיט יידען

און מען צושניידט דעם אייגענעם קערפּער

פון **דעפ. ד"ר י. ראָזענבלאַט**

די לאַגע אין דייטשלאַנד הויבט זיך אָן אויפצוקלערען. בשעת די דייטשע דעלעגאַציעס זענען געזעסען אין לאָזאַן בײַ אַזאַ טיש מיט די פערטרעטער פון אַנדערע מלוכות און פערהאַנדעלט אויבער פערשודענע ענינים, כדי צו שאַפען אַן אַמעריקאַנער נאָרמאַלע צושטאַנדען, האָט מען צו זער זעלבער צײַט שטילערהייט פאַרגעברייט בײַ זיך אין דער היים אַזאַ אויבערקעהרענוש, וואָס איז בכח נאָר מעהר צו פערוויקלען די שיין נענג פערוויקעלטע אויראָפּעאישע פּאָלומישע לאַגע. דייטשלאַנד שטעלט מיט זיך פאַר אַ מין פערדראַציע פון צעהנדלינגער גרעסערע און קלענערע זעלבסטשטענדיגע מדינות, וועלכע האָבען זייערע אייגענע פאַרלאַנגען און אייגענע רעגירונגען. פאַר דער מלחמה האָבען די גרעסערע לענדער פון דער דאָזיגער פערדראַציע געהאַלטען אַזעלכע אייגענע אַרמעען. דער ווערסאַלער טראַקטאַט האָט דאָס ערלויבט דייטשלאַנד צו בעזיצען אַן'אַרמעע אין דער פאָרם פון דיאַזיי־ערוויפּענע רעגירונג. אויף אַזאַ אופן האָבען די אייגענצעלנע לענדער פון לויזיע זייער מיליטאַרישע זעלבסטשטענדיגקייט.

דער זון פון דער זאַך, וואָס איז געטען פאַרגעקומען אין דייטשלאַנד, בעשטעהט אין דעם, וואָס דער פרעזידענט פון דער מלוכה האָט מיט דער הילף פון דער רייכסוועהר אין אַ געוועזען זון אויפגעהויבען די זעלבסטשטענדיגקייט פון גרעסטען לאַנד פון דער דייטשער פערראַציע. פרייסען איז גרעסער ווי אַלע אינדיגע דייטשע לענדער. שיין הערט מען, אַז בײַזען האָט אַרייגע־טראָגען אַ פּראָטעסט געגען דער האַנד־לונג פון הינדענבורג'ן. מען קאָן נישט פאַראויסזעהן דעם ווירקונג, נאָכדעם פון די געשעהענישען. עס איז אָבער נישט אויסגעשלאָסען, אַז עס קאָן קומען דערצו די דאָזיגע אויראָפּעאישע מאַכט־פאַקטאָרען, וועלכע פיהרען הייניט דאָס גרויסע וואָרט. דאָ האַנדעלט זיך שיין נישט מעהר דערום, צו דער צושטעער־רעגער גוסט פון היטלער'ן וועט ווערען דער דאָמינירענדער פאַקטאָר אין דייטש לאַנד.

היטלער איז פאָרמעל אַזוי צו זאָגען אַנ'אונערלוכלעך דייטשע אָנגעלעגענהייט. ווי מען זאָל זיך צו אים נישט בעציעהען, אָבער אין זאַך איז היטלער: לויט'ן אונטערגאַציאָנאַלען רעכט, וואָס איז הייניט נישט אַרייגענומען אין די אינטערנאַציאָנאַלע לענדער און דייטשלאַנד.

אָט פון דעם שטאַנדפּונקט מוז מען בעמראַכטען די בעדייטונג פון די געשעהענישען, וואָס שפּילען זיך אָפּ אויצט אין דייטשלאַנד. מען הויבט אָן מיט יראָן אין מען זעהט נישט פאַראויס, אַז מען קומט אין דער קאָנסעקווענץ צו אַזוינע פאַטאַלישען, וואָס שנעדען דעם אונגעגעס קערפּער.

עס איז אַנ'אַלטער געשיכטלעכער אַקטיאָם, אַז דער אַטמאָספעריזם האָט נאָר קען גלוק נישט גע־ברענגט. דער פערשטאַרבענער סטוגאַרט סאַמועל, וועלכער האָט געוווינט אין יאָהר 1919 אין פּוילען, האָט מיר דער־צעהלט, אַז ער האָט דעם דאָזיגען אמת געזאָגט פאַר אַ ווייל ווינקען פאַלי־טישען פאַקטאָר אין וואַרשא.

דער דייטשער מלוכה און זיך ערקלע־רען פאַר גאַנץ זעלבסטשטענדיג.

די געלטיגע לובערלע דייטשע צע־טונגען האָבען גאָר פאַר דער אויבער־מעהרהייט גאַנץ אָפען געשריבען, אַז דאָס בעשטימען אַ קאָמיסאַר אין פּרײַ־סען קאָן פיהרען צום פיינדשאַפט פון דייטשלאַנד.

עס איז לטבמ צו פערשטעהן, אַז אַזוינע קאָמפּלוקאַציעס פון דער גרעס־טער אויראָפּעאישער מלוכה (אויסער רוסלאַנד), וואָס זיצט אַזוי צו זאָגען אין הארץ פון אויראָפּא, זענען נישט קיין געלעגענהייטען זאַך. מען קאָן נישט וויסען, ווי עס וועלען זיך פערדאַלטען דערצו די דאָזיגע אויראָפּעאישע מאַכט־פאַקטאָרען, וועלכע פיהרען הייניט דאָס גרויסע וואָרט. דאָ האַנדעלט זיך שיין נישט מעהר דערום, צו דער צושטעער־רעגער גוסט פון היטלער'ן וועט ווערען דער דאָמינירענדער פאַקטאָר אין דייטש לאַנד.

היטלער איז פאָרמעל אַזוי צו זאָגען אַנ'אונערלוכלעך דייטשע אָנגעלעגענהייט. ווי מען זאָל זיך צו אים נישט בעציעהען, אָבער אין זאַך איז היטלער: לויט'ן אונטערגאַציאָנאַלען רעכט, וואָס איז הייניט נישט אַרייגענומען אין די אינטערנאַציאָנאַלע לענדער און דייטשלאַנד.

אָט פון דעם שטאַנדפּונקט מוז מען בעמראַכטען די בעדייטונג פון די געשעהענישען, וואָס שפּילען זיך אָפּ אויצט אין דייטשלאַנד. מען הויבט אָן מיט יראָן אין מען זעהט נישט פאַראויס, אַז מען קומט אין דער קאָנסעקווענץ צו אַזוינע פאַטאַלישען, וואָס שנעדען דעם אונגעגעס קערפּער.

עס איז אַנ'אַלטער געשיכטלעכער אַקטיאָם, אַז דער אַטמאָספעריזם האָט נאָר קען גלוק נישט גע־ברענגט. דער פערשטאַרבענער סטוגאַרט סאַמועל, וועלכער האָט געוווינט אין יאָהר 1919 אין פּוילען, האָט מיר דער־צעהלט, אַז ער האָט דעם דאָזיגען אמת געזאָגט פאַר אַ ווייל ווינקען פאַלי־טישען פאַקטאָר אין וואַרשא.

פון די יאָרען פון אונגעגעס לאַנד. מען ליבט, מאָראַלישע פּרינציפּען געפינען אין די הייניטיגע צײַטען נישט קיין אָרט אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק. מען הויבט אָן מיט דער שטעלונג צו דייטשלאַנד.

אָט פון דעם שטאַנדפּונקט מוז מען בעמראַכטען די בעדייטונג פון די געשעהענישען, וואָס שפּילען זיך אָפּ אויצט אין דייטשלאַנד. מען הויבט אָן מיט דער רעגירונג, האָבען זיי אויפגעהויבען די זעלבסטשטענדיגקייט פון גרעסטען לאַנד פון דער דייטשער פערראַציע. פרייסען איז גרעסער ווי אַלע אינדיגע דייטשע לענדער. שיין הערט מען, אַז בײַזען האָט אַרייגע־טראָגען אַ פּראָטעסט געגען דער האַנד־לונג פון הינדענבורג'ן. מען קאָן נישט פאַראויסזעהן דעם ווירקונג, נאָכדעם פון די געשעהענישען. עס איז אָבער נישט אויסגעשלאָסען, אַז עס קאָן קומען דערצו, אַז די דרום־לענדער, וואו היטלער האָט נישט קיין מעהרהייט, וועלען אויפלעזען זייער אייגענערגיקייט צו

אויך דאָס פרײַישע שטאַטס־מיניסטעריום וועלט בעזעצט

אָפּטיילונג זעלנער בעזעצט דאָס מיניסטעריום

אַרעסט פון קאָמענדאַנט היימאַנסבערג

אויפן בילד זעהט מען, ווי עס ווערט אַרעסטירט דורך זעלנער זער קאָמענדאַנט פון דער בערלינער פּאָליציי פּולקאָווניק היימאַנסבערג

די ערשטע שריט פון דער דיקטאַטור אין בערליז

צי דאַרף מען אַ יידישען וועלט־קאָנגרעס?

פון **יעקב כהן**

מען דערצעהלט, אַז מען האָט אַמאָל געפרעגט אינעם, וואָס איז געגאַנגען אויף אַנ'אַסיפה, וואָס ער וועט דאָרט רעדען, — האָט ער געענטפערט, אַז ער וועט הערען, וואָס אַנדערע וועלען זאָגען, וועט ער זאָגען פערקעהרט.

דער דאָזיגער אַנעקדאָט קומט מיר אויפ'ן רעזולטאַט, ווען אַזוי אויך דעם קאָנגרעס מוט די פול יידישע פּאַרטיען, מוט דער אגודה, מוט די אַסימילאַטאָרען, מוט די סאָציאַליסטען.

און מה רעש? אויף וועלכער קאָנפע־רענץ קומט נישט צום אויסדרוק פער־שידענע מיינונגען, פערשידענע שטרע־בונגען און דאָך רעדט מען זיך ענדליך מעהר אָדער ווענינער צוגוייף אין מען דערגרינטלעכ־ווערמעל זאָגט אויף אַנהר, אַז מען דאָרף אַזוי אויך אַנדערש מעהר אָדער ווענינער דעם געוואַנשען רעזולטאַט.

צו אַזאַ דען אַזאַ אָנהויב פון דער ציו־נישער בעוועגונג נישט פאָרגעקומען דאָס זעלבע, צו זענען דען דעמאָלט נישט געווען פערשידענע מיינונגען? צו האָט דען אַזאַ אָנהויב פון חיבת־ציון, די אַטערוקאַנער גרופּע נישט געלאָזט פון די חיבת־ציון'רוגע „אַמאַפּוסטען" אין פאָרגעזאָגט זיי אַ שוואַרצען סוף... אין פאַרגעסטעלען, הלמאי זאָלען מיר בײַ אַלע אונזערע בעוועגונגען אַזוי פיל דער־גרינטלען, ווי פיל מיר האָבען אין ציונים שיין בון הענט אויפגעטון.

עס האָבען זיך צווישען אונז ווידער בעוויזען אַזעלכע, וואָס האָבען פון נײַ אָפּגעלעגט מען „למה יאמרו הגויים" — וואָס ווע־לען זאָגען די גויים, ווען מיר וועלען זיך צוגוייפגעמען אויף אַ קאָנגרעס. זיי זאָגען דאָך אַזוי אויך, אַז מיר זענען אַנ'אַגאַנגען מלוכה און אַז מיר רעא־גורען מיט דער גאַנצער וועלט... אַז מיר זענען נישט קיין לאָיאַלע בורגער... ווע־לען זיי דאָך איצט מטלען מיט די פונגער: זעהט, ווי געערבעט מיר זענען..

אין ווער דערט נאָך, ווען דער קאָנ־גרעס וועט אונז, חלילה, נישט געראָ־טען, וועט דאָך דאָס זען פאַר אינז אַ מעסער און רוקען...

רבונו של עולם, צו האָבען זיך די טענגשען, בון אויצט נישט אויבערצוגעהן, אַז מיר וועלען פאַר די גויים קענמאָל נישט יוצא זען?! די גויים זענען ווי די בונזע שוויגערס, וואָס דאָס יידישע פאָלקס־ווערמעל זאָגט אויף אַנהר, אַז ווען די שניר געהט גוד, זאָגט זי, אַז זי צערעסט די שור, געהט די שנור פאַ־יאָלן, זאָגט זי, אַז זי קרעכט.

וועלען מיר טאַכען אַ קאָנגרעס, וועלען זיי זאָגען, אַז אונזער אַנאָנימע מלוכה און „אַנגעהמען" די נאָענטע וועלט: וועלען מיר נישט מאַכען קיין קאָנגרעס, וועלען זיי זאָגען, אַז אונזער אַנאָנימע מלוכה מוט די „זקני ציון" אַרבייטען קאָנספּיראַטיוו אין מיר וועלען מוט אַמאָל געבען מוט אַ מעסער און רוקען פון אונזער דייטשער מלוכה און זיך ערקלע־רען פאַר גאַנץ זעלבסטשטענדיג.

די געלטיגע לובערלע דייטשע צע־טונגען האָבען גאָר פאַר דער אויבער־מעהרהייט נישט אַרייגענומען אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָלומיש־שען לעבען אין דער זעלבער צײַט געווען אַ אַנ'אַרמעע אין דער פאָרם פון די אַזוי־גערופענע רויטהאַר. אויף אַזאַ אופן האָבען די אייגענצעלנע לענדער פון לויזיע זייער זוער מיליטאַרישע זעלבסט־שטענדיגקייט.

דער זון פון דער זאַך, וואָס איז געס־טען פאָרגעקומען אין דייטשלאַנד, בעשטעהט אין דעם, וואָס דער פרעזידענט פון דער מלוכה האָט מיט דער הילף פון דער רייכסוועהר אין אַ געוועזען זון אויפגעהויבען די זעלבסטשטענדיגקייט פון גרעסטען לאַנד פון דער דייטשער פערראַציע. פרייסען איז גרעסער ווי אַלע אינדיגע דייטשע לענדער. שיין הערט מען, אַז בײַזען האָט אַרייגע־טראָגען אַ פּראָטעסט געגען דער האַנד־לונג פון הינדענבורג'ן. מען קאָן נישט פאַראויסזעהן דעם ווירקונג, נאָכדעם פון די געשעהענישען. עס איז אָבער נישט אויסגעשלאָסען, אַז עס קאָן קומען דערצו, אַז די דרום־לענדער, וואו היטלער האָט נישט קיין מעהרהייט, וועלען אויפלעזען זייער אייגענערגיקייט צו

די בעסטע **לאַדעס** ביליג
אין גרוס
בעקומט מען אין דער
צוקערניע „אַדלאַר"
פּיעטרקאָווער 17, טעל. 247-22
אַ פּאַר צי ע מיט וואַפּלעס **40 גראַשען**

פערבאַטען די היטלער־אונינאַרם

איז אַ קור־אַרט הינטער ווייען

ווינען. (יטא) דער שטאַט־ראַט און פערוואַלטונג פון קור־אָרט באַדען הינ־טער ווינען האָבען אַרויסגעגעבען אַ פער־באָט צו טראָגען אויפ'ן געבעט פון קור־אָרט באַדען־אונינפאָרמען. דער פערבאָט שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע אַנטיסעמיטישע עקסצעסען אין באַדען. די היטלער־פרעסע גרייט אַזוי שאַרף אָן די קור־פערוואַלטונג און דעם שטאַט ראַט פון באַדען, פאַרוואַרפענדיג זיי „קרילערישקייט פאַר די יידישע קור־געסט".

דער פּויסט זאָל אין סנפּטעמבער בעזוכען ארץ־ישראל

ריזיגע קאַטוילישע פילגער־רייזע קיין ארץ־ישראל

בראש מיט 3 קאַרדינאַלען און 24 בישאָפען

רוים. (יטא) אויף אָנהויב סעפּטעמ־בער ה.י. ווערט צוגערוסט אַ פּולגער־רייזע קען א"י פון 150 טויזענד קאַ־טאָליקען. בראש פון די פּולגער וועלען שטעהן דרײַ קאַרדינאַלען און 24 בי־שאָפען. עס איז אָבער נישט אויסגע־שלאָסען, אַז קען א"י זאָל אויך פאָהרען דער פּויסט. מיט פון די עולי־רגל וועט אָפּפאָהרען אויף אַנ'עסקאָרט פון 100 אומאַליענישע אַראָפּלאַנען.

עס מוז געשאַפן ווערן אַ וועלט־איינוואַנדערונגס־קאָמיסיע פאַר יידן!

וואָס לערנט אונז די גריכישע איבערוואַנדערונג. — איבער אַ מיליאָן גריכן איבערגעוואַנדערט פון טערקיי קיין גריכענלאַנד. — ווי די מעטאַדען קענען אנגעווענדעט ווערן אין אייראָפּע

פון **ד"ר נחום סלושץ**

אין דער אויצמונגער שוועדער צייט, ווען אַזוי פיל הונדערטער טויזענדער, אויב נישט מיליאָנען, יידן פון מיטעל־אייראָפּע און פון אַרייַנט קוקען אַרויס אויף דער מעגלעכקייט צו עמיגרירן אַלס זייער אונצוגיע רעמונג, און פראַי צו געבען אַ רוכטיג בולד פון דעם שיקזאַל פון דער גרויסער מאַסע גריכישע עמיגראַנטן, וועלכע זענען אַריבערגעפיהרט געוואָרען פון טערקיי און גרינגלאַנד אין די יאָהרען 1922—1923. אין דער אויפרוועגונג, וואָס האָט געוועזן דעם חאַיידערבאַרען פראַגרעס אין לאַנד, בעזונען נאָך אַכאָל, אַז זי וואָלט נעהענט, מיט דער געדערינגער אָרגאַניזאַציאָנס־אַרבעט אין אַ פאַנאַטישן שמיצע פון דער רעגירונג און פון דער פעלקער־ליגע. אויפגעטען אַ גרויסע מאַכט יידישע עמיגראַנטן. אין דעם פרט סעען מיר פון לערנען פון דער גרויסער אונטערנעמונג, וואָס אין דורכגעפיהרט געוואָרען אין גריכענלאַנד.

די פראַגע פון דער מעטאָדישער אויפהיהרונג פון גרויסע מאַסען מענשען פון אין לאַנד אין צווייטען אין שוין אַכאָל פעהלן עלט געוואָרען פון זשאַבאָטנסקי'ן אונער האָט דאַן אָנגעוויזן אויף דעם מוסר השכל פון דער גרויער גריכישער אויפרוואַנדערונג. די דאָזיגע ביכטיגע היסטאָרישע פאַכזרוגונג בעזיצט אונז, אַז אונזער אַלטער לעהרער, אין פרינד, מאַקס נאָרדוי, אין אַר נישט געוועזן אומגערעכט, ווען ער האָט געפאָדערט, עס זאָלען גלייך אויפגעפירט ווערען אַ האַלבען מיליאָן יידן אין ארץ ישראל. אויצ קומט אַ פיבליציסט (פרוי מ. פעראַטז) און פרעגט אונז נייע פאַקטען וועגען דעם עגדלוכען רעזולטאַט פון דער גריכישער אויפרוואַנדערונג, וואָס האָט געהאַט גריכיסן ערפאָלג.

די אויפרוואַנדערונג פון די ערשטע אַכט יאָהר נאָכדעם מ. נ. פון דער גרויסער טערקישער מויזענד טערקישע גרין־פון אין פאַרנעקומען אין דער קירצעסטער צייט פון פערצינ טעג און אביסעל שפּע טער אין צו זיי צוגעקומען אַ נייע מאַסע פון פיער הונדערט טויזענד עמיגראַנטען; אונגאַנצן אַ מיליאָן מיט צוויי הונדערט טויזענד אינוואַנדערער, וועלכע האָבען זיך צושפּרייט אויבער אַרעם און ערשעפט לאַנד (נאָך צעהן יאָהר מלחמה און קאַטאַסטראָפע), וועלכע האָט געהאַט בסך הכל פונף מיליאָן אינוואָוינער. די אינטזדלונגס־בעוועגונג האָט זיך גלייך אָרגאַניזירט אונטער דער לייטונג פון דער פעלקער־ליגע און דער פאָרם פון אַנ'אויטאָנאָמיע, כמעט דוקטאַטאָרישער, קאָמיסיע, וועלכע איז געשטאַנען פון צוויי אויסלענדער (אַנ'אַמעריקאַנער און אַנ'עגלענדער) און צוויי גריכען (אויגענטליך האָט דיכטער בראַנדיס אַמאָל געפאָדערט אַז סאָרט קאָמיסיע פאַר אַרץ ישראל, אָבער אַזעלכע טיער האָבען אינהם דאַן נישט פערשטאַנען).

די קאָמיסיע האָט גלייך אָרגאַניזירט 37 אויספיהר־אָרגאַנען אין די 37 גרי־כישע קרייזען, אָדער פּראָווינצען, וועלכע האָבען זיך אָפּגעגעבען מיט דער בעזעצונג און געפונען בעשעפטיגונג פאַר די עכ'וגראַנטען. די גריכישע רעגירונג האָט אין דער אונערלייכער טעמפּונקטע פון ווער קאָמיסיע זיך נישט ארייַנגעמישט, זי האָט אָבער געשטעלט אין איהר רשות גרויסע שטרעקעס באָדען (צוזאַמען 840.000 העקטאַר, בין צום יאָהר 1929), אויסער די געבוידעס פון די טערקישע און בולגאַרישע פּויערים, וועלכע האָבען, לויט'ן באַלוטישען אָפּמאַך, געמוזט פערלאָזען די גריכישע מרינ. אַ בעזונדער געזעץ פון עקספּראָפּריאַציע האָט פערזיכערט פאַר די עמיגראַנטען פערשידענע שמרעקס לאַנד, וועלכע זענען נישט בעאַרבייט געוואָרען דורך זייערע געוועזענע אייגענטימער. די ערד אין פאַרצעלירט געוואָרען, אַזוי אַז יעדער קאָלאָניסט האָט בעקומען אין דורכשנוט דרי און אַ האַלב העקטאַר באָדען.

די דאָזיגע קאָמיסיע און געשטיצט געוואָרען דורך דער פעלקער־ליגע און אָרגאַניזאַציעס. זי האָט צוגעשטעלט יעדען עמיגראַנט אַ קליינע וואָנונג פון אמנם בין צוויי צימער, אויסער זרעיה פאַר די פעלדער און אַ קליינע סומע געלד בין צום ערשטען שנוט. די אויסגאַבען דאַרפען שפּעטער בוסלעכווייז אויסעצאָהלט ווערען דורך די קאָלאָנטען. די גריכישע רעגירונג פון איהר זייט האָט אויסגעלאָזט צוויי אָנלייהען און אויסלאַנ, וועלכע זענען גאַראַנטירט דורך פעלקער־ליגע, אויף אַ צינז פון 7 פּראָצענט אין יאָהר. אַזוי איז דאָס געלד אויפגעבראַכט געוואָרען פון אַנ'אויטאָל אַ נייעם דעם־פּאָזיטום.

אָבער ווי אַזוי איז דאָס געלויף געווען?

דיסלאַנד און דער גרעסטער און דער וועלט דעפּאָזיט פון רויה־מאַטעריאַלען; זי האָט אַ מערטאַריאַלען שטח פון העכער איין־און־צוואַנציג מיליאָן קוואַדראַט־קילאָמעטער, ד. ה. זי איז גרעסער פאַר צפון־ און צענטראַל־אַמעריקאַ צוזאַמען און פערמאָגט געוואַלדיגע ערד־שטחים, וואָס קענען קולטיווירט ווערען. אויב זי איז געווען און אין אַרום, איז דאָס דערפאַר, וואָס זי האָט קיינמאָל נישט עקספּלאָאַטירט איהר רעסטמיטער און אין דער בעצוהונג דאָבען די באַלשעוויקעס אומפּשעצע בערע פערדינסטען מיט אַלע זייערע אילוזיעס אין מעיתן'.

אָבער דייטשלאַנד, דערהויפּט נאָך די פערלוסטען, וואָס זי האָט געלומען נאָך דער מלחמה, האָט אַ קליינע טעריטאָריע און אַ גרויסע בעפעלקערונג, מיט'ן אויסגאַהאַם פון קוילען האָט זי וועניג רויה־שטאָפען. זי קען נאָר לעבען פונם אויסטויש. מיט פיר הונדערט קוואַדראַט קילאָמעטער און דרי און זעכציג מיליאָן אינוואוינער איז דאָס לאַנד נעדיכט בעפעלקערט. מערד ווי אַ העלפט פון דייטשען אומפאַרט זענען רויה־שטאָפען, וואָס זענען נויטיג פאַר איהר אינדוסטריע, און אַ פערטעל פונם אומפאַרט זענען שפּייז־פּראָדוקטען. דייטשלאַנד מוז, אַלזאָ, זיין דאָס גרויסע לאַנד וואָס טראַנספּאָרטירט די רויה־שטאָפען אַ געוואַלדיגער ווערישאַפט. און אויב דער דייטשער קרוזיס אינטערעסירט די יאַנצע וועלט און עס צוליב דעם, וואָס נאָמען פון אַנ'אויטאָל אַ נייעם דעם־פּאָזיטום.

אָבער ווי אַזוי איז דאָס מעגליך געווען?

דיסלאַנד און דער גרעסטער און דער וועלט דעפּאָזיט פון רויה־מאַטעריאַלען; זי האָט אַ מערטאַריאַלען שטח פון העכער איין־און־צוואַנציג מיליאָן קוואַדראַט־קילאָמעטער, ד. ה. זי איז גרעסער פאַר צפון־ און צענטראַל־אַמעריקאַ און פערמאָגט געוואַלדיגע ערד־שטחים, וואָס קענען קולטיווירט ווערען. אויב זי איז געווען און אין אַרום, איז דאָס דערפאַר, וואָס זי האָט קיינמאָל נישט עקספּלאָאַטירט איהר רעסטמיטער און אין דער בעצוהונג דאָבען די באַלשעוויקעס אומפּשעצע בערע דינסטען מיט אַלע זייערע אילוזיעס אין מעיתן'.

אָבער דייטשלאַנד, דערהויפּט נאָך די פערלוסטען, וואָס זי האָט געלומען נאָך דער מלחמה, האָט אַ קליינע טעריטאָריע און אַ גרויסע בעפעלקערונג, מיט'ן אויסגאַהאַם פון קוילען האָט זי וועניג רויה־שטאָפען. זי קען נאָר לעבען פונם אויסטויש. מיט פיר הונדערט קוואַדראַט קילאָמעטער און זעכציג מיליאָן אינוואוינער איז דאָס לאַנד נעדיכט בעפעלקערט. מערד ווי אַ העלפט פון דייטשען אומפאַרט זענען רויה־שטאָפען, וואָס זענען נויטיג פאַר איהר אינדוסטריע, און אַ פערטעל פונם אומפאַרט זענען שפּייז־פּראָדוקטען. דייטשלאַנד מוז, אַלזאָ, זיין דאָס גרויסע לאַנד וואָס טראַנספּאָרטירט די רויה־שטאָפען אַ געוואַלדיגער ווערישאַפט. און אויב דער דייטשער קרוזיס אינטערעסירט די יאַנצע וועלט און עס צוליב דעם, וואָס

דייטשלאַנד און דער גרויסער פערבראַוכער פון רויה־שטאָפען און שפּייז־אַר־טיקלען.

נישט דער ריכטיגער סיסטעם, וואָס און נישט קאָמבינאַציע, ווייל ער באַזונדערט זיך אויף שכירות, לויט די פעהיגקייטען פון יעדען אַרבייטער מיט דעם אינטערעסיר, וואָס דאָרט און דאָ אַ גרויסער אינטערנעמער: די מוכה, נישט קיין שום אַנדער פאָרם פון קאָמבינאַציע האָט נישט די אויסזיכטן צו רעאַליזירט ווערען און דייטשלאַנד. אויב דאָרט עקזיסטירט אַ בריטע קאָמבינאַציע נישט שעדליך, אָדער נוצליך צוליב די אַנדערען, עלכע זיי פּרעדיגען, נאָר דורך די לעדענשאַפטען, וואָס זיי וועקען אויף, און זיי זענען מעהר געפעהרליך, ווען זיי געלינגט צו שאַפען אַ מיסטיק.

היטלער איז נישט מעהר, ווי דער אויסדרוק פון דער טויפער און פערשפּרייטער אומצופרידענקייט געגען פּראָגרעסיוו, נעגען דער דעמאָקראַטיע, נעגען דעם פּאַרלאַמענט און הויטזעלך אין דער אַנטיסעמיטיזם און קאָמעדיע פערגעמען זיי ערשטקלאַסיגע פּאַסענס. עס איז אַ גרויסע אומגערעכטיגקייט צו רעדען מיט אוראַניע וועגען זייער פּאַטריאָטיזם אין דער לעצטער מלחמה זענען געפאַלען 12.000 יידען, אַ רייזיגע צאָהל אין פּראָפּאָרץ צו דער גרויס פון דער יידישער בעפעלקערונג. אויב דער אַנטיסעמיטיזם איז אומעטום אַנ'אויסרוק פון נודערינגערער מאָראַל, איז ער נאָך וועניגער פערשטענדליך אין דייטשלאַנד און קען ערקלערט ווערען נאָר דורך די אַלטע פאַראורטיילען בײַ אינטעליגענטע מענשען.

די יידען זענען אין דייטשלאַנד נישט מעהר, ווי אַ קליינע מינאָרעטעט, זיי זענען אַנ'אקטיווער און אַרבייטסאַמער עלעמענט; זיי זענען בעשעפטיגט אין אַלע אַקטיוויטעטען: אין דער וויסענשאַפט, אין באַנק־וועזען, אין דער אַדמיניסטראַציע און קאָמערץ פערגעמען זיי ערשטקלאַסיגע פּאָסטען. עס איז אַ גרויסע אומגערעכטיגקייט צו רעדען מיט אַ מאָדערנעם אויראָנע וועגען זייער פּאַטריאָטיזם אין דער לעצטער מלחמה זענען געפאַלען 12.000 יידען, אַ רייזיגע צאָהל אין פּראָפּאָרץ צו דער גרויס פון דער יידישער בעפעלקערונג. אויב דער אַנטיסעמיטיזם איז אומעטום אַנ'אויסרוק פון נודערינגערער מאָראַל, איז ער נאָך וועניגער פערשטענדליך אין דייטשלאַנד און קען ערקלערט ווערען נאָר דורך אַלטע פאַראורטיילען בײַ אינטעליגענטע מענשען.

צום בײַשפּיל, זיי האָבען דורך זייער קאָנקורענץ פיל געשאַדט די פּרויהיריגע פאַר־אַרבייטער און סוחרים. עס איז בעקאַנט, ווי אַזוי די גריכישע איבערוואַנדערונג האָט געגעבען אַ שטאַרקע אויפהעבונג פון די יידישע בעפעלקערונג אין קלאַפּ דעם יידישן האַנדעל קלאַפּ דעם יידישן אין סאַלאָניקי. געגען דעם האָט די קאָמיסיע און די רעגירונג אָנגעגרייפן מיט אַ גרויסע אומגערעכטיגקייט. די האַנדווערקערס אין דער מסחר זענען אָרגאַניזירט געוואָרען אויף אַ מאָדערנעם, כמעט אַמעריקאַנישן פאַזיס, און די גאַנצע פּראָדוקציע און דאַנדעל האָבען דערגרייכט אַ העכערע שטופע פון עגמוטיקייט, וועלכע איז געווען אַ פון די סוחרים. עס איז בעקאַנט, ווי אַזוי די גריכישע בעל־מלאכות און פאַר־אַרבייטער, האָט די קאָמיסיע געזאָרגט פון די מעגלעכקייטען פון אַ שטאַרקע אויפהעבונג פון דער יידישע בעפעלקערונג אין לאַנד.

וואָס אָנגעלאַנגט בעל־מלאכות און פאַר־אַרבייטער, האָט די קאָמיסיע געזאָרגט דערפאַר, אַז זיי זאָלען פונאַנדערגעשיקט ווערען אין די פאַסיגע געגענדען. אַזוי זענען די שופער און שער פון פאַסאָפאַר און די פרינצען־אונזלען בעזעצט געוואָרען בעם ברעג פון ים און יעדער פישער האָט דערבײַ בעקומען אַ שטיק לאַנד מיט אַ הויזעלע גאָרטען פונ'ם ברעג. אַזוי זענען די בעהמטע גרויזישע טאַפּעטען און זייערווענען פון סמירנא בעזעצט געוואָרען אין אַ פּאָר צענטערס, וואו עס וואַסקט וואָל אין זייד־בוימער און וואו זיי האָבען אָנגעגאַרדענט די פאַבריקאַציע פון די וועלט־בערהמטע טערקישע טאַפּעטען. (זענדע זעה זייט 8)

די נייע סכנות פאַר דייטשלאַנד און דער אַנטיסעמיטיזם

קיין פאַלק אין דער געשיכטע האָט נישט געהאַט אַזאַ גרויסע השפעה אויף דער מאַראַלישער ציוויליזאַציע פון דער וועלט, ווי די יידן. — דער שטודיום פון געשיכטע און סאָציאַלע דאַקטרינען האָבען ביי מיר אַרויסגערופען דעם גרעסטען דעספּעקט צום יידישען פאָלק. — נאָר אַ דאַנק דער גרויסקייט און אינטעליגענץ האָט אַזאַ סלייז פאַלק אַרויסגעגעבען אַזעלכע ערשטקלאַסיגע דענקער, געלערנטע און קינסטלער.

פון **פראַנטשעסקאָ ניטי**, (איטאַליענישער עקס־פּרעמיער)

I.

אין דער אויפרוועגונג, וואָס שטאַרשט טוף אויף דייטשלאַנד, זענען דער קאָמוניזם און נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם פון הונטלער'ן צוויי בעוועגונגען, וואָס ווערקען אַמשטאַרקסטען. עס איז נישט לעלט פאַראויסצוזעהן, צו וואָס עס קען פּרענגען די קאָמבינאַטישע בעוועגונג אין אַזאַ לאַנד, ווי דייטשלאַנד. דער קאָמוניזם האָט קיינמאָל נישט עקזיסטירט אין קיין שום צוזיכטיגע לעגיטימיטעט, אַז ער וואָלט געווען אַ פּאַלאַמעס־אַרבייט פון דער דינסט פון דער קאַפּיטאַל. אין דער אַנדערער זייט, אין דער לאַנד, בעזונדערס אין לאַנד, בעזונען נאָך אַכאָל, אַז זי וואָלט געהענט, מיט דער געדערינגער אָרגאַניזאַציאָנס־אַרבייט אין אַ פּאַלאַמעס־אַרבייט אין אַ פּאַלאַמעס־אַרבייט שטיצע פון דער רעגירונג און פון דער פעלקער־ליגע. אויפגעטען אַ גרויסע מאַכט יידישע עמיגראַנטען. אין דעם פרט סעען מיר פון לערנען פון דער גרויסער אונטערנעמונג, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען אין גריכענלאַנד.

די פראַגע פון דער מעטאָדישער אויפהיהרונג פון גרויסע מאַסען מענשען פון אין לאַנד און צווייטען אין שוין אַכאָל בעהאַנדעלט געוואָרען פון זשאַבאָטנסקי'ן אונער האָט דאַן אָנגעוויזן אויף דעם מוסר השכל פון דער גרויער גריכישער אויפרוואַנדערונג. די דאָזיגע ביכטיגע היסטאָרישע פאַכזרוגונג בעזיצט אונז, אַז אונזער אַלטער לעהרער, מאַקס נאָרדוי, איז אָר נישט געווען אומגערעכט, ווען ער

פון שבת צו שבת

בעטראַכטונגען און אויס־טייטשונגען פון דער סדרה

— פון — **כרז**

פנחס

די הענטיגע סדרה ווערט אָנגעריפען אויפ'ן נאָמען פון דער העלדישער בערזשנלוקייט: פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. זיי־בען מיר קיינען שוין פון דער פריהערער סדרה בײַ דער בעשיכטע פון בעל פעור.

אַ מרוישיגע און אונווערדיג קאַנטשעל איז דער יונגער פאַרשאַל און בעל־פעור נעזעהן, פון וועלכען עס דערצעהלט אין די תורה: אַ שרעקליכע מאָראַלישע ירידה פון די בני ישראל, נאָכדעם ווי זיי זענען אַריינגעקומען און מואב. זיי אינגמומער בעקענט מיט דער דאָרטיגער בעפעלקערונג, מיט איהר נעצערייען שען לילט און מיט די אָפּגעטער־מאָר, וועלכע זענען ווייט נישט געווען צוגעפּאַסט צו די אַנשויאונגען פון בני ישראל אויף צניעות און זיי־ליכקייט!

אין אינזערע כרזהדיגע סדרה בעדאַמטיגען דאָרען מיר שוין נעהאַט די שלעכטיגקייט אַנגעוויזען אויף די מאָלע קאָנסעקוענצען, וואָס ענטשטעהען, ווען אין דער אַנדערער זייט, אין אַ פאַלק, אין אַ מדינה, אין אַ לאַנד, אין אַ פאָלקס־ווילן, אין אַ פאָלקס־אַרמיי, אין אַ פאָלקס־אַרבייט, אין אַ פאָלקס־אַרבייט אויפ'ן אויפהיהרונג פון אַ אַנטיסעמיטישן אויפהיהרער, אַ אַנטיסעמיטישן אויפהיהרער, אַ אַנטיסעמיטישן אויפהיהרער,

א שעהן לעבען

פון
ד"ר א. קאראלניק

לויפן די ספיקות ארום ווי די שאָ־טענס — זענען הבטחות בלויז לערגער ווערטער — קאן מען נאָר לעבען אין אזא נאַכט פון מעזהים, קאן מען נאָר לעבען, ווען דער אמת אין טויט?

אַלץ עפּטער און עפּטער קלונגען און מיר די ווערטער, די שורות פון דעם שאַהנעם ליד, וואָס האָט זיך אין מיר אינגעזאַמפּט פון מיין יוגענד אָן, דאָס ליד פון דעם דיכטער־פילאָזאָף וואָרי־מיר סאַלאָוויאָוו. און מיט יעדען טאָג, וואָס פערגעהט, ווערט די פראַגע פון סאַלאָוויאָוו דרינגענדער: ווי קאן מען לעבען, ווען דער אמת אין טויט?

איך זיך אַנ'ענטפער. און דעם נע־ראַנק, און דער אידעע, און דעם בײ־שפּיל פון אנדערע.

איך אוהם בײ די, וואָס האָבען פאַר מיר דורכגעטראַכט די פראַגע — בײ די וואָס האָבען דערפון לט דעם שטעלונג־נעמען און זייער האַרץ דעם מרי־ער אויפגעטאָן אין אַ אַנדער אַלץ, וואָס האָט קיין שיכות מיט אונדז, אין אַ אַנדער לאַנד, אין אַ אַנדער צייט. אין דעם יאָהר 1884 ארייגגעזעצט און געפעגנגיש אין דער־נאָר ארויסגעשיקט אויף אַ יאָהר קיין מילא. בעפרייט — ווערט ער אַסטו־דענט איז דעם דעמודאָווישען יורידי־שען ליצעי אין יאַראָסלאַוו — אַנ'אונס־טומיט, וואו עס אין געוועזן אַ גרויסע זליה ארייגזיקומען אין וואו מונאָר אין אייפגעזומען געוואָרען צוליב זיין „זכות אבות" — ווייל דער זון פון דעם מאָס־קווער קאַזיאָנעם רב שלמה מונאָר — אָבער גאָר גוט פאַלט ער ווידער ארין אין די הענט פון זשאַנדאַרמען. ער אַנ־מורט ווערט אין רוסלאַנד. אין די ערשטע רוויאָליציאָנערער צוזישען אָפּוצירען — אין דאָס האָט מען אין רוסלאַנד נישט זעהר ליב געהאַט. דער שלר: צווייי יאָהר מורמע און דערנאָך פערשיקט קיין סיבור. אין די ווייסטסטע געגענטען פון דעם יאַקוטער געבוט. ער דערגעהט גוט אין אייפן ווען קומט פאַר די בע־ריהמטע „יאַקוטישע שחיטה", אַ צוזאַ־מענשטויס צוזישען פאָליטישע פערשרי־טע און זומערע הונטערס. אַ טראַגישער מאָנדלויעט. וואָס האָט זיך פערענדיגט מיט דעם, וואָס מאָסקווע, ווערט אָכוּפּ סאָ־לאָמאָנאָוויטש מונאָר פערלאַסט פון דער רעוואָליציאָנערער אַנטאַציע, און פאַלט אויך אין אַ תיפה ארין און די הענט פון דער צאַרישער פּאָליצײַ. און דעם יאָהר 1884 מוזט: טורמע. און דעם יאָהר ארייגגעזעצט און געפעגנגיש און דער־נאָר ארויסגעשיקט אויף אַ יאָהר קיין מילא. בעפרייט — ווערט ער אַסטו־דענט איז דעם דעמודאָווישען יורידי־שען ליצעי און יאַראָסלאַוו — אַנ'אונס־טומיט, וואו עס אין געוועזן אַ גרויסע זליה ארייגזיקומען און וואו מונאָר אין אייפגעזומען געוואָרען צוליב זיין „זכות אבות" — ווייל דער זון פון דעם מאָס־קווער קאַזיאָנעם רב שלמה מונאָר — אָבער גאָר גוט פאַלט ער ווידער ארין אין די הענט פון זשאַנדאַרמען. ער אַנ־מורט ווערט אין רוסלאַנד. אין די ערשטע רוויאָליציאָנערע צוזישען אָפּוצירען — אין דאָס האָט מען אין רוסלאַנד נישט זעהר ליב געהאַט. דער שלר: צווייי יאָהר טורמע און דערנאָך פערשיקט קיין סיבור. אין די ווייסטסטע געגענטען פון דעם יאַקוטער געבוט. ער דערגעהט גוט אין אייפן ווען קומט פאַר די בע־ריהמטע „יאַקוטישע שחיטה", אַ צוזאַ־מענשטויס צוזישען פּאָליטישע פערשרי־טע און זומערע הונטערס. אַ טראַגישער מאָנדלויעט. וואָס האָט זיך פערענדיגט

3.

בלויז מיט רויד האָבען זיך אָבער די גובערנאַטאָרען גוט בעגנוגענט. צו דער ארבעט זענען צוגעצויגען געוואָרען אויך די פּאָליצײַן און די זשאַנדאַרמעריע. די די פּאָליצײַן און די זשאַנדאַרמעריע. די שטאַלט, וואָס האָט אָנגעפיהרט מיט דער פּאָליטישער פּאָליצײַן), פלעגט בע־קומען פון די פאַרוואַנציעלע זשאַנדאַר־מען־פערוואַלטונגען ידיעות וועגען דעם נאַנג פונם קאַמף געגען יודישע בנדים. די בערוכטען זענען, צווישען אַנדערע דאָקומענטען, פערבליבען אין די רע־גורונגס־אַרכיוון און פון זיי אין צו זעהן, אַז געאַרבעט האָט מען אויף אַלע פלים. געוועזליך פלעגען די זשאַנדאַר־מען צוזישעלען אַמנעלעגע יודען, זיי זאָלען זיך פערפלוכטען אויבערצוקלוידען זיך, נאָר אינדער עס וועט פעסטגע־שטעלט ווערען דער שטייער פון יודישע בנדים. און מען האָט קיינעם נישט אָפּ־געלאָזט, בײַ ער האָט וועגען דעם נישט געגעבען זיין אינטערשרויפּ. און עס האָט יזך אָנגעקלעבען אַ חופשע צאָהל חתימות, האָט מען יענע יודען געפירט צום גובערנאַטאָר זיי זאָלען פאַר אים בעשטעהען צוזישען אַנדערע בנדים, בײַ אים אין זיין „בערוך פון מענשען": „איך קאָן זיך נאָר נישט פאָרשטעלען, אַז דער אינטענער מעגשלוכער צושטאַנד אין אַ רויערנדי־גער און אַ שטענדיגער, סערען אַלצדונג אין אַ חלום און אַ שפּיל און עס אין נים פראַי צו לעבען און שפּולען אָט דעם אייבגען שפּיל, וואָס פיהרט צו גאָרנישט און מיינט לחלוטין גאָרנישט. ... מיין נשמה קאָן נישט שלום מאַכען מיט אנדער פלאַץ אין דעם הייגט — אין קאָן זיך נים אויף אַ רגע אין איהם בע־ריהיגען. איך שווים פאַרווערטס, אָהן אַנ'אייפהער און אָהן אַנ'אָפּשטעל, שווים צו אַ בעסערער ציקונפט".

לויען איך די ווערטער, דערפיהל זייער דערהויבענקייט, זייער ערנסט און פאַטאָס — אָבער זיי גיבען מיר נאָר־נישט. פאַרט נאָר ווערטער, און נאָל־אמאָל רכמחות.

זיך איך אַנ'ענטפער און דער לעבע־דיגער ווירקליכקייט, צווישען מענשען, ווי זיי האָבען געלעבט, ווי אַזוי זיי זענען דורכגעגאַנגען זייערע יאָהרען. זיך דוקע צווישען די בעזונטע. ווייל זיי זענען כע־וועגליך די בעסערע, ווייל עס האָט נאָך קיינמאָל נישט געזונט דאָס וואָס ווערט.

אין פאַר מיינע אויגען ווערט אַ לעבען אונטערגערט. אַ שעהן לעבען — כמעט אַ פּאַטמע.

דאָס לעבען פון אַ בעזונטען, וואָס האָט אין די זיבעציג יאָהר פון זיין לע־בען בלויז אייגנס גוטער געוועזן — זיין אייגענעס „איך" — דאָס לעבען פון דעם — זאָל איך זאָגען בעוואוסטען, בערוכטען ארויר ווי אַזוי? — פון דעם רוסישיריישען רעוואָליציאָנער. אייגער פון די זיהרער פון דער סאָציאַל־רע־וואָליציאָנערער פּאַרטיי, אַ. ס. מונאָר.

אַנ'עמיגראַנט — אין פּאַריז, אין פּראַג. אַנ'אַרויסגעטרובענער פון זיין הויס, אַ קעמפער, וואָס האָט פערלי־רען, אַ סאָלדאַט פון אַ בעזונטער אַר־מעע.

און צו זיין זיבעציגסטען יובילעי האָ־בען זיך אין דעם פּאַריזער קאַפע וואָל־טער פערזאַמעלט די פני פון דער רע־סישער עמיגראַציע, פון דער רעזואָלי־ציאָנערער. פון די אַרבעטער און אינ־טעלעקטועלע. און אויף אַ בעשטימטע מינוט, וואָס האָט אין דער פערגאַנגען אַ יאָהר, מיט דער זעלבער אַנ־אַנ־דרוקלעכער פרעגע: דער רעוואָלי־ציאָנער, דער סאָציאַליסט, אַ מענש אין אַלע פלים, אַ מענש אין אַלע פלים, אַ מענש אין אַלע פלים

משיח—אונזער דערלייזער

(ווי אזוי ער ווערט פארגעשטעלט. – ער זיצט איז זיין היכל און ווארט אויפ'ן טאג ווען די וועלט וועט געמשפט ווערען.)

פון ש. א. האראדעצקי

1

משיח איז די דרוסע מיסטישע געשטאלט, וואס דאס אלטע יודענטום האט געשאפן. אין מנוך איז נאך דעם נביא אליהו איז ער דער דרוסער, וועלכער פערארבעטעט אין זיך דאס ערדישע און דאס הימלישע. ער איז א מענש און מלאך צו גלייכער צייט. משיח'ס געשטאלט איז אנגעהולט אין מיסטיקע. מיר וויסען גארנישט בעשטימט וועגן זיין אפשטאם. נאט אלטן איז זיין בעשאפער, לאמיט ער איז פון ערדישע עלטערן געבוירן מיר וויסען אבער נישט ווא ער האלט זיך אויף. ער איז פערבארגען אין פערשטעקט ער זיצט אין זיין „היכל" און ווארט אויף דעם „קיץ", ווען עס וועט אהם בעפוילען זיין אויסצולייזען דאס פאלק ישראל און די גאנצע בעשעפונג

שיין בי די נביאים ווי ישעיה, זכריה, דניאל איז נאך אנדערע געפונען מער משיח'ס גראנען, מעהר אדער ווייניגער, אייגענשפראכען. מען געפינט שוין בי זיי דעם גרויסען נעראנג פון „אחרית הימים". ד. ה. „משיח'ס צייטען", דער „קיץ".

אלץ א גאנץ בעזונדערע מיסטישע געשטאלט הערט משיח געשילדערט אין דעם בוך „חנוך", אין וועלכען עס הייבט בעשריבען דער יום-הדין פון דער מעגש-הייט. דארט ווערעהלט חנוך, ווי אזוי ער האט משיח'ן אין הימעל געזעהן. אנגעטאן דאס אויב א מלאך מיטעטיפ-מען אין דומעל, פרי אהם דארט פעי-שידענע וואנדער צו ווייזען. אין ער הנוך משיח'ן געזעהן. אין ער בעשרעבט אהם מיט פאלגענדע ווערטער: „אזר האב דארט גאט געזעהן. זיין קאפ איז געווען הייס ווי וואל. לעבען אהם איז געווען אנגען וועלכער האט נעהאט דאס פנים פון א מענשען, נאר פול מיט גנאדיגקייט, ווי א מלאך. דא האב איך דעם מלאך געפרעגט, ער זאל מיר זאגען, ווער דער דאזיגער מענשלעכער זיין איז; ווער ער איז אין וואס ער איז, אין ווי ווייט ער איז געגאנגען מיט זיין בעשאפער? דער מלאך דאס מיר געענטפערט: „דאס איז דער מענשען-זוהן, וועלכער איז די גערעכטיגקייט אלען. ער איז איבערגעלאזען אין אלען. דער דאזיגער מענשען-זוהן, וועלכער האט געהאט די הארפסט דא געזעהן, האט גלייכ אין שיים אפשרעקען. די שטארקסטע אויף דער ערד וועלען פאר אים ציטערן, ער וועט די קייניגען פון די העלערן גיטיעטערן אין די ציין פון די שלעכטע כעגשען וועט ער צע-ברעכען. ערלכפונגען וועט אין זיין צייט הערשען אין נאר גערעכטע מענ-שען. וועלען זיך ארום אהם פערזאמ-לען ער וועט זיין א שטיצער פאר די גערעכטע אין פאר די הייליגע. ער וועט זיין א רעכטער ריכטער אין אמת דערשען. זיינד וועט קיינמאל מעהר נישט זיין ווערען.

דער דאזיגער משיח געהט דייר דער דער גאנצער יידישער אפאקאליפטיק (לומעראמור וועגן דעם לעצטען יו-הדין). ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מעהר נישט ווי א מענשלעכער מענטשל מעהר נישט ווי א מענשלעכער מענטשל? ווער איז אבער דער דאזיגער משיח? פון וואנען קומט ער אין ווען איז ער בעשטימט יעזוקען צו ווערען דער אויסלייזער פון דער וועלט? חנוך זאגט אהם אלס מיסטיק ווענען אין רובעל, וועלכעם וועט זיין ערשט רעבעלע אנטפעלעקן. ווען דו שער פון דער אים לייזונג וועט זיין. אין דער פערשרי-בונג פון חנוך איז משיח'ס געשטאלט נאך גערעכטיגקייטער אלס די געשיכ-טיגע פון דניאל. „נאך אנדער זי זין אין די פלאגעטע, זענען בעשאפען גע-ווארן — שרעקליכע חנוך — נאך אנ-דער די שטערן אויף דעם הימעל זי-נען דא געווען. דאס נאט אויסגעדריקט משיח'ס נאמען. אין עס וועט געשען „באחרית הימים". אין דער גערעכ-טיגקייט וועט אויפקומען אויף דער ערד אין וועט אויסגיסן זיין מאכט אויפ-דער גאנצער וועלט. דעמאלט וועלען די מלכים פון דער ערד אויפשטעהן. די גערעכטע אין די אומשולדיגע וועלען זיך ארום די אנגעזעהענע וועלען לעבן". אין דער דאזיגער צייט וועלען נאר גערעכטע לעבן אין אמת דערשען. זונד וועט קיינמאל מעהר נישט זיין ווערען.

דער דאזיגער משיח געהט דייר דער גאנצער יידישער אפאקאליפטיק (לומעראמור וועגן דעם לעצטען יו-הדין). ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ווער איז אבער דער דאזיגער משיח? פון וואנען קומט ער אין ווען איז ער בעשטימט יעזוקען צו ווערען דער אויסלייזער פון דער וועלט? חנוך זאגט אהם אלס מיסטיק וועגען אין רובעל. וועלכעם זיך ערשט רעבעלע אנטפעלעקן. ווען דו שער פון דער אים לייזונג וועט זיין. אין דער פערשרי-בונג פון חנוך איז משיח'ס געשטאלט נאך גערעכטיגער אלס די געשיכ-טיגע פון דניאל. „נאך אנדער זי זין אין די פלאגעטע, זענען בעשאפען גע-ווארן — שרעקליכע חנוך — נאך אנ-דער די שטערן אויף דעם הימעל זי-נען דא געווען. דאס נאט אויסגעדריקט משיח'ס נאמען. אין עס וועט געשען „באחרית הימים". אין דער גערעכ-טיגקייט וועט אויפקומען אויף דער ערד אין וועט אויסגיסן זיין מאכט אויפ-דער גאנצער וועלט. דעמאלט וועלען די מלכים פון דער ערד אויפשטעהן. די גערעכטע אין די אומשולדיגע וועלען זיך ארום די אנגעזעהענע וועלען לעבן". אין דער דאזיגער צייט וועלען נאר גערעכטע לעבן אין אמת דערשען. זונד וועט קיינמאל מעהר נישט זיין ווערען.

דער דאזיגער משיח געהט דייר דער דער גאנצער יידישער אפאקאליפטיק (לומעראמור וועגן דעם לעצטען יו-הדין). ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ווער איז אבער דער דאזיגער משיח? פון וואנען קומט ער אין ווען איז ער בעשטימט יעזוקען צו ווערען דער אויסלייזער פון דער וועלט? חנוך זאגט אהם אלס מיסטיק וועגען אין רובעל. וועלכעם זיך ערשט רעבעלע אנטפעלעקן. ווען דו שער פון דער אים לייזונג וועט זיין. אין דער פערשרי-בונג פון חנוך איז משיח'ס געשטאלט נאך גערעכטיגער אלס די געשיכ-טיגע פון דניאל. „נאך אנדער זי זין אין די פלאגעטע, זענען בעשאפען גע-ווארן — שרעקליכע חנוך — נאך אנ-דער די שטערן אויף דעם הימעל זי-נען דא געווען. דאס נאט אויסגעדריקט משיח'ס נאמען. אין עס וועט געשען „באחרית הימים". אין דער גערעכ-טיגקייט וועט אויפקומען אויף דער ערד אין וועט אויסגיסן זיין מאכט אויפ-דער גאנצער וועלט. דעמאלט וועלען די מלכים פון דער ערד אויפשטעהן. די גערעכטע אין די אומשולדיגע וועלען זיך ארום די אנגעזעהענע וועלען לעבן". אין דער דאזיגער צייט וועלען נאר גערעכטע לעבן אין אמת דערשען. זונד וועט קיינמאל מעהר נישט זיין ווערען.

דער דאזיגער משיח געהט דייר דער דער גאנצער יידישער אפאקאליפטיק (לומעראמור וועגן דעם לעצטען יו-הדין). ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ער איז דורך אין דורך א גערעכ-טיגער מענטש. ווער איז אבער דער דאזיגער משיח? פון וואנען קומט ער אין ווען איז ער בעשטימט יעזוקען צו ווערען דער אויסלייזער פון דער וועלט? חנוך זאגט אהם אלס מיסטיק וועגען אין רובעל. וועלכעם זיך ערשט רעבעלע אנטפעלעקן. ווען דו שער פון דער אים לייזונג וועט זיין. אין דער פערשרי-בונג פון חנוך איז משיח'ס געשטאלט נאך גערעכטיגער אלס די געשיכ-טיגע פון דניאל. „נאך אנדער זי זין אין די פלאגעטע, זענען בעשאפען גע-ווארן — שרעקליכע חנוך — נאך אנ-דער די שטערן אויף דעם הימעל זי-נען דא געווען. דאס נאט אויסגעדריקט משיח'ס נאמען. אין עס וועט געשען „באחרית הימים". אין דער גערעכ-טיגקייט וועט אויפקומען אויף דער ערד אין וועט אויסגיסן זיין מאכט אויפ-דער גאנצער וועלט. דעמאלט וועלען די מלכים פון דער ערד אויפשטעהן. די גערעכטע אין די אומשולדיגע וועלען זיך ארום די אנגעזעהענע וועלען לעבן". אין דער דאזיגער צייט וועלען נאר גערעכטע לעבן אין אמת דערשען. זונד וועט קיינמאל מעהר נישט זיין ווערען.

2

די ירושע מיסטיק האט אין פער-לויף פון אנדער ענטוויקלונג די גע-שטאלט פון משיח'ן נאך מעהר פערווי-קעלט; זי האט נאך מעהר אינטערעס-שאנטע זיין חולונקטע אין זיין רעש-זעל-אבטע בערזענלוכקייט דער נאטע משיח איז שיין געווען אונדער די וועלט אין בעשאפען געווארען. אין זיין נסטע האט שוין מיטגעווירקט אין די טעג, ווען די וועלט איז געשאפען געווארען: „דער נוסח פון נאט האט געשיעבט אובער די וואסערן — דאס איז געווען דער נוסח פון משיח'ן". דער אויזעל, אויף וועלכען משיח וועט אמאל קומען, שטעדט שוין אנגערוט פון דערשטע טעג, ווען די וועלט איז בעשאפען גע-ווארען. דאס איז דער אויזעל, אויף וועל-כען משיח'ס וועג איז זיינע זוהן וועגען ארייסגעפאהרען פון מרין קיין מצרים. דאס איז דער זעלביגער אויזעל, וועלכען אברהם האט געזאמעלט, ווען ער איז מיט זיין זיהן יצחק צו דער עקדה גע-פאהרען. דאס גרויסע ליכט פון די זעקס שאפונגס-טעג האט נאט בע-ראלטען. „ער האט דאס אנטער זיין מראי פערשטעקט, אין דאס דאזיגע ליכט איז געווען בעשטימט פאר משיחס צייטען". דער שטן איז אינגאנצען געקע-מען צו נאט אין האט זיך אויסגעטענה'ט מיט דעם אלטעלטיגען: „האר פון דער וועלט! פאר וועמען האסטו בעשטימט דאס ליכט, וואס לוגט פערשטעקט אונ-טער דיין טראן?" נאט האט געגעבען פערט: „פאר דעם, וועלכער וועט דורך צוריקשטויסען מיט שאנד אין מיט שטאר". דא האט זיך דער שטן געבע-טען: „די שטארקסטער פון דער כאר-צער וועלט, לאז מיר אוהם זעהן". נאט האט געזאגט: „קום אין קוק אוהם אן". אין דער שטן האט אוהם דערזעהן, אין ער דערשראקען געווארען. האט צגע-דעקט זיינע אויגען אין געזאגט: „דאס איז דער משיח, וועלכער וועט מיר אין אלע רשעים אין דעם וועלט גיהנום פערי-טרייבען".

די וועלט איז בעשאפען געווארען נאך צילוב משיח'ן. זיין חולונקטע אין העלער פון אלעם. ער איז העלער פון אברהמ'ן, ערהאבענער פון משה'ן, אין מען קאן אוהם אינבער די מלאכים שטע-לען. „ער איז גרעסער פון די אבות".

אין זיין צייט וועט אלעס צוריקגעקען צו דער פרוהערדיגער פולקאמענקייט, אין די זעקסט זאכען, וועלכע זענען בי ארמ'ען, דעם ערשטען מענשען, נאר זיין זונד פערלוירען געגאנגען, וועלען ווידער געפונען ווערען: „זיין גלאנץ זיין לעבען, זיין וואיקס, די פרוכטען פון דער ערד, די פרוכטען פון די בוימער און דאס ליכט פון דעם הימעל. דאס אלעס וועט פולקאם ווידערגעבראכט ווערען דורך דעם מענשען-זוהן, ד. ה. דורך משיח'ן". אלעס וואס איז געווען „פול-קאמען" געשאפען אין וואס איז דורך די נוסח פון אין ארויסגעדונגען מוט א מוסטושען צוויבער.

2

די ירושע מיסטיק האט אין פער-לויף פון אנדער ענטוויקלונג די גע-שטאלט פון משיח'ן נאך מעהר פערווי-קעלט; זי האט נאך מעהר אינטערעס-שטרעלען זיין חולונקטע אין זיין דעש-זעל-אבטע בערזענלוכקייט דער נאטע משיח איז שיין געווען אונדער די וועלט אין בעשאפען געווארען. אין זיין נסטע האט שוין מיטגעווירקט אין די טעג, ווען די וועלט איז געשאפען געווארען: „דער נוסח פון נאט האט געשיעבט אובער די וואסערן — דאס איז געווען דער נוסח פון משיח'ן". דער אויזעל, אויף וועלכען משיח וועט אמאל קומען, שטעדט שוין אנגערוט פון דערשטע טעג, ווען די וועלט איז געשאפען געווארען. אין אלגעמיין האט מען מיט'ן צוגעמען „פייער" געדיפע יענע אכ-בולא-מען-קרעמער, וואס האבען דורקעט געקויפט אין פערקויפט צווישען די פרייטע פאלקס-בשטען אין זיין פאטער, זי אים דער אבער אין דער פאלצלינג דערמאנט אן אוהם.

זי איז פאמעליך אראפ פון דער זאפע אין האט געמאכט ליכטיג אין ציטער.

דאן האט זי זיך גלייך געמאכט די האהר אין זיך א בעווייג געמאכט מיט'ן גאנצען קערפער, אזוי ווי זי וואלט אויפ-געלאפט זיך פון עפעס א שווערען, לאנ-גען שלאף. דערנאך האט זי זיך גע-זעצט בעם טישעל, אנ'עפען געמען דעם בריף אין האט געגעבען לעזען.

דער בריף איז געווען געשריבען אויף פוילוש אין באלד בי די ערשטע ווערטער האט זיך א לעכטער שטיכעל בעווייזען אויף רוטא'ס פערטרויערט פנים.

„זעהר געעהרטע אין טייערע רוטא", — האט זי געלייענט, — „אויף מיינע בריף. וואס אויך האב אין אזא גרויסער צאהל געשיקט האב אין גע-מדיגען א שוואגערע עגמפער, וואס גוט מיר נאך א שוואגערע האפנונג, אבער אין דערוויל זיך אין שרייב צי אין נאכאמאל אין נאכאמאל נעם אין מיר די דרוסטקייט אין צי בעאנגרוהיגען, ווייל דאס דיקטירען מיר די רייסטע אין איפרוכטנסטע געפוהלען צו אין. שיין פיל מאל האב אין בעשלאסען אין דער בעהר נישט צי ווייסען געבען מיט קיין ווארט וועגען מיין ארעמער עקזי-סטענץ, שיין פיל מאל האב אין גע-וואלט ציבערעלען די פערער, מיט וועל-לער אין דאס געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

דער אנדאפשאוישער געשוכטע פון פי-נאנצען.

2

אנדער ער אין אויקגעפאהרען קיין פירט. אין מאר בעגאנט געווען צוויי-שען די קינדער מיט'ן נאמען „דער פיש-ל". אויצ אלס א רעכטער מעיש מיט אן אנגען קרעכעל, האט ער באלד רע קאנסטרואירט די פאמיליען-אפשטא-מונג. אין אנהויב האט אוהם געארט דאס פעהלען פון אן אנ'אלגעמיינעם פאמי-ליען-נאמען. אבער דער יידישער אינ-פיער". ער האט נישט געהאט קיין ארינגען, כאראוואס ער צוהלענט זיך אום צווישען יינגעלע מיט'ן דאזיגען נאמען. אין אלגעמיין האט מען מיט'ן צוגעמען „פייער" געדיפע יענע אכ-בולא-מען-קרעמער, וואס האבען דורקעט געקויפט אין פערקויפט צווישען די פרייטע פאלקס-בשטען אין זיין פאטער, זי אים דער אבער אין דער פאלצלינג דערמאנט אן אוהם.

דאס דונסט-מארעל אין ארויס. לאנג אין דער פריה געלעגען אויף דעם בלומען-מישעל. רוטא האט שוין באלד געהאט פערגעסען אן אים, אן עס אין שיין געווארען גיט פונסטער, האט זי זיך פאלצלינג דערמאנט אן אוהם.

זי אין פאמעליך אראפ פון דער זאפע אין האט געמאכט ליכטיג אין ציטער.

דאן האט זי זיך גלייך געמאכט די האהר אין זיך א בעווייג געמאכט מיט'ן גאנצען קערפער, אזוי ווי זי וואלט אויפ-געלאפט זיך פון עפעס א שווערען, לאנ-גען שלאף. דערנאך האט זי זיך גע-זעצט בעם טישעל, אנ'עפען געמען דעם בריף אין האט געגעבען לעזען.

דער בריף איז געווען געשריבען אויף פוילוש אין באלד בי די ערשטע ווערטער האט זיך א לעכטער שטיכעל בעווייזען אויף רוטא'ס פערטרויערט פנים.

„זעהר געעהרטע אין טייערע רוטא", — האט זי געלייענט, — „אויף מיינע בריף. וואס אויך האב אין אזא גרויסער צאהל געשיקט האב אין גע-מדיגען א שוואגערע עגמפער, וואס גוט מיר נאך א שוואגערע האפנונג, אבער אין דערוויל זיך אין שרייב צי אין נאכאמאל אין נאכאמאל נעם אין מיר די דרוסטקייט אין צי בעאנגרוהיגען, ווייל דאס דיקטירען מיר די רייסטע אין איפרוכטנסטע געפוהלען צו אין. שיין פיל מאל האב אין בעשלאסען אין דער בעהר נישט צי ווייסען געבען מיט קיין ווארט וועגען מיין ארעמער עקזי-סטענץ, שיין פיל מאל האב אין גע-וואלט ציבערעלען די פערער, מיט וועל-לער אין דאס געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

אין, ווי ער האט זיך דורך דער צייט אויבערגעגנדערט. וואס די לעצטע פאר וואכען האבען פון אוהם געמאכט. פון א קרעפטיגען, א שטאלצען זקן מיט א פעסטען גאנג אין אינגעבויגענעם קער-פער, אין ער געווארען אנ'אלטער, צו גייסגעבראכענער גרוזן אין אהן א שטע-כען האט ער שוין נישט געקענט ארויס געהן אויף דער גאס. יערע פאר מו-נט האט ער זיך געמוזט אפשטעלען, דאס געלאפט אטעם, זיך אנשפארען דיג מיט די ציטערנדיגע הענד אויפ'ן שטעקען. ער האט זיך געשעמט צו ווייזען פאר'ן פנים פון דער מאלטער, ווייל ער האט געוואוסט, אז ער לעדט צולוב זיין שיגלר אין דערויבער האט מען רוטא'ן געלאזט אלען אין אין אזאר צי-טער, קיינער האט אזאר נישט גע-שטערט זיך פערטיפען אין אזאר אזי-נעגען לעדען.

פליצלינג האט זיך געהערט טרוט הונטער דער טור. עס איז אנגעקומען א מענש. א לעכטער דרוק אויף דער קלאמקע אין די טור האט זיך גע-עפענט. אויף דער שוועל האט זיך פע-ווינען דאס דונסט-מארעל מיט א בריף אין דער האנד.

פארזונטיג, מיט שטילע טרוט, ווי זי וואלט זיך געפונען אין צוטער פון א קראנקען, אין זאשא צוגעגאנגען צי רוטא'ן, האט אזאר דערלאנגט דעם בריף וואגענדיג:

— פאר אויך, פאנוישא. ערשט מיט א פאר מונוט צוריק אנגעקומען.

נאכלעסיג אויפ'ן פיל האט רוטא גע-ניטען דעם בריף אין אזאר אויסגע-לעגט אויף דעם טישעל, געבען וועל-כען עס אין געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

דאס דונסט-מארעל אין ארויס.

לאנג אין דער פריה געלעגען אויף דעם בלומען-מישעל. רוטא האט שוין באלד געהאט פערגעסען אן אים, אן עס אין שיין געווארען גיט פונסטער, האט זי זיך פאלצלינג דערמאנט אן אוהם.

זי אין פאמעליך אראפ פון דער זאפע אין האט געמאכט ליכטיג אין ציטער.

דאן האט זי זיך גלייך געמאכט די האהר אין זיך א בעווייג געמאכט מיט'ן גאנצען קערפער, אזוי ווי זי וואלט אויפ-געלאפט זיך פון עפעס א שווערען, לאנ-גען שלאף. דערנאך האט זי זיך גע-זעצט בעם טישעל, אנ'עפען געמען דעם בריף אין האט געגעבען לעזען.

דער בריף איז געווען געשריבען אויף פוילוש אין באלד בי די ערשטע ווערטער האט זיך א לעכטער שטיכעל בעווייזען אויף רוטא'ס פערטרויערט פנים.

„זעהר געעהרטע אין טייערע רוטא", — האט זי געלייענט, — „אויף מיינע בריף. וואס אויך האב אין אזא גרויסער צאהל געשיקט האב אין גע-מדיגען א שוואגערע עגמפער, וואס גוט מיר נאך א שוואגערע האפנונג, אבער אין דערוויל זיך אין שרייב צי אין נאכאמאל אין נאכאמאל נעם אין מיר די דרוסטקייט אין צי בעאנגרוהיגען, ווייל דאס דיקטירען מיר די רייסטע אין איפרוכטנסטע געפוהלען צו אין. שיין פיל מאל האב אין בעשלאסען אין דער בעהר נישט צי ווייסען געבען מיט קיין ווארט וועגען מיין ארעמער עקזי-סטענץ, שיין פיל מאל האב אין גע-וואלט ציבערעלען די פערער, מיט וועל-לער אין דאס געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

אין, ווי ער האט זיך דורך דער צייט אויבערגעגנדערט. וואס די לעצטע פאר וואכען האבען פון אוהם געמאכט. פון א קרעפטיגען, א שטאלצען זקן מיט א פעסטען גאנג אין אינגעבויגענעם קער-פער, אין ער געווארען אנ'אלטער, צו גייסגעבראכענער גרוזן אין אהן א שטע-כען האט ער שוין נישט געקענט ארויס געהן אויף דער גאס. יערע פאר מו-נט האט ער זיך געמוזט אפשטעלען, דאס געלאפט אטעם, זיך אנשפארען דיג מיט די ציטערנדיגע הענד אויפ'ן שטעקען. ער האט זיך געשעמט צו ווייזען פאר'ן פנים פון דער מאלטער, ווייל ער האט געוואוסט, אז ער לעדט צולוב זיין שיגלר אין דערויבער האט מען רוטא'ן געלאזט אלען אין אין אזאר צי-טער, קיינער האט אזאר נישט גע-שטערט זיך פערטיפען אין אזאר אזי-נעגען לעדען.

פליצלינג האט זיך געהערט טרוט הונטער דער טור. עס איז אנגעקומען א מענש. א לעכטער דרוק אויף דער קלאמקע אין די טור האט זיך גע-עפענט. אויף דער שוועל האט זיך פע-ווינען דאס דונסט-מארעל מיט א בריף אין דער האנד.

פארזונטיג, מיט שטילע טרוט, ווי זי וואלט זיך געפונען אין צוטער פון א קראנקען, אין זאשא צוגעגאנגען צי רוטא'ן, האט אזאר דערלאנגט דעם בריף וואגענדיג:

— פאר אויך, פאנוישא. ערשט מיט א פאר מונוט צוריק אנגעקומען.

נאכלעסיג אויפ'ן פיל האט רוטא גע-ניטען דעם בריף אין אזאר אויסגע-לעגט אויף דעם טישעל, געבען וועל-כען עס אין געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

דאס דונסט-מארעל אין ארויס.

לאנג אין דער פריה געלעגען אויף דעם בלומען-מישעל. רוטא האט שוין באלד געהאט פערגעסען אן אים, אן עס אין שיין געווארען גיט פונסטער, האט זי זיך פאלצלינג דערמאנט אן אוהם.

זי אין פאמעליך אראפ פון דער זאפע אין האט געמאכט ליכטיג אין ציטער.

דאן האט זי זיך גלייך געמאכט די האהר אין זיך א בעווייג געמאכט מיט'ן גאנצען קערפער, אזוי ווי זי וואלט אויפ-געלאפט זיך פון עפעס א שווערען, לאנ-גען שלאף. דערנאך האט זי זיך גע-זעצט בעם טישעל, אנ'עפען געמען דעם בריף אין האט געגעבען לעזען.

דער בריף איז געווען געשריבען אויף פוילוש אין באלד בי די ערשטע ווערטער האט זיך א לעכטער שטיכעל בעווייזען אויף רוטא'ס פערטרויערט פנים.

„זעהר געעהרטע אין טייערע רוטא", — האט זי געלייענט, — „אויף מיינע בריף. וואס אויך האב אין אזא גרויסער צאהל געשיקט האב אין גע-מדיגען א שוואגערע עגמפער, וואס גוט מיר נאך א שוואגערע האפנונג, אבער אין דערוויל זיך אין שרייב צי אין נאכאמאל אין נאכאמאל נעם אין מיר די דרוסטקייט אין צי בעאנגרוהיגען, ווייל דאס דיקטירען מיר די רייסטע אין איפרוכטנסטע געפוהלען צו אין. שיין פיל מאל האב אין בעשלאסען אין דער בעהר נישט צי ווייסען געבען מיט קיין ווארט וועגען מיין ארעמער עקזי-סטענץ, שיין פיל מאל האב אין גע-וואלט ציבערעלען די פערער, מיט וועל-לער אין דאס געשטאנען א קרוסטאלע גער וואזאן מיט פערוועלקטע רויזען.

— גוט, ווי קענסט געהן — האט זי נעכמרעלט.

אין, ווי ער האט זיך דורך דער צייט אויבערגעגנדערט. וואס די לעצטע פאר וואכען האבען פון אוהם געמאכט. פון א קרעפטיגען, א שטאלצען זקן מיט א פעסטען גאנג אין אינגעבויגענעם קער-פער, אין ער געווארען אנ'אלטער, צו גייסגעבראכענער גרוזן אין אהן א שטע-כען האט ער שוין נישט געקענט ארויס געהן אויף דער גאס. יערע פאר מו-נט האט ער זיך געמוזט אפשטעלען, דאס געלאפט אטעם, זיך אנשפארען דיג מיט די ציטערנדיגע הענד אויפ'ן שטעקען. ער האט זיך געשעמט צו ווייזען פאר'ן פנים פון דער מאלטער, ווייל ער האט געוואוסט, אז ער לעדט צולוב זיין שיגלר אין דערויבער האט מען רוטא'ן געלאזט אלען אין אין אזאר צי-טער, קיינער האט אזאר נישט גע-שטערט זיך פערטיפען אין אזאר אזי-נעגען לעדען.

פליצלינג האט זיך געהערט טרוט הונטער דער טור. עס איז אנגעקומען א מענש. א לעכטער דרוק אויף דער קלאמקע אין די טור האט זיך גע-עפענט. אויף דער שוועל האט זיך פע-ווינען דאס דונסט-מארעל מיט א בריף אין דער האנד.

פארזונטיג, מיט שטילע טרוט, ווי זי וואלט זיך געפונען אין צוטער פון א קראנקען, אין זאשא צוגעגאנגען צי רוטא'ן, האט אזאר דערלאנגט דעם בריף וואגענדיג:

— פאר אויך, פאנוישא. ערשט מיט א פאר מונוט צוריק אנגעקומען.

נאכלעסיג אויפ'ן פיל האט רוטא גע-ניטען דעם בריף אין אזאר אויסגע-לעגט אויף דעם טישעל, געבען וועל-כען עס אין

ר׳ יצחק און דער ווײזיר

אמעשה

— איבערדערצעהלט פון שמואל ספיר —

די יודען פון מאלאגא זײַנען געווען זעהר יום־טוב׳דיג געשטימט. דער גו־טער קאליף האט דערוהיגט זײַנער רב און דאקטאר, ר׳ יצחק׳ן צו הויבן אמט און דער מלכה. ער האט אזהם געמאכט פאר זײַן בעל־יועץ. עס איז דאן ווערקליך געווען א גרויס כבוד פאר דער יודישער קהלה, וועלכע האט שוין אנגעהויבן צו לײדען צרות און נגישות פון פערשודענע קאליפן. און גוט גאר זײַנען די יודען פון מאלאגא געווען צו־פרידען מיט ר׳ יצחק׳ס דערהויבונג, נאר אפילו די מאכמעדאנער, וועל ר׳ יצחק איז געווען זעהר בעליבט און גע־שעצט בײַ אלעמען.

אונגער אבער איז געווען אינציד־ענט און פערבומערט, און דאס איז געווען דער ווײזער. זײַנט ר׳ יצחק האט גענומען ארײַנגעקומען און קאליפס פא־לאץ האט ער אזהם אנגעהויבן צו הא־סען און ווען ער האט אויסגעזײַלט די קאליפן פון אזהר שרעקליכער סיאנ־הייט, האט ער אנגעהויבן צו קוקען אויף אזהם מיט אויפערזײַטמונג אויגען. און אזהם, אז דער אלוף האט אזהם גע־כאכט פאר זײַן בעל יועץ, האט אין אזהם געבערעט דער צאָרן.

דער ווײזער האט געוואוסט, אז עס וועט אזהם גוט געלונגען צו פער־מיאוס׳ן דעם יודען און דעם קא־ליפס אויגען. דערבײַ האט ער בע־שלאסען עס צו מון דורך דעם קאליפס טאכטער, מיט וועמען ער האט גע־לערנט די מאכמעדאנישע רעליגיע.

— די ווײסט, פרינצעסין, אז דײַן פאטער בעגעהט זעהר א גרויסע זונד, וואס ער דערלאזט, אז אין פאלאץ זאל זיך געפונען א יוד, אז׳אומגלײבונגער.

— אבער דער יוד און דער זעהר קלוג און געלערנט. ער האט אויסגע־חוילט מײַן מיטער און גוט מײַן פאטער זעהר גוטע עצות.

— און מאלאגא זעגען פארהאן בע־סערע דאקטוירים, און די עצות, וואס איך פלעג דעם קאליף רעטען, זעגען גע־ווען קלוגערע, ווי די עצות פון דעם פערפלוכטען יודען.

אזוי האט דער ווײזער בײַסלעכווײז אונגעפלאנצט א שנאה און דער פרונ־צעסין׳ס האר׳ן צו דעם יודישען בעל־יועץ פון קאליף.

אונגמאל רופט זיך אפ דער ווײזער צו דער פרינצעסין:

— לעצטע נאכט האב איך געזעהן דעם חילונגען מחמד און חלום, און ער האט מיר געזאגט, אז איך דער יוד וועט בלײבען לעבען און האבען פרײען צומרוים צו דעם קאליפס פאלאץ, וועט א גרויס אומגליק בעפאלען דײַן משפ־חה.

— פארוואס דערצעהלסטו נוט דעם חלום צו מײַן פאטער? — האט זי אזהם געפרעגט.

— ווײל איך ווײס, אז ער וועט מיר נוט גלויבען. ער מיינט, אז דאס זאג איך אזהם צולב דעם, ווײל איך האס דעם יודען.

— און וואס זאלען מיר טון, ווילסטו, איך זאל עס אזהם זאגען?

— איך ווײס נושט אויב דאס וועט העלפען. ער וועט פערשטעהן, אז דאס שטאמט פון מיר, און דאס וועט נאך ערגער מאכען.

— וואס דען זאלען מיר טון צו פער־מײדען אנ׳אומגליק?

— יא, איך האב מורא. אז דער אומ־גליק וועט זײַן זעהר גרויס — האט דער ווײזער געשאקעלט מיט זײַן קאפ.

— האט דער מחמד ענטדעקט, וואס עס וועט פאסירען?

— יא, ער האט מיר אלעס ערקלערט און חלום.

— זאג מיר, איך בעט דיך! — האט די פרינצעסין זיך צו אזהם געווענדעט.

— איך קען נושט, דאס וועט דיר בלויז פערשאפען שמערצען, און די וועסט גאר נושט קענען העלפען.

— די מוזט מיר זאגען! און די פרינצעסין צו אזהם צוגעשטאנען.

— שווער מיר צו בײַ אללאה, אז די וועסט דײַן פאטער נושט דערצעהלען.

די פרינצעסין האט צוגעשוואוירען.

— און מײַן חלום האט דער נביא מחמד מיר געזאגט, אז דער יוד יצחק מוז שטארבען. און אויב ער וועט הי־יאהר נושט שטארבען, וועסטו שטאר־בען אנשטאט אזהם.

— אזוי האט דיר דער חילונגער נביא געזאגט?! — האט זי אויסגע־בראכען און א היסטערישען געוויין. — וואס זאל איך טון. איך וועל דערצעה־לען מײַן פאטער, ער וועט דאך זיכער נושט דערלאזען, אז איך, זײַן אינצינגע טאכטער, זאל שטארבען. אנשטאט דעם פערפלוכטען יודען.

— נײַן, די טארכט דײַן פאטער נאר נוט דערצעהלען. עס וואלט דיר וויגצונ־נעראלגען, און פערגעס נושט, אז דו בוזט אונטער א שבועה.

— אבער וואס זאל איך טון? — האט זי מיט שרעק און פערצווײפלונג געזאגט.

— איך האב אנ׳עצה, און אויב דו וועסט ווישען, ווי צו האנדלען, וועסטו קענען געראטעוועט ווערען! — האט דער ווײזער געזאגט.

— איך וועל טון אלץ, וואס די וועסט מיר זאגען!

— די דארפסט זעהן ארײַנצוקרײַכען דײַן פאטער׳ס זיכעל־רונג. איך וועל אנ־שרײבען א ברוף צו דעם יודען, פער־לאנגענדיג, ער זאל זיך זעהן מיט מיר, דעם קאליף, הונטער׳ן שטאט, נעבען דעם קאליף־אויוועז, וואס מען ברענט די צונגעל. און צו די אויפזעהער פון קאליף־אויוועז, אזוי וועסטו פטור ווערען פון קאליף וואס אויף אזהם.

— אזוי שנעל ווי א מאן, אנ־געטון און א לאנגען בכר, וועט צוקומען און א בעשטימטע צײַט, זאלען זײַ אזהם אויוועז אזוי וועסטו מיר ווערען פון דעם יודען און קיינער וועט נושט ווי־סען, ווי אזוי און פארוואס.

יענעם אוועגד האט די פרינצעסין געקרונען אזהר פאטער׳ס זונגעל־יונג.

דער ווײזער האט אנגעשרײבען א ברוף צו דעם יודען ר׳ יצחק, וואו ער האט אזהם געבעטען, ער זאל זיך מיט אזהם טרעפען מארגען, אבער א ווײנ׳ער און דער פרוף, געבען קאלד־אויוועז, און א צווייטען ברוף האט ער געשריבען צו דעם אויפזעהער פון קאלד־אויוועז:

„ווען אנ׳עלטערער מאן מיט א לאנ־גען בארט וועט ציקומען ארום אכט א זײ־גער. זאלסטו אזהם קונגע פ׳אנען מיט פרעגען, און דײַנען דינגע ארײַנטער אזהם אנעם טון און ארײַנשל.דערן און ברענגען קאלד־אויוועז. דאס ברוף זאלסטו צוגעשטעלט מיט דעם בוטן פערברענען.

דער ווײזער האט אוועקגעלעגט דעם קאליפס זיגעל אויף בוידע ברי׳ן און זי אנבערגעשיקט אונגעם צום יודען און דעם צווייטען צום אויפזעהער פון קאלד־אויוועז.

ווען ר׳ יצחק האט ערהאלטען דעם ברוף פון קאליף האט ער זיך שטארק גלוהנגערט, פארוואס דער קאליף האט אויסגעלכבען אזא משונה׳דיגע בלאז זיך מיט אזהם בענעגנען. אבער דעם קאליפס פערלאנג וועט ער מוזען ער־פולען. ער איז דערוויבער יענעם ברוף־מארגען גאנץ פרוה אויפגעשטאנען, אנ־געראוועגט, און אזדער ער האט געקע־סען פרישטיק, האט ער אנגעשפאנט זײַן קאטעטע און געגומען פארען צו יענעם בלאץ.

ווען דער אויפזעהער האט אזהם ער־זעהן, האט ער גלײַך א וואנגק געטון צו די ארבײטער אן יענע זעגען אזהם בעפאלען.

אזר בון...

זײַ האבען ארויפגעלעגט זײערע הענט אויף זײַן מויל און אזדם נושט געלאזט רודען, און אן א רגע ארום האבען זײַ אזהם ארײנגעשלײדערט אן קאלד־אויוועז.

א ווײלע שפעטער איז אנגעקומען ר׳ יצחק און געפרעגט דעם אויפזעהער אויב דער קאליף איז שוין דא געווען.

— נײַן, מײַן האר. דער קאליף איז דא נאך נושט געווען, אבער זײַן בע־פעהל איז פונקטליך דורכגעפירט גע־ווארען.

— וואס פאר א בעפעל, פרעגט ר׳ יצחק.

— דאס קאנען מיר קיינעם נושט זאגען, אויסער דעם קאליף.

ר׳ יצחק האט געווארט א הופשע ווײ־לע, און ווען דער קאליף איז נושט גע־קומען, האט ער זיך צוריקגעקעהרט און שטאט און איז ארײן צום קאליף אין פאלאץ.

— מײַן האר קאליף — האט ער זיך אפגערופען — איך בין געקומען אין דעם בעשטימטען פלאץ, אבער איך האב דיך נושט געטראפען.

— וועלכען פלאץ, וואס רעדסטו?— פרעגט אזהם דער קאליף מיט ערשטו־נונג.

ר׳ יצחק דאט ארויסגענומען דעם ברוף פון דער קאליף מיט ערשטו־נונג.

— איך האב דיר אלץ געטון וואס ער האט אויסגערופען:

— א, גוטער האר, העלף מײַן מיטער. זי איז געפעהרליך קראנק.

— פקוח נפש! — האט ר׳ יצחק זיך צו זיך אלײן א זאג געטון. יא, ער וועט מוזען ראטעווען די פרוי, ווען ער וועט דעם קאליף ערקלערען די אורזאך, פארוואס ער האט זיך פערשפעטונגט.

ר׳ יצחק האט ארײנגעלויפען אין מײַן קאר־אנקער מיטער! — האט ר׳ יצחק זיך אפגערופען.

דאס יונגעל איז מיט א גליקליכען שמײכעל ארײן אין דער קארעטע און ר׳ יצחק האט פערקורצעוועט דאס פערד אין דער רײכט נג, וואו דאס הויז פון דעם יונגעל׳ס מיטער איז געווען.

דער ווײזער האט יענע נאכט איך נוט געקענט שלאפען, פון גרויס פרײד, מאר־גען פרוה וועט ער פטיר פון זײַן גרעס־טען שונא, דעם יודען, אין קיינער וועט אפיל נושט ווישען, ווי אזוי דאס האט פאסירט.

ווען דער פרוהמארגען איז געקומען, האט ער בעשלאסען אוועקצוגעהן אהין. ער וועט שטעהן פון ווײטען און צו־זעהן, ווי דער פערפלוכטער יוד ווערט פערברענט. ער האט אנגעשפאנט זײַן קארעטע, און צוגעפאהרען צו דעם פלאץ. נושט ווײט פון דעם קאלד־אויוועז האט ער זײַן קארעטע אפגעשטעלט און איז ער צוגעגאנגען גאנץ נאהענט צו דעם קאלד־אויוועז.

ווען דער אויפזעהער דאט אזהם ער־זעהן, האט ער גלײַך א וואנגק געטון צו די ארבײטער אן יענע זעגען אזהם בעפאלען.

אזר בון...

זײַ האבען ארויפגעלעגט זײערע הענט אויף זײַן מויל און אזדם נושט געלאזט רודען, און אן א רגע ארום האבען זײַ אזהם ארײנגעשלײדערט אן קאלד־אויוועז.

א ווײלע שפעטער איז אנגעקומען ר׳ יצחק און געפרעגט דעם אויפזעהער אויב דער קאליף איז שוין דא געווען.

— נײַן, מײַן האר. דער קאליף איז דא נאך נושט געווען. אבער זײַן בע־פעהל איז פונקטליך דורכגעפירט גע־ווארען.

— וואס פאר א בעפעל, פרעגט ר׳ יצחק.

— דאס קאנען מיר קיינעם נושט זאגען, אויסער דעם קאליף.

ר׳ יצחק האט געווארט א הופשע ווײ־לע, און ווען דער קאליף איז נושט גע־קומען, האט ער זיך צוריקגעקעהרט און שטאט און איז ארײן צום קאליף אין פאלאץ.

— מײַן האר קאליף — האט ער זיך אפגערופען — איך בין געקומען אין דעם בעשטימטען פלאץ, אבער איך האב דיך נושט געטראפען.

— וועלכען פלאץ, וואס רעדסטו?— פרעגט אזהם דער קאליף מיט ערשטו־נונג.

ר׳ יצחק דאט ארויסגענומען דעם ברוף פון דער קאליף מיט ערשטו־נונג.

— איך האב דיר אלץ געטון וואס ער האט אויסגערופען:

— א, גוטער האר, העלף מײַן מיטער. זי איז געפעהרליך קראנק.

— פקוח נפש! — האט ר׳ יצחק זיך צו זיך אלײן א זאג געטון. יא, ער וועט מוזען ראטעווען די פרוי, ווען ער וועט דעם קאליף ערקלערען די אורזאך, פארוואס ער האט זיך פערשפעטונגט.

ר׳ יצחק האט ארײנגעלויפען אין מײַן קארעטע, און איך האב נושט געדעט, און ארום אן א רגע האט מיך אויך ארום־גענומען א פרעמדער מיטער! — האט ר׳ יצחק זיך אפגערופען.

דאס יונגעל איז מיט א גליקליכען שמײכעל ארײן אין דער קארעטע און ר׳ יצחק האט פערקורצעוועט דאס פערד אין דער רײכט נג, וואו דאס הויז פון דעם יונגעל׳ס מיטער איז געווען.

דער ווײזער האט יענע נאכט איך נוט געקענט שלאפען, פון גרויס פרײד, מאר־גען פרוה וועט ער פטיר פון זײַן גרעס־טען שונא, דעם יודען, און

חוזק
הומאר און סאטירע
פון דער וואך
לאכט און בייסט,
מאסקעס רייסט
מיט שפאט און וויץ
און פעדער-שפריץ

היטלער, היטלער, איבער אלעס!

פון גראף קאלי

זומער... היצער... דאטשע... בלימען..!
און דער ים מיט זיינע כוואליעס
אלץ ווערט בטל פאר זיין „הויכקייט" —
היטלער, היטלער, איבער אלעס ..!

מענשען וואַרפען ,יך פון שטאקען,
ס'זינקט די וועלט אין נויט אין דלית —
דאך, מען עפענט נאר א צייטונג —
היטלער, היטלער, איבער אלעס ..!

טרייבט מען יודישע ארטיסטען
פון די סצענעס גאר אהו שאלות,
א כפרה קונסט און דראמע. —
היטלער, היטלער איבער אלעס !..

ביסמארק, ביסמארק, גרויסער קאנצלער,
זיין זאלסטו א גוטער בעטער:
שעהנע צייטען ! — אראלף היטלער
האלט ביים ווערען דיין פערטרעטער..

דו א קאנצלער, ער — א קאנצלער,
היטלער מעג דאך שטעהן אין גרויסען,
דו — ביסט „אייזערנער" געוועזען
ער — דער בלוטיגער וועט הייסען...

דאס...

(אינטערגעהערטע לאדזער מעשה לעך)

ווען איך מאן מיין חוב בײ געלדלא־פער'ן, ענטפערט ער שטענדיג: דאס! ער וועט אָפּגעבען. ארויסקומענדיג פון געדור, האב איך אהם איינמאל געזאגט אז ער איז א גנב, וויל „גנב" מאלט: גלייטשטיין, נארזאר, באנקראט... האט ער מיר דערפאר מכבד געווען מיט בוי־דע ירים.

— ער איז גאנץ גערעכט: ערש־טענס, האט ער געוויזען, אז ער איז א וואַרטסמאן — געזאגט און געגעבען; צווייטענס, ווייס ער, אז גנב איז בגמט־ריה ראס.

— נישט אמת, „גנב" בעטרעפט 55 און „ראס" בעטרעפט דאך 45?

— דערפאר האט ער מאקע געמוזט צו לעגען זיבנע 10 פינגער.

סאקראטעס

זאלבערדריי

(דאטשע ראמאן)

אין א סטאדאלע
אויפ'ן היי
זיצען זיי
זאלבע צוויי
אין שווערען זיך
צו זיין געטריי...
9 חדשים געהען
שנעל פערביי
טאטע מאמע
מאכען א בעלעריי
ס'איז געוואָרען —
זאלבע דריי...

קנאפזארגער.

א פראטעסט

פון לאדזער מענזשאטקעס אין קרינעצע

היות, אזוי באלד ווי מיר דערמאנען אונזערע מענער די „שטרויענע" ווענען געלר, מאכען זיי א יעלה, אז בלו, זיי האבען פערזעצט די הויזען אין אינ־אוועקגעשיקט קיין קרינעצ, — ערקלע־רען מיר קאטעגאָרישׁ, אז ס'איז לונגענט, זיי האבען אובערהויפט נישט קיין הו־זען צו פערזעצען... מיר געהען הענט אין די הויזען...

יהודה פרידמאן

ווערטלעך

ווען דער מוח איז פאסט, איז דאס מויל אָפען, אלץ זעהט דאס אויג, אלץ סער זיך זעלבסט.

די שווערסטע זאך איז א לוגיגע מאש.

אויב די לובע איז א קרענק, איז די חתונה די מערינען.

סאקראטעס

א פרוי כעו אלץ

ערשטע פרוי: האסטו עוואגען דעם פראצעס געגען דעם מאן, וועמענס הונט האט דיר א בום געטון?

צווייטע פרוי: ניין, דער אנגעקלאג־טער האט געהאט זעהר א קלוגען אר־וואקאט, האט ער בעוויזען, אז איך האב געבישען דעם הונט.

חנה מאר.

זא אומגליק

חיים: וואס האט פאסירט מיט דיר?

יצחק: געלטען בינגלט האב איך א קוש געטון א מיידעל אין דער פינס־טער, זיך מאכענדיג, אז איך מיין, דאס זי איז מיין פרוי. אין עס טאקע גע־ווען מיין פרוי.

נחמן גאלדמאן

זי כעו זיין רוהיג

פרוי: ווי וואסטו צו רעדען אזוי צו מיר? ווען פרעמדע מענשען זאלען הערען, וואלטען זיי געמיינט, אז איך בין נוט דיין פרוי, נאר דיין קעלנער!

מאן: פאר דעם בעראפסטו קיין מורא נישט האבען. דו דארפסט זיי בלוין געבען צו פערזוכען פון דיינע געקעלצען, וועלען זיי שוין ווישען, אז די בוזט נישט קיין קעלנער.

ען.

א בשפעהל צו דער לבנה

צוועלף א זייגערבינגלט, די מוטער לויט ארויס דורכ'ן פענסטער אין זי זעהט, ווי אזהר מאלטער שטעהט ביים דאלט צו מיט אין האנט זיין ראוער אין מיט דער צווייטער דער מיזרעל'ס מאלץ.

— מאגיע — שרייט די מוטער — וואס טוסטו אזוי שפעט בינגלט אין גאס?

— איך קוק אויף דער לבנה — ענט־פערט דאס מיידעל.

— גוט — שרייט די מוטער — זאג די לבנה, אז זי זאל זיך זפארט ארויס זעצען אויף אהר ראוער אין אויטש־פאהרען, אין די קוים שלאפען!

צווישן באלוטער יודענעס

— וואס מראגט אזהר דא?

— אזעלכעס, וואס הויבט זיך ארויף אין ארא.

— א רענענשורם?

— ניין, אזעלכעס, וואס מענער צי־מערן פאר רעם.

— א רעוואלווער?

— ניין, א וואלגער־האלץ.

סאקראטעס

סדרה דאטשע

דאס ווייבעל האט אין שטאט א סוב־לאקאטאר, אין אויף דאטשע פעהלט איהר אויך נישט קיין אמאטאר, אויך דער דאטשע ווארפט דאס ווייב אנ'אוי־נעל, אין אין דער שטאט אין דער מאן א פרייער פויגעל.

סאקראטעס

* * *

ווייב: מיין לובטיגער מאן, ס'איז שוין די העלפטע צייט צו רא'ען א זי־מער־וואוינונג, ס'איז איצט מנ ש בחצי חנם...

מאן: ל'האלט איצט אין מיטען דאווגען.

ווייב: וואס רייסט?

מאן: ל'האלט בײ „אשרי ישבי ביתך"...

יהודה פרידמאן

ווייס יודען זאגען

ס'איז א בימערער רחמנות אויף דעם שטוויער־צאהלער: ער ווייסט נוט פון וואגען דאס געלד קומט — און וואיהין עס געהט...

* * *

ווען די דעלעגאטען צו דער עכטוואָ־נינגס־קאנפערענץ וואלטען עקרינען בע־צאהלט אויפ'ן באזיס פון שטוק־ארבייט — וואלטען זיי געדארפט אויסגעהן פון הונגער...

* * *

אין דער יאר, וואס איז נוט שוה בשוה מיט ווייבער, דרוקט זיך אויס אזוי: אמת, אז צוליב'ן קרוזיס שפרינ־גען א סך מענער פון די פענסטער, אבער א ווייב קאן נאך אלץ מעהר מאכען א מאן צו שפרינגען, ווי צעהן קרוזיסען.

צווישען לומדים

— ר' יאשע בער, וואס מיינט די תורה: וימותו האנשים, מוצאי לבת הארץ רעה"?

— איך וועל אייך זאגען: דאס הייסט אלע מענשען זענען הייגט געשטארבענע — מוצאי — מען צוהט פון זיי ארויס דעם לעצטען גראשען, — רבת הארץ רעה — מען לוגט אין דר'ערד אין עס אין אלעמען שלעכט.

לייב שטאפינסקי

פונקט ווי שלמה המלך

— איהר הערט ר' פינוועל, איך האב א איינדעם אין ער גלייך צו שלמה המלך

— מיט וואס?

— שלמה המלך האט געהאט א סך ווייבער, אויך ער האט א סך ווייבער...

ביי שלמה המלך ווערט געזאגט, והמלך שלמה אהב נשים נכריות (מלכים י"א) אויך מיין איינדעל האט ליב גויאישע ווי בער.... נאר — שלמה המלך אין געווען א חכם, מיין איינדעם — אין א שוטה.

לייב שטאפינסקי

צווישען סוחרים

— פארוואס שרייבט מען איבער גע־שעפטען אויף דער ווייב'ס נאמען?

— איך וועל אייך זאגען: סעקווענס מראמארען, בעל־חובות, קאמארנוקעס אין אנדערע שלעך דערגעהען דעם מאנ'ס יאהרען, אבער דער ווייב'ס יאהרען וועלען זיי קיינמאל נישט דערגעהן...

לייב שטאפינסקי

בעסער

— נו, ווי געהן די געשעפטען?

— בעסער.

— בעסער?

— יא, בעסער נישט צו רעדען ווע־גען דעם.

סאקראטעס

פאר'ן משפט פון דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ

צו דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ איז אנגעקומען א מערשלאג, די זעל אויך פערוויטערען קינדער צו שפילען זיך אין זעלנערלעך...
(פון דער פרעסע).

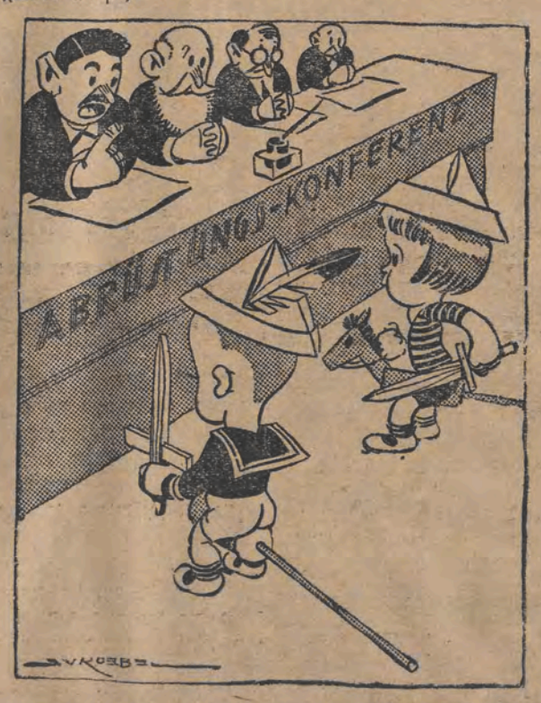

מיט די גרויסע מלוכות אין מצן שוין „פנרטיג" — איצט נומט מען זיך ענטוואפענען דאס קליינוואג...

וועמען איז ערגער

— וואס איז דער חילוק פון א אכל און א סוחר?

— א אכל קלאגט אויבער שלושים, א סוחר קלאגט דאס גאנצע לעבען.

לייב שטאפינסקי

נישט קיין פאר טייבעלעך, נאר א פאר נייוועלעך

— זאג נאר, ווי אזוי לעבט דור מיט זיין יונג ווייבעל?

— זי לעבען, ווי די טייבעלער נאר אביסעל פערקעהרט.

— ווי אזוי?

— די טייבעלעך עסען איינען ביי די אנדערע פון די פיסקעלעך, זי אבער רייסען איינער דעם צווייטען פון די פיסקעלעך.

סאקראטעס

א שלעכטע אסעקוראציע

— א פערזיכערונגס-אגענט האט מיר איינגעשמועסט, אז איך זאל פערזיכערן מיין הויז פון האגעל זאל איך?

— מילא, פון פייער, פערשטעה איך, אבער האגעל? וואס, איהר קענט דען מאכען אלץ האגעל?

ד. ל.

ניט ערגער

— געשעפטען, זאגט מען, זענען הייגט געגלוכען צו א בית־עולם, אין איך זאג, אז זי זענען נאך ערגער, ווי א בית־עולם, ווארום אויף א בית־עולם קומט נישט דער סעקווענסטראטאר, מען נעמט פון דארט גארנישט צוריק, אין איינמאל אין יאהר — אלץ — אין דארט א גרויסע אויפלעבונג, אבער אין א געשעפט קומט בסדר דער סעקווענס־טראטאר, ער נעמט אוועק דאס ביסעל סחורה, אין א גאנץ יאהר זעהט מען נישט אז א לעבעדיגען מענשען.

לייב שטאפינסקי

אויך דער שלעכטער צייט

— ווי אזוי [illegible] חתונה האבען מיט אזהם, אז ער דאך אזא גודרינער. דאס דאך שטענדיג געזאגט, אז די וועסט נישט חתונה האבען מיט א מאן אינמער זעקס פון?

— יא, אבער ער האט צעהן טויזענד זל. אין אזך האב בעשלאסען, אז אין א שלעכטער צייט לאזט מען ארינטער צוואנציג פראצענט פאר מזומן.

מ. האלמאן

א אומזיסטער גאנג

גאסט: אייערע פיש קען מען אבסא־לוט אין מיל נישט נאמען! רופט מיר זארפארט אהער דעם שעף!

קעלנער: איך קען אזהם רופען, אבער ס'איז אומזיסט, דער שעף וועט זיי אויך נישט עסען...

א. ווינער.

אבי עפיס...

צו א גביר א קמצן קומט ארין אר־ארימען נאך א נרבה.

— אזך נוב נישט! — זאגט דער גביר.

— טא זיט אזוי גוט אין גוט מיר לאטש א האר פון אייער באָרד.

— וואס טויג אייך עפעס מיינס א האר? — פרעגט דער גביר.

— חזיר־האר — ענטפערט דער ארי־מאן דאס אויך א ווערט.

קנאפזארגער.

א גוט פארך...

שטוער אין קרזיס א נייד געבעגשט פאר, בוידע ארבייטען מולטוג, פינקט אויפ'ן האר; „שטוער" דיינגט אין רויטט נאר גרויסארטיג, קרזיס ווערט בעל־הבית אין — די פראר אין פער־טיג.

סאקראטעס

א קלוגע כלה

— נו, וואס זאגט אייער פאטער צו מיין שרלנען זר צו אייר?

— נו, וואס זאגט אבא. א ר

— מיין פאטער זאגט, אז ער האט ליב קלוגע מענשען, נאר ס'שארט נוט, איהר קענט קומען ווייטער.

קנאפזארגער.

צווישען יונגעלייט

— זעה נאר, די געהסט אין אנ'ילעק נאנמען פאלמען מיט צעריסענע קאמא־שען.

— די קאמאשען קען איך הער נוט אויסמישען פון דער מעאמער־נארדע־ראבע.

קנאפזארגער.

צווישען מערלער

— איך שטאלצער מיט מיין חתן

— אין מיין חתן שטאלצירט מיט מיר.

— מיין חתן וויל מיך פערזארגען.

— אין מיין חתן וויל נישט, איך זאל זיין פערזארגט.

— מיין חתן אין זעהר ווינג מיט מיר.

— אין מיין חתן אין זערר ערנסט מיט מיר.

ר. פוכווארד

א קלוגע מאמע

— מאמע, אין אמת, אז א עקמעל קען ארבייטען א נאנצע וואך אין נאר־נישט טרינקען?

— יא, מיין קינד, אט האסטו א ביי־שפיל דיין טאטען: ער קען טרינקען א נאנצע וואך אין נארנישט ארבייטען.

א. הערשענהויז

ליבע אין קייטען

גרויסער סענסאציאנעלער ראמאן פון דער נאהנטער פערגאנגענהייט

(35-טע פארטזעצונג)

יאן פעלמהעלד איז געווען פון א הויכען וואוקס, שלאנק, האט געהאט טונקעלע האאר און שענע בלאהע אויגען פול מיט לעבען.

עס איז נישט געווען קיין אין מענש אין דער גע־גענד, וואס זאל איהם נישט ליב האבען. דער לעבענסלוס־טיגער יונגערמאן איז גארנישט געווען קיין שטאלצער. ער האט זיך זעהר גערן אָפּגעגעבען מיט יעדען, ווי מיט א גלייכען. און דאך איז דאס לעבען פון יונגען יאן העלמ־פעלד נישט פריי געווען פון ליידען. עס איז נישט געווען דערפאר, ווייל דעם פאנערס פערמעגען איז געווען פער־שולדיגט, נאר דאס פאר, וואס ער האט געהאלט זיך אויס־קלויבען, האט איהם שארף געמאטערט. ער האט גערן גע־וואלט ארייגטרעטען אין דער אפיצירען־שול אין אפילו דאס קריגס־מיניסטעריום וואלט זעהר צופרידען געווען דערפון, ווייל מען וואלט גערן געוואלט האבען, אז דאס אייניקעל פון בעריהמטען גענעראל זאל זיין א קריגס־מאן.

אליין האט ער שטענדיג גע'חלומ'ט וועגען פלחמות, אבער האט ער זיך געריסען פון שלאף, ווען עס האט זיך איהם געדאכט, אז ער הערט א קריגס־סיגנאל. א דונערן פון הארמאטען און זיגערישע געשריען פון מיליטער.

ער האט זיך דעמאלט געזעהן אויפ'ן שלאכט־פעלד, ווי ער בעגעהט העלדען־טאטען, ווי מען טיילט איהם פון אנדערע און ווי דער קעניג אליין רעדט מיט איהם.

און ווען ער האט זיך אין דער פריה אויפגעוועקט און איבערציגט, אז דאס איז געווען א חלום, דאן האבען זיך זיינע ברעמען צונויפגעצוינען אין אויף דער נשמה האט ער געפיהלט א טרויער.

אבער פארוואס האט דער יונגערמאן נישט געקענט צופרידענשטעלען זיין חיעסטען פערלאנג?

ווייל דאס איז אפהענגיג געווען פון דעם פאטער ס ווילען.

אבער פארוואס איז דער פאטער נישט נאכגעקומען זיין זוהן?

ווען יאהאן האט איהם געבעטען, ער זאל איהם שי־קען קיין בערלין, כדי ארייגטרעטען אין דער אפיצירען שול, דאן האט דער פאטער דערויף געגעבען א קורצען ענטפער:

— איך פערלאנג עס נישט. קיינער פון די העלמ־פעלד'ס טאר מעהר נישט דינען אין דער פרייסישער אר־מעע.

די סיבה פון אזא ענטשלאסענעם ענטפער געווען דאס, וואס דער פאטער האט זיך נעפיהלט בע עולה ט דער־פאר, וואס זיין מילוטערישע קאריערע האט זיך אזוי שנעל געענדיגט.

בעקומענדיג די מדרגה פון א מאיאר, איז אויף זיין ווייטערדיגען וועג איינגעטרעטען א בעדייטענדע שטערונג. מען האט געדארפט ארויסוויזען, אז מען איז א פעהיגער אפיציר.

א פולקאוניק און א גענעראל האט נאר געקענט ווערען דער, וועלכער האט בעזיצט א געהעריגע מאס וי־סען.

ווען אין גענעראל-שטאב איז געווען אנפיהרער דער בעריהמטער מאלטקע, האט פראטעקציע ווענג געקענט העלפען. קייזער ווילהעלם און מארשאל מאלטקע האבען אויסגעזוכט פעהיגע מענשען פון בירגערליכען שטאנד. דאס ה בען געמוזט זיין פעהיגע, ענערגישע מענשען מיט הויכער בילדונג. אטא איז אזעלכער נישט געווען.

ער האט געווארט אויף א העכע ע ראנגע, אבער ער האט געווארט אומזיסט, ביז ער האט ענדליך זיך אויף עפעס ענטשלאסען. ער האט געשיקט א בריף צום קייזער, אין וועלכען ער האט געבעטען, אז ער זאל געדענקען די פערדינסטען פון זיין פאטער אין איהם נאמינירען אלס פולקאוניק.

אבער אין פערצעהן טעג ארום איז געקומען אנ'־ענטפער פון קייזער, אין וועלכען ער האט אויף דער ער־שטער זייט איבערגעלייענט:

„אנ'אפיציר אהן פסהיגקייטען. אהן ענערגיע קעי מעע.

דאס, וואס דער פאטער האט זיך נעפיהלט בע עולה ט דער־פאר, וואס זיין מילוטערישע קאריערע האט זיך אזוי שנעל געענדיגט.

בעקומענדיג די מדרגה פון א מאיאר, איז אויף זיין ווייטערדיגען וועג איינגעטרעטען א בעדייטענדע שטערונג. מען האט געדארפט ארויסוויזען, אז מען איז א פעהיגער אפיציר.

א פולקאוניק און א גענעראל האט נאר געקענט ווערען דער, וועלכער האט בעזיצט א געהעריגע מאס וי־סען.

ווען אין גענעראל-שטאב איז געווען אנפיהרער דער בעריהמטער מאלטקע, האט פראטעקציע ווענג געקענט העלפען. קייזער ווילהעלם און מארשאל מאלטקע האבען אויסגעזוכט פעהיגע מענשען פון בירגערליכען שטאנד. דאס ה בען געמוזט זיין פעהיגע, ענערגישע מענשען מיט הויכער בילדונג. אטא איז אזעלכער נישט געווען.

ער האט געווארט אויף א העכע ע ראנגע, אבער ער האט געווארט אומזיסט, ביז ער האט ענדליך זיך אויף עפעס ענטשלאסען. ער האט געשיקט א בריף צום קייזער, אין וועלכען ער האט געבעטען, אז ער זאל געדענקען די פערדינסטען פון זיין פאטער אין איהם נאמינירען אלס פולקאוניק.

אבער אין פערצעהן טעג ארום איז געקומען אנ'־ענטפער פון קייזער, אין וועלכען ער האט אויף דער ער־שטער זייט איבערגעלייענט:

„אנ'אפיציר אהן פסהיגקייטען. אהן ענערגיע קעי

נישט העכער שטייגען".

פון דעמאלט אן איז אטא העלמפעלד געווארען א פערביסענער פיינד פון קייזער ווילהעלם און פון גענע־ראל מאלטקע, אין נאך מעהר איז ער געווארען א שונא פון פרייסען.

ער האט גלייך אויעקגעלעגט די שווערד, האט ארא־פ. גענומען דעם קעניגליכען מינדיר און האט אנגעטון צי־ויל-קליידער. ער האט זיך בעזעצט אין זיין מאיאנטעק, וואס איז איהם נאך איבערגעבליבען און כדי נקמה צו נעמען אן קעניג און אין דער אריסטאקראטישער געזעל־שאפט, צו וועלכער ער האט געהערט, האט ער גלייך חתונה געהאט מיט א פרוי וואס האט נישט געברענגט קיין גרויסען כבוד דעם אפיצירן-שטאנד, מיט א פרוי, וועלכע ער האט נישט געדארפט הייראטען.

ער האט חתונה געהאט מיט אנ'אקטארקע, וואס איז אויפגעטרעטען אין א קליין פראווינציאנעל טעאטער ל, מיט דער אויגעניא'ן, וועלכע איז איצט גאר געווען זיין פרוי.

זי איז, וואס אנ'אמת איז געווען זעהר א שעהנע, יעדער האט עס געמוזט מודה זיין, אבער א חיץ איהר שעהנקייט, האט זי נישט קיין שום אנדעאע מעלות.

אזוי ווי זי האט צו איהר מאן נישט געפיהלט קיין שום סימפאטיע; האט זי געזוכט געפעלען צו ווערען אנ־דערע.

ווען אטא וואלט נישט געווען אזוי פצובלענדט אין איהר, וואלט ער גלייך זיך געכאפט, אז הייראטענדיג מיט מיט אזא פרוי, טוט ער דעם נארישסטען שריט אין לעבן.

(פארטזעצונג קומט)

לאדז
22. יולי 1932
פרייטאג
י״ח
תמוז תרצ״ב
פ׳ פינחס

סאנאציע פון לאדזער האנדעלס-באנק

אקציען-קאפיטאל ווערט פערגרעסערט. — עס ווערט ארויסגעלאזען א נייע עמיסיע. — אויסגלייך-פרובעו מיט די קרעדיט-ארעו.

(§) עהערנעכטען איז אין לאקאל פון דער באנקראטירטער לאדזער האנדעלס-באנק פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון די אקציאנערען אונטערן פארזיץ פון דיר. גערליק.

אין דער פערזאמלונג האבען זיך בעטייליגט אקציאנערען וואס רעפרעזענטירען 85 פראצענט אקציעס.

אויף דער טאג-ארדנונג האבען זיך געפינען א רייה וויכטיגע פראגען בנוגע דער צוקונפט פון דער באנק.

נאכדעם אפגעבען דעם בעריכט פון דראט און פון רעווידיר קאמיסיע פאר יאהר 1931, זענען בעטראכט געווארען פארשלאגען וועגען דעקען די שאדענס.

דערנאך איז בעשלאסען געווארען צו פערערעסערן דעם אקציען-קאפיטאל מיט 7 מיליאן זל. עווענטועל מיט 7 מיליאן זל. דורך ארויסלאזען 37.646 געוועהנליכע אקציעס צום נאמינאלען פרייז פון 100 זל. יעדע, אויף א סומע פון 3.764.600 זל. און 32 354 פרייוויליגירטע נאמענטליכע אקציעס צו 100 זל. א אקציע די לעצטע אקציע בעזיצער וועלען געניסען פון דער בכורה אויף דעווידענדען צו 6 פראצענט און אין פאל פון א ליקווידאציע לגבי די געוועהנליכע אקציע בעזיצער.

ווייטער זענען געענדערט געווארען א רייה פונקטען פון סטאטוט פון דער באנק און עס איז ארומגערעדט געווארען דער פראיעקט וועגען א אויסגלייך מיט די קרעדיטארען, כדי אויפצוהויבען די אופאדלאשטש פון דער באנק.

דורכצופיהרען דעם אויסגלייך מיט די קרעדיטארען האט די פערזאמלונג איבערגעגעבען קערנבוימען, פאוולאווסקין און בידערמאנען.

דער אויסגלייך מיט די אויסלענדישע קרעדיטארען וועט דורכפיהרען דער ראט פון דער באנק.

דער גענויער אופן פון אויסגלייך מיט די קרעדיטארען וועט פעסטגעשטעלט ווערען אין די נאהענטסטע טעג.

די פערזאמלונג האט זיך פערצויגען אנערך 5 שעה צייט.

צי ווייסט איהר,

אז דינסטאג ד. 26 יולי, 8.30 אוועגד זינגט אין „העלענאו" דער וועלט-בעריהמטער וואר שאייער אויבערקאנטאר

ה׳ משה קוסעוויצקי

נאך אין לאדז נישט אויפגעפיהרטע תפלות סאלקס-לידער און אפערן-אריעס

פערזעהט אייך מיט בילעטען

צום פריין זל. 1.10

אונטער א וואגען

(§) אויף זשעלאנא נאס אז ארגמערגאסלען אונטער א וואגען דער 3 יעהריגער אדאם פראנטשאק. אז א שווערען צושטאנד אז ער אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

זונטאג ד״ר הערצל׳ס יאהרצייט

די ציוניסטישע ארגאניזאציע מאכט הכנות צו די טראדיציאנעלע טרויער-פייעררונגען, וואס דארפען פארקומען צליב כ׳ תמוז—דעם 28-טען יאהרצייט פון ד״ר טעאדאר הערצל ז״ל, דער שעפער פון פאליטישען ציוניזם.

הזכרות איז די שוהלען

די ערשטע פייערליכע הזכרה קומט פאר שבת פריה אין „אהל יעקב", די תפלות וואט אפריכטען דורכ׳ן חזן דוד טאפעל, וואס איז געווען א לענגערע צייט אבערקאנטאר אין קראקאווער טעמפעל. וועגען פערשטארבענעם צ׳ניסטישען פיהרער, ווי אויך וועגען דעם 10-יעהריגען געדענק-טאג פון בעשטעיגען דעם א״י-מאנדאט דורכ׳ן פעלקער-בונד, וואס פאלט אויך אויס זונטאג, וועט האלטען א רעדע אדווא-קאט ד״ר ש. פעלדמאן.

גלייכצייטיג וועלען אויך איינגעארענדענט ווערען הזכרות אין „בני ציון" (רזגאווסקא 7). „באר-מרים" (נאווא-שרזשעווסקא 19). אין ווילקער שוהל אין וואלינער שוהל א. א. יו. זונטאג, 11 פארמיטאג, וועט פארקומען א פייערליכע הזכרה אין דער סינאגאגע אויף אלעיא קאשטשיושקי.

פערזאמלונג אין דער ציונ. ארגאניזאציע

זונטאג, כ׳ תמוז, 9 אוועגד קומט קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פערזאמלונג, געווידמעט דעם אנדענקען פון ד״ר הערצל, ווי אויך דעם היסטארישען דאטום פון בעשטעטיגען דעם א״י-מאנדאט דורך דער פעלקער-ליגע מיט 10 יאהר צוריק, מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: דעפ. ד״ר ראזענבלאט און אינזש. זשעלינסקי. איינגאנג פריי.

אקאדעמיעס אויף פראווינץ

צוליב כ׳ תמוז האט מען זיך פון א רייה שטעט אויף דער פראווינץ געווענדעט צו דער לאדזער ציוניסטישער ארגאניזאציע און צום קרן קימת ביורא מיט דער בקשה ארויסצושיקען רעדנער צו די אקאדעמיעס און פערזאמלונגען וואס ווערען דארט איינגעארענדענט, דאס ציוניסטישע קאמיטעט און דאס קק״ל ביורא האבען אין צוזאמענהאנג מיט דעם דעליגירט חברים אין פיל שטעט פון דער לאדזער וואיעוואדזטוט.

זאמלונגען פון קרן קימת

צוליב כ׳ תמוז ארדענט איין דער קרן קימת די טראדיציאנעלע זאמלונגען לטובת דעם פאנד צו פלאנצען וועלדער אין ארץ ישראל. די זאמלונג קומט פאר דורך ספעציעלע נאלעפקעס מיט׳ן בילד פון ד״ר הערצל.

די דאזיגע זאמלונג וועט געוויס אויך היי-יאהר האבען דעם געוואונשענעם ערפאלג.

—§—

מאן דערשטיקט זיין פרוי און שפעטער ווארפט ער זי אריין אין דער פיליצע

דעם מערדער איז ערבעגאנגען, כדי צו כענען אונגעשטערט לעבען מיט זיין געליבטע. — דער מורדערליכער מאן מיט דער געליבטע איינגעזעצט אין תפיסה. — זיי דראהט טויט-שטראף.

(§) צוליב די לעצטע גרויסע שלאקס רעגנס האט די פוליצע פערגאנגען אין גנע שכנה׳שע ערטער. אז דאס וואסער איז אפגעפאלען, זענען יונגע שקצים פון דארף זשעציצא אויעק צום ברעג לאפען פיש. ארונטערגעגאנגען מיט די באוווסטע פיס און וואסער האבען זיי דערפונדלט, וו׳ זיי טרעטען אויף א מענשלעכען קערפער. שטארק אויבערגעשראקענע זענען זיי צוריקגעלאפען אין דארף ארטן און דערצעהלט, וואס ס׳איז זיי געשעהען. די פיערונג זענען מיט דרענגער אויעק צום וואסער און נאך לאנגע זוכענישען האבען זיי ארויסגעצויגען א טויטען קערפער פון א יונגער נאקעטער פרוי. איהר הערץ הענד זענען געווען ארומגעבונדען אויף הינטען און די שנור אין אינגע טאל געווען ארומגעוויקעלט ארום האלז.

פאליציי האט אונטערגענומען אנ׳אויספארשונג אין אינגע טעראים און געלונגען צו דערגעהן, אז עס איז דעם צווייטען האט אויפ׳ן פיס. דאן האט מען געפונען א צוריסען העמד. דערפון קאן מען דריינען, אז די ערמארדעטע האט זיך געאמפערט מיט׳ן טערדער.

פאליציי האט אויך פעסטגעשטעלט, אז אין דער זעלבער צייט, וואס פרוי בראנישאווא איז פערשוואונדען, איז א געוויסע סטעפאניע קודלובנא שנעל אפגעפאהרען קיין לאדז.

ווייטער איז פאליציי דערגאנגען, אז בראניאש האט נישט איבערגעגעבען גוט געלעבט מיט זיין פרוי. דער מאן האט געהאט בעקומען אין נדן דאס גאנצע יעהרגעלד וואלעריא בראנישאווא, די פרוי פון רשכען גוט-בעזיצער אין ראזדזשעניא.

בראניאש איז ארעסטירט געווארען און אין פאליציי האט ער לכתחילה ערקלערט, אז ער וויסט נישט, וואו זי איז אהינגעקומען. ער האט זיך געמלוך מיט אזהר צוקרינגט, אין זי פון אזהם אויעק, מכתמא צו אזהרע עלטערן.

ווען מ׳האט אזהם אין פאליציי ערקלערט, אז זיי פרוי איז געפונען געווארען א טויטע, האט ער קאלט געענטפערט: העכסט-וואהרשיינליך איז זי דערטרונקען געווארען בעת׳ן באדען זיך.

בראניאש איז אינגעזעצט געווארען אין ארעסט. די רעוויזיע, וואס אין בי אזהם אין וואוינונג ארגרכעפיהרט געווארען, האט געבראכט אויבערראשענדע רעזולטאטען: אין סטאראלע האט מען געפונען אין שיך פון דער ערמארדעטער אין דעם צווייטען האט זי געטראגען אויפ׳ן פיס. דאן האט מען געפונען א צוריסען העמד. דערפון קאן מען דריינען, אז די ערמארדעטע האט זיך געאמפערט מיט׳ן טערדער.

פאליציי האט אויך פעסטגעשטעלט, אז אין דער זעלבער צייט, וואס פרוי בראנישאווא איז פערשוואונדען, איז א געוויסע סטעפאניע קודלובנא שנעל אפגעפאהרען קיין לאדז.

ווייטער איז פאליציי דערגאנגען, אז בראניאש האט נישט איבערגעגעבען גוט געלעבט מיט זיין פרוי. דער מאן האט געהאט בעקומען אין נדן דאס גאנצע פערמעגען מיט׳ן גאנצען לעבענדיגען אינוועטמאר. טראץ דעם אלעם האט ער דער פרוי אנגעטון געברענטע צרות אין זי האט געמוזט זוכען שוץ בי די שכנים און געסטען בי זיי, דערהויפט דעמאלט, ווען די קודלובנא איז געווען בי זיי צוגאסט.

צוליב דעם אלעם איז בראניאש גענומען געווארען אונטער א קרייץ-פערהער, אין צום סוף האט ער זיך מודה געווען אין ערמארדען זיין פרוי, ערקלערנדיג, אז דעם מארד האט ער איסגעפיהרט אין א שטארק אויפגערעגטען צושטאנד, געמליך: בים מ׳טאג האט ער געפונען ליגען אין זיך א בינען, ער האט דעם בינען געכאפט אין ארינגעשטופט אזהם מיט געוואלד דער פרוי, אין ווען די פרוי האט זיך געפרובט ווערען, איז ער נאך מעהר אויפגערעגט געווארען. ער האט זי ארינגעשלעפט אין סטאראלע, געבינדען מיט שטריק ארום דעם האלז און זי דערשטיקט. כדי צו פערווישען די שפורען, האט ער בינאכט אויעקגעטראגען דעם טויטען קערפער צום מטר אין פערבינדונג אויף הינטערוויילעכס די הענד, ארינגעווארפען אין וואסער.

דער טערדער איז אינגעזעצט געווארען אין תפיסה. דעסטעכטען איז אויך די קודלובנא ארעסטירט געווארען, צוליב דעם, וואס עס איז דא א חשד, אז זי האט זיך בעטייליגט אין אויספיהרען דעם מארד.

בוידען דראהט טויט-שטראף.

—§—

א פראנפן-ברענעריי אין א הייל

דער בראנפען קאנפיסקירט און די „אבריק אנ-טעו" איינגע׳ישב׳ענט

(§) די פעטריקאווער פאליציי האט בעקומענדיג א פערטרויליכע ידיעה, ארויסגעפיהרט ארעווזיע בי די פויערים יאראן אונגעלט אין קאראל דא-ראק אז אונטער דער ערד אין א פון-אינגעארדענטער הייל ענטדעקט א שפריץ-ברענגער.

אויסער די מכשירים זענען אויך קאנפיסקירט געווארען 700 פלאשען 45-ער אין 400 פלאשען 90-ער. די „פאברי-קאטען" זענען ארעסטירט.

צוויי שטעט אויף... ליציטאציעס

געלעגט ארעסט אויף די שטעטישע פערמענס פון בעלכאטאו און סילעוו

(§) אין וואשווארזטוא אין געכטען אנגעקומען א ידיעה, אז קאמארניקעס האבען געלונגען אנ׳ארעסט אויפ׳ן נאמען שטאטישען פערמענען פון בעלגאטאו און סילעוו. אין בידע שטעט האבען די שטאט-ראטען אלען זיך אויפגעלעזט און די בירגערמייסטערס קומען נישט אמטירען. אין די נאהנטסטע טעג וועלען דארט ארענגעוועצט ווערען קאמארען.

זוי״ל שטעט אויף... ליציטאציעס

געלעגט ארעסט אויף די שטעטישע פערמענס פון בעלכאטאו און סילעוו

(§) אין וואשווארזטוא אין געכטען אנגעקומען א ידיעה, אז קאמארניקעס האבען געלונגען אנ׳ארעסט אויפ׳ן נאמען שטאטישען פערמענען פון בעלגאטאו און סילעוו. אין בידע שטעט האבען די שטאט-ראטען אלען זיך אויפגעלעזט און די בירגערמייסטערס קומען נישט אמטירען. אין די נאהנטסטע טעג וועלען דארט ארענגעוועצט ווערען קאמארען.

XVII יאהר — לאדזשער שטאט-טעאטער — ציגעל-גאס 27 — XVII יאהר

יודיש דראמאטיש טעאטער אין פוילן — **ווילנער טרופע** — זיר: מ. מזאה.

היינט פרייטאג, דעם 22-טען ד. ח. און מארגען שבת 9.15 אוועגט

„אזעך"

פרעמיערע — פרעמיערע

בינע-רעפארטאזש אין 8 בילדער פון אל. טאלסטאי און פ. שטשעגאלעוו. בעארבייט פאר דער יודישער בינע פון אנדזשיי מארעך. די האנדלונג זומט פאר אין מאסקווע, פעטערבורג, פאריז און זשענעווע.

§ § § §

איהר גרויסער פערלוסט

(ענדע פון זייט 6)

זיי האָבען זיך אַלזאָ נישט געקענט זאָגען וואָס. — און זיי וועלען זיך פאַר אַנדערען אויף אויבון...

זייער „הולף" און געקומען גאַר אומערוילט: לוריע'ס מאַן היינט געראַפּט דעם מוט אַזוי אַז אַ'ראַבאַפּיל געזאַמענשטוים, פאַהרענדיג און אַ שבת צייטאַג צום ים, וואו זיי פרוי האָט פערבראַכט דעם זומער.

זיי לוריע האָט געקרעגען די בשורה אַז איר טראַגישער געשעך איז, האָט זי ווייניגע אַן געקלאַנג. ווי עס טוט יערע פרוי נאָך אויהר מאַנ'ס טויט. איר צער פון אַנ'אַלמנה איז געווען טיף און אויפריכטיג, און זי האָט עס נישט געוואָלט פערלאַנגען פון אַנדערע צו פאַרשטיין. זעקס יאָר לעבען מיט אַ מאַן, וואָס האָט אויהר פערשאַפט אַ ריכטיג, געזונדערט לעבען, האָט זיך נישט געלאָזט אַזוי לייכט אָפּ־מעקען פון אויהר נערעכנונג. נאָך אַלעמען, האָט זי נישט געהאַט וואָס צו בעקלאָגען זיך אויף אַרום, אַ חיון דעם, וואָס זי האָט אויהם נישט לוב געהאַט. אָט איז געווען נישט מער ווי רעכט, זי זאָל האַלטען טייער זיין אָנדענק... דאָר טוף איז האַרצען האָט אַזוי בלאַט אויפגעשערט איז אויהר די פרוי פון בעפרעמדונג, וואָס זי האָט נאָך דערווייל געשעמט מורא צו זיין פאַר זיך... מיט אויהר מאַנ'ס אַוועקגיין פון דער וועלט, וועט זי בלאַט זיין פרט צו געהערען. אָט איז געווען נישט מער ווי רעכט, זי זאָל האַלטען טייער זיין אָנדענק... דאָר טוף איז האַרצען האָט בלאַט אויפגעשערט איז אויהר די פרוי פון בעפרעמדונג, אויהר מאַנ'ס אַוועקגיין פון דער וועלט, וועט זי בלאַט זיין פרט צו געהערען. אָט איז געווען נישט מער ווי רעכט, זי זאָל האַלטען טייער זיין אָנדענק... דאָר טוף איז האַרצען האָט בלאַט אויפגעשערט איז אויהר די פרוי פון בעפרעמדונג, אויהר מאַנ'ס אַוועקגיין פון דער וועלט, וועט זי בלאַט זיין פרט צו געהערען. ער

„שאכטע L 23"

אין די הויפט-ראלען: Baśka ORWID, Jerzy MARR אין אנדערע. אויסערן-פראוראם: פילם-אקטואליטעטען און א פרעהליכע קאמעדיע. נאהנטסטער פראגראם: „די כלה פון לאטעריע" מיט דער Jeanette MAC DONALD

אנהויב פון די שעאנסען 4 נאכמ. זונטאג אין חנא 2 נאכמ. פרייזען פון פלעצער: I 1.25 II–90 גר. III–60 גר. ז-טן סעאנס אלע פלעצער צו 60 גר. הנחה-קיאנען צו 75 גר. שבת, זונטאג אין חנא אונגילטיג.

Przedwiośnie

זשעראמסקי 74/76, רוג קאפערניקא.

היינט און ווייטערע טעג! א פילם פון דעם לעבען פון די נאפט-ארבייטער. אויפ'ן פאן פון דער ערצעהלונג פון יעזשי קאסאווסקי א. נ.:

Dr. Ludwik Falk

הויט און געשלעכט-קראנקהייטען
ווארשאווער 7, טעל. 128-07
זונטאג פון 10-12 פרימ.

Dr. med. H. Krauskopf

אכשעריע און ערוויע-קרענקהייטען
ציר: נעמט אן פון 4 ביז 7 אויענד.
פעל. 113-47

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאליטעטען
17 זגערזשער 17
טעלעפאן 16-33

ס'נעמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען
ד"ר גאלדשטיין-זאלעק, ד"ר יוסטמאן
ד"ר מ. קאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי, ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רוזשא, נער, ד"ר ווינבערג, ד"ר סטופעל, צאהן-ארצט, גראדזיענטשיק-קאראשיאווא
ווי אויך ווידזיטעו אין שטאט.
רענטגען-בעסטראלונגען, קווארץ, דיאטעראמיע, עלעקטריזאציע און ערצליכע אנאליזעס.

ד"ר מער בער מאן

ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
צענעלניאנא 15. טעלעפאן 149-03
נעמט אן פון 8 – 11 פארם. און פון 4 – 8 אויענד
זונטאג פון 9 – 1 נאכמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med. M. Heller

ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע-קראנקהייטען און מענער-שוועכע
נאווראט 2, טעל. 179-89
נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אויענד
פאר פרויען פון 4—5 נאכמ.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען

TYLKO świecą

„Fumigatore-Cimex"

wytępnisz bez powrotnie **pluskwy.** Przeprowadzamy **dezynfekcję mieszkań pod gwarancją.**
Zgłoszenia: telef. **120-77 i 156-59.**

ODCISKI

zgrubiała skóre i brodawki usuwa bez bólu i bezpowrotnie znany od ½ wieku

KLAWIOL

FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI", WARSZAWA

עלטערן!

בעפאר איהר פערשרייבט אייער קינד אין א חדר צום נייעם שול-יאהר 1932/33 בעזיכט דאס חדר

„תורהודת" עם גן ילדים

פלאץ וואלנאשטשי (ניי שטאט) 6

בעקענט אייך מיט זיין סדר הלימוד און אופן פון ערציהונג, וועט איהר זעהן, דאס „תורה ודת" איז דאס איינציגע כוסטערהאפטע ערציהונגס-אנשטאלט פאר אייער קינד סיי אין למודי קודש סיי אין למודי חול. אינפארמאציעס און איינשרייבונגען פון נייע תלמידים פון 10—1 טעגליך. קינדער פון 4–8 יאהר ווערען אהיים געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

Park „Helenów"

מארגן שבת ד. 23 יולי 9 אוועגד נאר נאך איין מאל גאסט-אויפטריט פון הימאר-קעניג

Siostry Dzieciołowskie מיט דעם אנטייל פון טאנץ-דועט פון **M. MARSKI**

אנאנס: זונטאג, דעם 24-טען יולי. 11 א זייגער פריה

א מוזיקאלישער פריהמארגען

אונטער דער פיהרונג פון מ. פיזמרושקא

עס ווערט אנגענומען

צו צווירנען

טרייבען און קרויצען אלער ארט גארן וועט אויך צווירנען מען עפעקטען.

לויז-שפיגעריי

HERMAM DOKTORCZYK, Piotrkowska 167, tel. 192-10.

די בעוואוסטע פעלך-בעטען „PALMA-PATENT"

וואס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר

ווי אויך לעזשאקעס, פעלך-בעטלעך און פעלך-בענקלעך

מאטראצען

געבעטע, שאטקאווע, קאנאריסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק

לאדז, פולנאצנא 24 טעל. 131-85

הורט דעטייל

אויפפאדערונג

דערמיט פאדער איך אויף די עקספעדיציע

י. גראסקאפף

אין פערלויף פון 8 טעג צו ערלעדיגען די זאליטשעניע נומ. 834 פון 25 מערץ ד.י. אויף דער סומע פון 200 זל. פאר די סחורה וואס איז ארויסגעשיקט געווארען צו ה' מ. עדעלשטיין וואַרשא. אין געגענפאל גיב איך איבער דער פראקוראטור.

מ. גאנסקי. פיעטריקאווער 58.

אמביליגסטען און רעיעלסטען קויפט מען

מעטאל-בעטן, מאטראצן אלערארט

קינדער- וועגעל יך

אין א גרויסען אויסוואהל ווישמאטשקעס אייז-קאסטענס, פעלד-בעטן פאטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

עקזיסטירט פון 1896

J. B. WOŁKOWYSKI

פאבריקס-לאגער:

ŁODZ, NARUTOWICZA 11, TEL. 137-70.

בעמערקונג: ס'ווערען ארויסגעבארגט בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

נייער פאהר-פלאן

אויף די באהנען

צוגען וואס קומען אן אויף דער פאבריקס-באהן פון ווארשא:

0.48 פערבינדונג פון קראקא ווארשא.
5.08 פערבינדונג פון קראקא.
6.10 נאר אין ארבייטס-טעג.
7.00 פערבינדונג פון קראקא ווארשא.
7.30 נאר אין ארבייטס-טעג.
7.50 נאר אין ארבייטס-טעג.
8.12 לויט דער נויטיגקייט, פערבינדונג פון קראקא.
9.46 פערבינדונג פון ווארשא, טאמאשאוו, טשענסטאכאוו.
12.45 פערבינדונג פון ווארשא, טאמאשאוו, טשענסטאכאוו, קאטאוויץ
16.00 פון ווארשא דירעקט.
17.15 פערבינדונג פון ווארשא.
20.10 פערבינדונג פון ווארשא, טאמאשאוו, קראקא.
21.25 אין ארבייטס-טעג.
22.00 אין ארבייטס-טעג.
22.35 דירעקט פון סקאזשיסק איבער פלאשוויץ, גאלגובעק.
23.18 פערבינדונג מיט טאמאשאוו, קאטאוויץ, קראקא.
8.05 נעהען אן קיין אנדזשעיעוו.
8.59 קומען פון אנדזשעיעוו.

צוגען וואס געהען אפ פון לאדזער פאבריקס-באהן קיין קאלישקי

5.25 מיט פערבינדונג קיין ווארשא, טאמאשאוו.
7.25 מיט א פערבינדונג קיין ווארשא, טאמאשאוו און פראג.
8.35 (זונטאג און חגאות פון 22-טען מאי ביז'ן 11. סעפטעמבער).
9.35 (זונטאג און חגאות פון 22-טען מאי ביז'ן 11. סעפטעמבער).
10.45 מיט פערבינדונג אויף ווארשא.
13.05 פערבינדונג ווארשא—טאמאשאוו.
14.00 פערבינדונג ווארשא—טאמאשאוו.
14.50 קיין סקאזשיסק איבער גאלקיבעק, פלאשוויץ.
15.40 פערבינדונג ווארשא-טאמאשאוו
16.20 פערבינדונג ווארשא-טאמאשאוו.
16.55 פערבינדונג ווארשא-קאטאוויץ.
18.00 פערבינדונג ווארשא-קראקא.
19.20 דירעקטער צוג קיין ווארשא.
19.45 פערבינדונג ראוואדאוו-לעמבערג
20.30 נאר אין ארבייטס-טעג.
21.15 פערבינדונג אויף ווארשא.
22.30 דירעקטע וואגאנעס קיין קרינין.

צוגען וואס געהען אפ פון קאלישער באהן-הויף

קיין קושנא 1.25, 9.00, 18.00, 21.20.

צוגען וואס קומען אן אויף דער קאלישער באהן-הויף

פון קושנא 5.00, 7.55, 12.55, 19.58, 22.58.
פון גזיניע אין דאנציג 5.00, 7.55 (דיי רעקט), 19.58.
פון בידגאשטש 5.00, 7.55, 12.55, 19.58, 22.50.
פון ווארשא 9.25, 11.53, 21.40, 1.57.
פון לאוויטש 7.25, 19.05.
פון גלאוגא 7.25, 11.53, 14.59, 19.05, 21.48, 1.57.
פון מיוזען 4.20, 7.18, 12.24, 19.20, 0.45.
פון בערלין 7.18, 19.40.
פון קראקא און קאטאוויץ 4.13, 18.40.
פון לעמבערג דורך פקארזשיסק דיי רעקט 8.52.
פון טשענסטאכאוו דורך וולגנקא-וולאנ 19.12.

קיין ווארשא 4.32, 7.28, 12.33, 17.54.
קיין גלאוגא 10.15.
קיין לאוויטש 15.35, 20.05.
קיין קראטאשין 2.10 פערבינדונג מיט פוזען.
קיין לאסק (נאר זונטאג און חגאות) 8.30, 13.40.
קיין אסטראוו 9.35 (פער בינדונג מיט בערלין) 15.30, 19.35.
קיין פוזען 21.07, 15.20, 22.00 (פער בינדונג מיט בערלין) 1.25 (איבער קושנא) 9.00, 13.00, 21.00.
קיין טשענסטאכאוו (דורך וו. וולגיי, הערבי) 18.00.
קיין קאלישקי 0.53 (פערבינדונג מיט טשארנא-בושעק, ראזוואדאוו) 8.05 (פערבינדונג קיין טאמאשאוו). 20.06 (דירעקטע וואגאנעס קיין לעמבערג און פקארזשיסק).
קיין דאנציג און גדיניע 1.25, 9.00, 13.00, 15.20, 21.20 (דירעקטער קיין גדיניע).
קיין טשעכאטשינעק 13.00 (דירעקט).
קיין פלאצק 21.20.

אכטונג! אכטונג!

נאך דעם, ווי די טנטשפרעכענדע מאכט האט בעשטעטיגט די פארצעלאציע און בוי-פלענער, טרעטען מיר צו צו דער ווייטערדיגער פארצעלאציע פון די זומער וואוינונגען אין לוטאמיערסק.

די וואלד-שטעט Lutomiersk-Leszków און Lutomiersk-Danusin

ליגען אין א שעהנער, טרוקענער און געזונדער געגענד. טראמוויי קיין לאדז, פאסט, טעלעגראף, קראנקען-קאסע אויפן ארט

טיילען פון 50 גר. פאר א קוואדראט-מעטער

אויף בעקוועמע אויסצאהלונגען.

אינפאר מאציעס: לאדז, זאוואדזקא 1 געוועהנלאנער נאזדראוויעש אין לוטאמיערסק: פילסודסקיעגא 4, טעלעפאן 4.

Księgowość zaprowadza

פיהרט אין ערלעדיגט אלערליי בוכהאלטעריע-ארבייטען פאר א קליינעם — אפטיילונג פאר — אפזאהל בוכהאלטעריע עצות

ביורא „פאליוס"

לאדז, פיעטריקאווער 82 טעל. 184-39

POT

niemilą woń rąk, nóg i pach usuwa trwały i niezastąpiony od ½ wieku

SUDORYN

Z SITKIEM

FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

UWAGA!! WYSTRZEGAĆ SIĘ NAŚLADOWNICTW O PODOBNEM BRZMIENIU I OPAKOWANIU

דאס נייע מאדערנע שדכנות

מיר זענען בעקאנט אין אלע קרייזען ביי דער אינטעליגענץ און אויך ביי דער חסיד ישער בעפעלקערונג. די וואס האלטען דערביי קומט דא וועט איהר געפינען דאס וואס איהר זוכט. ביי אונז איז א גרויסער אויסוואהל אפילו די כלות, וואס האבען נישט קיין געלד קענען אויך קומען. דאס שדכנות לאקאל געפינט זיך אין

לאדז, פאלודניאווא 94,

אין הויף, ערשטער איינגאנג, 3-טער שטאק, וו. 9 ביי זוויעזשינסקי. עס ווערט אויך אנגענומען פראווינצער שדוכים. דאס לאקאל איז טעטיג טעגליך פון 11 ביז 1 פאר מענער און פון 4 ביז 6 פאר פרויען.

אויפגעלעזען

ס'ווערט געזוכט

אן'אינטעליגענטער יונגערמאן פון 16 ביז 18 יאהר פון באלד געצאהלט, נעגען גוטע רעפערענצען גדאנסקע № 18 וואוינונג № 11 פון 9 ביז 11 און פון 2 ביז 4.

ענטשו-דיגונג

איך בעט ענטשולדיגונג ביים שאכער יאקובאוויטש פאר מיין שלעכטער האנדלונג געגען איהם.

מיט אכטונג

ליזער צוהער

---

2 שטיבען מיט אקוך

מיט בעקוועמליכקייטען זאפאר אויפצוגעבען פאר 1.60 זל. א קווארטעל דירה-געלד, צו ערפאהרען פאמארסקע 87 ביי גרינוואר-צעל. מעקלערס געוואונשען.

ארבייטסלאז

קאנען זיך מעלדען צעגעלניאנא 25 וואוינונג 38, 1-ער איינגאנג, 1-ער שטאק אויף צו פערדינגען פון 20–5 זל. פון 1 – 9 און 7 — 4

קאלערטע און ווייסע דאמען-וועש

ROBOTA RĘCZNA—האנד-ארבייט

נעמט אן צו שטיקען און נייען מיט איינענע ווי אויך אנפערטרויטע ווארע ווי Petite-reine Crèpe-de-Chine א.ז.וו. אלעס לויט פאריזער און ווינער זשורנאל. זאוואדזקע 27 בלייוויס.

ספעציאליסטין פיזשאמעס-PYJAME

שטרענג כשר — שטרענג כשר

פענסיאנאט

אויף ווישניאווא-גורא
ווילא פעט.

די בעסטע געשמאקפולסטע בעקעסטיגונג 5 מאל טעגליך. נאר 7 זל. א טאג.

צו ערפאהרען אין מלעטשארניע „רענאמא" אין ווישניאווא-גורא, ווי אויך ביי פרוי ראוויצקא אין פעט ס ווילע.

זומער-וואוינונגען

1, 2 צימער מיט קוכען

זאפארט בילליג צו פערדינגען. שעהנע גענענד וואלד איינגענער פארק. וואסער צו באדען, לודקעס. אלע פראדוקטען ווי מילך און געמיזע אויף דעם ארט. 20 מינוטען פון זגערז מיט דער סטאציע פון אזארקאווער טראמוויי

סארגולעץ אינטער זגערז

ר. ריינאווסקי

עס ווערט געזוכט

א לערן-יונגעל

צו ערפאהרען אין דער אדמיניסטראציע „ל. ט."

Języka polskiego, korespondencji i rachunkowości — szybko wyucza rutynowany nauczyciel. Starszych i zapóźnionych spec. skróconą metodą Wólczańska 29, m. 1, front, parter.

א ווארינונג

פון 2 צימערן מיט א קוך

איבערצונעבען

אלעע 1-טער מאי 23, וואוינונג 24.

---

2 גרויסע זוניגע שטובען

מיט א קוך

אין ערשטען שטאק מיט בעקוועמליכקייטען זאפארט איבערצונעבען. צו ערפאהרען גדאנסקע 103 אין פערפומעריע-געשעפט.

Lekarz-Dentysta

S. WATNICKA

נארוטאוויטשא 49, טעל. 125-48.
נעמט אן פון 10–1 פארם. און פון 7–8½ נאכמ.

WYNALAZEK.

powidła ziołowe

przeciw astmie, gruźlicy i suchotom

wynalezione przeze mnie St. Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3 tysięcy które w każdej chwili można przejrzeć

WYTWÓRNIA

„POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"

mieści się

w Łodzi, przy ul. Brzezińskiej 33

Stanisław Śliwański

אנאנסען-פרייז: פאר א הויז אין פוילען ו ולאנים, אין פרענקרייך און בעלגיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער 1.25

פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער, אויסער דער שטאט ווו דאס בלאט ארויסגעגעבן קיין רעקלאמעס. מען זאל פרייזען אפרעכענונגען קיין רעקלאמעס. פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן מקסט 14 גר. פריישאז 24 גר., אין מקסט 60 גר. פריישאז 60 גר., נאכן מקסט 12 גר. פריישאז 18 גר.

Tłoczarnia. Ul. 1 Maja, Hamburskich. Łódź. Piotrkowska 16. Odpowiedzialny Red.-wydawca: [illegible]